

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ อบต.บางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ และขอแนะนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
 - 1.1 ความหมายของการประเมินโครงการ
 - 1.2 ความมุ่งหมาย และความสำคัญในการประเมินโครงการ
 - 1.3 ขั้นตอนหรือกระบวนการประเมินโครงการ
 - 1.4 รูปแบบของการประเมินโครงการ
 - 1.5 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ
2. นโยบายสร้างหลักประกันผู้สูงอายุ
3. การจัดสวัสดิการสังคม
4. แนวทางการจัดโครงการจ่ายเงินสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ
5. ข้อมูล อบต.บางบ่อ
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 6.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

แนวคิดเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

จากการศึกษาและประมวลแนวคิดในการประเมินโครงการซึ่งประกอบด้วย ความหมายของการประเมินโครงการ ความมุ่งหมายและความสำคัญในการประเมินโครงการ ขั้นตอนหรือกระบวนการประเมินโครงการ ประเภทของการประเมินโครงการ ประโยชน์ของการประเมินโครงการ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. ความหมายของการประเมินโครงการ

นิตา ชูโต (2538, หน้า 9) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กิจกรรมการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ความหมาย ข้อเท็จจริง เกี่ยวกับความต้องการ การหาแนวทาง วิธีการ

ปรับปรุง วิธีการจัดการเกี่ยวกับโครงการ และหาผลที่แน่ใจว่าเกิดจากโครงการ เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพ และประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

กรมสามัญศึกษา (2539, หน้า 4) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการ หมายถึง การประเมินเป็นกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลและตัดสินคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนด ซึ่งแบ่งได้หลายประเภทตามแต่จะใช้เกณฑ์ใดเป็นหลักในการแบ่ง เช่น แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งตามหลักยึดในการประเมินหรือแบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน เป็นต้น

ประชุม รอดประเสริฐ (2542, หน้า 73) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวม และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการ และพิจารณาข้อชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นจุดด้อยของโครงการนั้นอย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจว่าจะปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้นเพื่อดำเนินงานต่อไป หรือจะยุติการดำเนินงานโครงการนั้นเสีย

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544, หน้า 117) ได้ให้ความหมายของการประเมินโครงการ ว่า การประเมินโครงการ หมายถึงกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2551, หน้า 305) กล่าวว่า การประเมินโครงการเป็น กระบวนการรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศที่จำเป็น อันจะนำไปสู่การตัดสินความสำเร็จ รวมทั้งการแก้ไข ปรับปรุง พัฒนา ตลอดจนการสร้างและการกำหนดทางเลือกใหม่ในการดำเนินโครงการ

สมคิด พรหมจ้อย (2552, หน้า 37) ได้ให้ความหมายของการประเมิน (Evaluation) หมายถึง กระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศ เพื่อช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจอย่างมีประสิทธิภาพสูง

สรุป การประเมินโครงการในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึงกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินงานโครงการ โดยนำมาใช้เป็นสารสนเทศในการปรับปรุง พัฒนาโครงการ และเป็นแนวทางในการวางแผนและดำเนินโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ความมุ่งหมายและความสำคัญในการประเมินโครงการ

ได้มีนักวิชาการเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความมุ่งหมายและความสำคัญในการประเมินโครงการไว้ดังนี้

รัตนะ บัวสนธ์ (2540, หน้า 86) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการ ได้แก่ แนวทางการปฏิบัติ หรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมของโครงการที่ดำเนินการอยู่ในขณะนั้น โดยทำให้ได้ประโยชน์ดังนี้

- 1) ทำให้ผู้ดำเนินโครงการได้รับข้อมูลที่สำคัญอันจะใช้สำหรับการตัดสินใจเปลี่ยนแปลงแนวทางปฏิบัติ หรือเปลี่ยนแปลงกิจกรรมโครงการที่ดำเนินการอยู่ในขณะนั้น

2) ช่วยให้เกิดการพิจารณาตรวจสอบวัตถุประสงค์ของโครงการโดยสม่ำเสมอว่าจะได้รับการตอบสนองหรือบรรลุผลหรือไม่

3) บางครั้งก็อาจใช้ผลการประเมินเพื่อไปประกอบการตัดสินใจดำเนินการขยายโครงการให้ต่อเนื่อง หรือระงับหรือล้มเลิกโครงการ

วัลลภ กันทรพัย (2541, หน้า 54) กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการวิจัยการประเมินว่า เพื่อทราบปัญหาหรือการพัฒนา เป็นการวิจัยเพื่อหาข้อสรุปว่างานที่ดำเนิน ไปเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนานั้น ได้ผลสมดังจุดประสงค์หรือความมุ่งหมายเพียงใด ต้องแก้ไขปรับปรุงวิธีการอย่างไร หรือควรจะทำอย่างไรต่อไป

สำราญ มีแจ้ง (2544, หน้า 20–21) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินโครงการดังนี้

1. ช่วยชี้ให้เห็นว่าจุดประสงค์ของการดำเนินงานนั้นเหมาะสมและเป็นไปได้เพียงใด การดำเนินงานหรือโครงการใดๆ จะต้องมีการกำหนดจุดประสงค์ของการดำเนินงาน การประเมินจะเป็นตัวช่วยชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องดำเนินโครงการและการดำเนินงานนั้นมีความเป็นไปได้เพียงใด

2. ทำให้ทราบว่าการดำเนินงานนั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ การประเมินโครงการนั้น นอกจากประเมินส่วนอื่น ๆ แล้วจะต้องประเมินว่าการดำเนินงานนั้นบรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ เพื่อเป็นการตรวจสอบว่าได้ดำเนินงานไปแล้วได้ผลตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ ซึ่งเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

3. กระตุ้นให้มีการเร่งรัดปรับปรุงการดำเนินงาน การประเมินจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ดำเนินงานมีการเร่งรัดและปรับปรุงการดำเนินงานเมื่อพบข้อบกพร่องในการดำเนินงาน

4. ช่วยให้เห็นข้อบกพร่องในการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนซึ่งจะใช้เป็นหลักในการปรับปรุงการดำเนินงาน

5. ช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพซึ่งจะเป็นการลดความสูญเปล่าในการใช้ทรัพยากร ผู้ดำเนินงานบางคนบางครั้งมักไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้ดีและเต็มความสามารถ ซึ่งการประเมินจะช่วยควบคุมการดำเนินงานให้มีคุณภาพได้

6. ช่วยให้ข้อสนเทศแก่ผู้บริหารในด้านการดำเนินงาน ผู้บริหารต้องการทราบข้อมูลทุกแง่ทุกมุมของผลการประเมิน ซึ่งผู้บริหารจะได้นำไปพิจารณาวินิจฉัยและตัดสินใจสั่งการได้ถูกต้อง

7. ใช้เป็นแนวทางในการกำหนดวิธีการดำเนินงานที่เหมาะสมในครั้งต่อ ๆ ไป การประเมินผลโครงการที่ดำเนินในปัจจุบันจะทำให้ทราบถึงข้อดีและข้อบกพร่องต่างๆ ของวิธีการดำเนินงาน ซึ่งจะเป็นแนวทางในการแก้ไขที่จะดำเนินโครงการประเภทนี้ต่อไป

ศิริชัย กาญจนวาสิ (2552, หน้า 55-58) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการประเมิน เป็นการประเมินเกิดขึ้นภายใต้บริบททางสังคม การประเมินแต่ละครั้งมีจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ บทบาทที่

แตกต่างกันไปตามสภาวะแวดล้อมของการประเมิน ปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการประเมิน ประกอบด้วย ปัจจัยด้านบุคคล และการเมือง ซึ่งนักประเมินจะต้องรับรู้และทำความเข้าใจเพื่อให้การประเมินบรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่พึงประสงค์

วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การตัดสินคุณค่าของสิ่งที่ต้องการประเมิน สิ่งที่ต้องการประเมินอาจมีระดับที่แตกต่างกัน ได้แก่ ทรัพยากร กิจกรรม โครงการ แผนงาน แผน หน่วยงาน สถาบัน/องค์กร และสังคม ซึ่งระดับสูงสุด โดยมีเป้าหมายของการประเมิน คือ การพัฒนาคุณค่าของสิ่งที่มุ่งประเมิน ดังนั้นเป้าหมายสูงสุดของการประเมิน จึงอยู่ที่การพัฒนาสังคม

โมเดล เป้าหมาย วัตถุประสงค์และวัตถุประสงค์ของการประเมิน มีมโนทัศน์ที่เกี่ยวข้องดังนี้

วัตถุประสงค์ (Objective) หมายถึง สิ่งที่มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้น หรือที่ต้องจัดทำให้ปรากฏ วัตถุประสงค์ของการประเมินจึงเป็นสิ่งที่ต้องการทำให้ปรากฏในการประเมิน ซึ่งได้แก่ “การตัดสินคุณค่า” ของวัตถุประสงค์ของการประเมิน

วัตถุประสงค์ของการประเมินหรือสิ่งที่ต้องการประเมิน (Object of evaluation) เป็นสิ่งที่นักประเมินมุ่งตัดสินคุณค่าซึ่งมีอยู่หลายระดับ แต่ละระดับมีความสัมพันธ์และเป็นส่วนหนึ่งของกันและกัน โดยมุ่งไปสู่สิ่งสูงสุดสิ่งเดียวกันคือสังคม เริ่มตั้งแต่ ทรัพยากร กิจกรรม โครงการ แผนงาน แผน หน่วยงาน สถาบัน/องค์กร และสังคม

เป้าหมายหรือจุดมุ่งหมาย (Goal) หมายถึง สิ่งที่เป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของการดำเนินงาน เป้าหมายของการประเมินจึงเป็นจุดมุ่งหมายปลายทางของการประเมิน คือ “การพัฒนาคุณค่า” ของวัตถุประสงค์ของการประเมิน ดังนั้นการทราบคุณค่าของสิ่งที่ประเมิน เป็นเพียงเส้นทางสู่จุดมุ่งหมายของการปรับปรุงและ/หรือเปลี่ยนแปลงเพื่อพัฒนาคุณค่าของสิ่งนั้นให้ดียิ่งขึ้นไป

สรุป ความมุ่งหมาย และความสำคัญของการประเมินโครงการในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) เพื่อศึกษาข้อเท็จจริงของการดำเนินงานของโครงการ ซึ่งสามารถใช้ในการตรวจสอบ และปรับปรุงแก้ไขการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และอย่างต่อเนื่อง 2) เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจสำหรับผู้บริหาร หรือผู้มีอำนาจสั่งการ และ 3) เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินโครงการให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงสุดสำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder) ของโครงการ

3. ขั้นตอนหรือกระบวนการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นกระบวนการของการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ของโครงการอย่างเป็นระบบ โดยมีวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายเพื่อการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น กระบวนการในการประเมินผลโครงการอาจมีขั้นตอนและรายละเอียดของขั้นตอนแตกต่างกันไป และมีนักวิชาการได้กำหนดแนวทาง และข้อคิดไว้หลายท่าน ดังนี้

กฤษฎา กรุดทอง (2531, หน้า 32-33) ได้กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานประเมินโครงการไว้ 3 ขั้นตอนใหญ่ คือ

1. ขั้นวางแผนการประเมินโครงการ ประกอบด้วย
 - 1.1 ศึกษาตัวโครงการที่ต้องการประเมิน
 - 1.2 กำหนดจุดประสงค์การประเมิน
 - 1.3 กำหนดเกณฑ์หรือเครื่องชี้วัดอย่างปรนัย
 - 1.4 ออกแบบการประเมินโครงการ
 - 1.5 กำหนดแหล่งข้อมูล
 - 1.6 กำหนดเครื่องมือ
 - 1.7 กำหนดวิธีวิเคราะห์ข้อมูล
 - 1.8 กำหนดตารางปฏิบัติการประเมิน
 - 1.9 เขียนเค้าโครงการประเมิน
2. ขั้นดำเนินโครงการ ประกอบด้วย
 - 2.1 สร้างเครื่องมือ
 - 2.2 เก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 วิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 ตีความ
 - 2.5 สรุปผล
3. ขั้นเสนอรายงาน ประกอบด้วย
 - 3.1 เขียนรายงาน
 - 3.2 เสนอต่อผู้เกี่ยวข้อง

วิโรจน์ สารัตตะ (2532 อ้างถึงใน อนุกุล บุตรธรรม 2540, หน้า 51-52) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการประเมินโครงการไว้ว่า การประเมินผลสำเร็จไม่ว่าจะเป็นแผนในระดับใด ต่างก็อาศัยขั้นตอนที่เหมือนกันดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแผน/โครงการที่จะทำการประเมินว่ามีกิจกรรมในการดำเนินงานอะไรบ้าง กิจกรรมนั้นต้องการให้เกิดผลอะไรและผลที่เกิดขึ้นนั้นต้องการในปริมาณเท่าใดมีคุณภาพเพียงใด (พิจารณาวัตถุประสงค์และเป้าหมาย)

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูลที่จะแสดงให้ทราบถึงปริมาณและคุณภาพผลิตผลที่ต้องการให้เกิดขึ้นตรงกับความคิดหวังหรือไม่เพียงใด ซึ่งเครื่องมืออาจแตกต่างกันไปตามชนิดของข้อมูลที่จะรวบรวม เช่น แบบสำรวจ แบบสอบถาม เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้เครื่องมือที่กำหนดขึ้น

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูล อาจจะใช้วิธีการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่ามาตรฐานหรืออื่น ๆ แล้วแต่ประเภทของข้อมูลที่จะรวบรวมได้ และจุดมุ่งหมายของการใช้ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการประเมิน ซึ่งควรให้กะทัดรัดชัดเจนเข้าใจง่าย

ขั้นตอนที่ 6 รายงานผลการประเมินดำเนินการได้หลายวิธี จัดทำเป็นเอกสารรายงาน การชี้แจง การจัดแสดงผลงาน เป็นต้น

ขั้นตอนที่ 7 การนำผลการประเมินอาจนำไปเป็นข้อมูลและสารสนเทศประกอบการวางแผนของโรงเรียนต่อไป

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2540, หน้า 120) ได้กล่าวว่า กระบวนการประเมินผลโครงการ มีขั้นตอน ดังนี้

1. หลักการ เหตุผล และความสำคัญของการประเมินโครงการ
2. ประเมินโครงการเพื่ออะไร: การกำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ
3. ประเมินอะไร : การวิเคราะห์โครงการ
4. ประเมินได้อย่างไร : การออกแบบการประเมิน
5. ข้อมูลที่ต้องการมีอะไรบ้างหรือจะได้อะไรข้อมูลเหล่านั้นด้วยวิธีใด : การเก็บรวบรวม

ข้อมูล

6. จะแยกและย่อสรุปข้อมูลเพื่อให้มีความหมายได้อย่างไร : การวิเคราะห์ข้อมูล
7. ผลการประเมินเป็นอย่างไรจะให้ผู้มีหน้าที่ตัดสินใจทราบได้อย่างไร : การเขียน

รายงานและการรายงานผลการประเมิน

ประชุม รอดประเสริฐ (2542, หน้า 77) กล่าวว่า การประเมินโครงการนอกจากจะประเมินโครงการทั้งหมดโดยส่วนรวมแล้ว แต่ละส่วนของโครงการจะต้องได้รับการประเมินควบคู่กันไปด้วยเสมอ คือ การประเมินข้อมูลนำเข้า การประเมินตัวกระบวนการ และการประเมินผลงาน ซึ่งแต่ละส่วนและโดยทั้งหมดของโครงการจะประกอบด้วยขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

1. การศึกษาและพิจารณาถึงรายละเอียดของวัตถุประสงค์โครงการ ซึ่งเป็น การประเมินเพื่อให้ทราบว่า โครงการที่กำหนดขึ้นนั้นมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่สามารถ ดำเนินการได้หรือไม่ จะมีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ให้มีความเฉพาะเจาะจงและปฏิบัติได้อย่างไร การประเมินผลโครงการในขั้นตอนนี้ถือได้ว่าเป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือปฏิบัติงานจริงเป็น การตรวจสอบและทบทวนความเรียบร้อยวัตถุประสงค์โครงการเป็นสำคัญ

2. การศึกษาความเป็นไปได้ของข้อมูล ซึ่งเป็นการประเมินข้อมูลและทรัพยากร ต่าง ๆ ที่จะต้องใช้ดำเนินการว่ายังมีความเหมาะสมเพียงพอที่จะใช้ปฏิบัติงานหรือไม่ ข้อมูลและ

ทรัพยากรที่มีอยู่สามารถที่จะสนองตอบวัตถุประสงค์ได้มากน้อยเพียงใดและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นยังจะใช้ทรัพยากรมากน้อยเพียงใด การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบ ทบทวนความเหมาะสมของทรัพยากรที่จะต้องใช้ในการบริหาร โครงการ

3. การเก็บรวบรวมและการกระทำกับข้อมูลและทรัพยากร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ถึงกระบวนการในการดำเนินโครงการในลักษณะเป็นการเก็บรวบรวมและจำแนกข้อมูลให้เป็นหมวดหมู่เป็นสัดส่วน และให้มีความเป็นจริงมากที่สุด การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการตรวจสอบกระบวนการว่าเหมาะสมกับข้อมูลหรือทรัพยากรที่นำเข้าไปหรือไม่

4. การวิเคราะห์ การแปลความหมาย และการสรุปผลซึ่งเป็นขั้นตอนที่ข้อมูลได้ผ่านกระบวนการเรียบร้อยแล้ว และผู้ประเมินจะต้องทำการวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้นว่าเป็นเช่นใด ตรงตามวัตถุประสงค์หรือมาตรฐานที่กำหนดไว้หรือไม่ จะมีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ดียิ่งขึ้นในลักษณะใดและผลที่เกิดขึ้นจะมีแนวโน้มไปในลักษณะใด การประเมินในขั้นตอนนี้เป็นการประเมินผลงานของโครงการที่เกิดขึ้นว่าเป็นโครงการที่ให้ผลประโยชน์คุ้มค่ากับการดำเนินงานหรือไม่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นแล้วดำเนินงานต่อไปหรือจะล้มเลิกยุติโครงการ

روبินส์ (Robbins 1990, หน้า 2 อ้างถึงใน ชัยชนะ สระทองทา 2544, หน้า 41-42) ได้กำหนดขั้นตอนของการประเมินผล ไว้ 3 ขั้นตอน คือ

1. ทำการวัดสิ่งที่จะเกิดขึ้นจริงโดยกำหนดว่าจะวัดอะไร แล้ววัดโดยวิธีอะไร แล้วจึงกำหนดวิธีการวัด และการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. เปรียบเทียบข้อมูลที่วัดได้กับมาตรฐาน เมื่อวัดได้ข้อมูลมาแล้วจะต้องทำการเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่มีอยู่ ถ้าการปฏิบัติจริงหรือผลการวัดออกมาแตกต่างไปจากมาตรฐาน การทบทวนจะเกิดขึ้นในขั้นตอนต่อไป

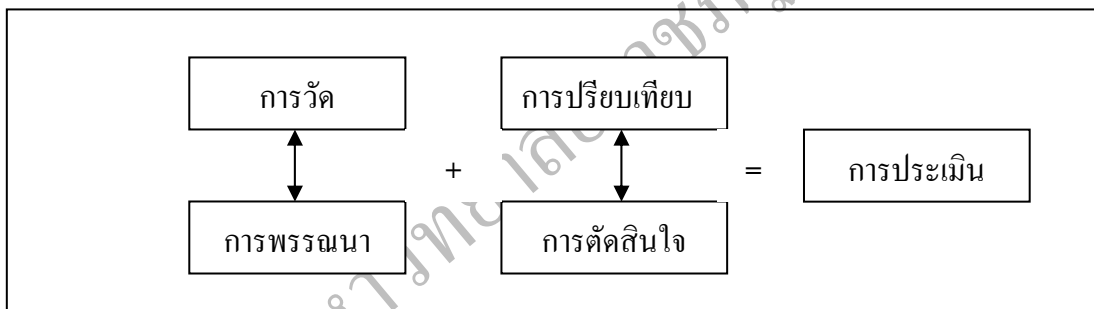
3. เมื่อการปฏิบัติแตกต่างจากมาตรฐาน การพิจารณาเพื่อหาสาเหตุ ความเหมาะสม และความเป็นไปได้ต่าง ๆ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วอาจมีการปรับปรุงวิธีการขั้นตอน และกระบวนการปฏิบัติงานใหม่ เพื่อให้สามารถทำงานได้ตามมาตรฐาน หรือวิเคราะห์แล้วไม่สามารถปรับปรุงวิธีการปฏิบัติงานได้ อาจจะต้องทำการปรับปรุงมาตรฐานเสียใหม่ให้สอดคล้องกันได้

ทวิป ศิริรัศมี (2544, หน้า 115) ได้กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบที่เป็นหัวใจของกระบวนการประเมิน คือการวัด (Measurement) และการเปรียบเทียบ (Comparison)

การวัด เป็นกระบวนการกำหนดสถานภาพ (Status) และจำนวน (Amount) ของสิ่งต่าง ๆ การวัดอยู่บนพื้นฐานของตัวเลข และการพรรณนาที่มีความถูกต้อง เป็นรูปธรรม และนำไปใช้ประโยชน์ได้ การวัดใช้ในการพัฒนาตัวแปรที่มีความสำคัญต่อสภาพที่ทำการประเมิน

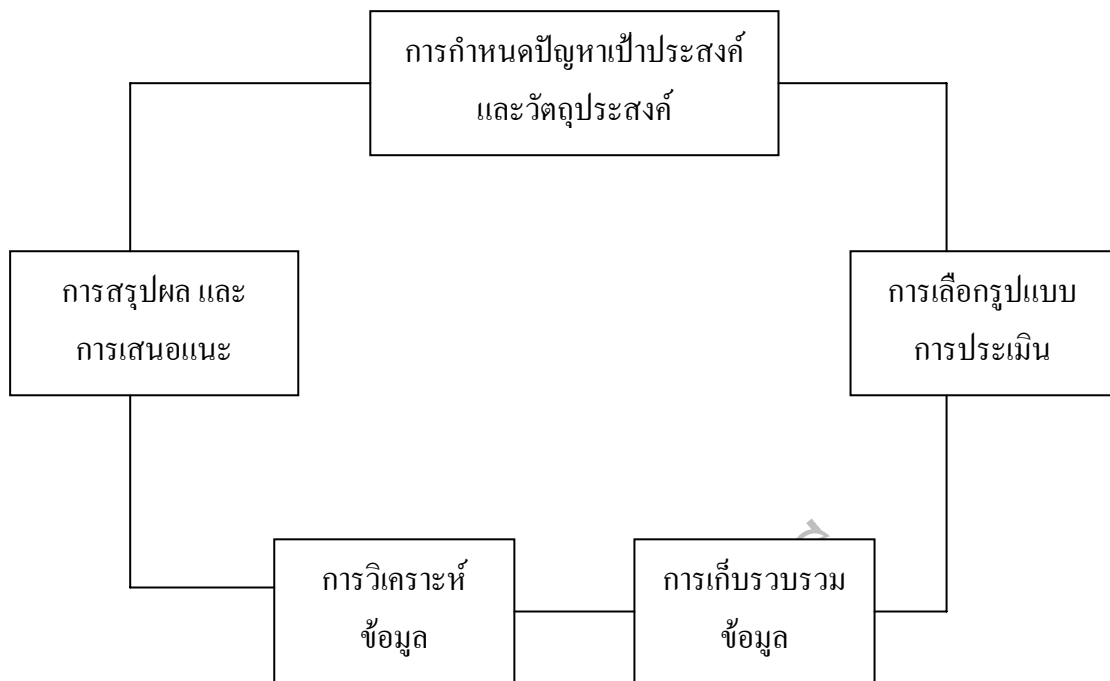
การเปรียบเทียบ เป็นการนำผลจากการวัดมาเปรียบเทียบกันเพื่อตัดสิน (Judgement) ตามมาตรฐาน (Standard) หรือเกณฑ์ (Criteria) ที่กำหนดไว้ในการประเมินผลโครงการ การเปรียบเทียบจะเป็นเรื่องของการเปรียบเทียบระหว่างจุดสิ้นสุดโครงการกับจุดเริ่มต้นโครงการระหว่างสภาพที่เป็นอยู่กับสภาพที่ควรจะเป็น (บรรทัดฐาน หรือ มาตรฐาน) ระหว่างโครงการนี้กับโครงการอื่นที่คล้ายคลึงกัน หรือระหว่างสิ่งที่เกิดขึ้นกับสิ่งที่มุ่งหวัง (วัตถุประสงค์) การเปรียบเทียบจะมีการใช้มาตรฐานเกิดขึ้น

การตัดสินใจ เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการกำหนดคุณค่า (Worth or Value) การตัดสินใจเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับขอบเขตที่เป็นความแตกต่างในการเปรียบเทียบเป็นสำคัญ โดยการวางอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์ความรู้ และสามารถที่จะตรวจสอบความสัมพันธ์ได้อย่างเป็นวัตถุนิสัย (Objectively) ในการตัดสินใจซึ่งเป็นการกำหนดคุณค่านั้น จะเป็นการตัดสินใจว่าโครงการมีประโยชน์และเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาต่อบุคคลใดๆหรือไม่ โดยสามารถสรุปเป็นกระบวนการประเมิน ดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 กระบวนการประเมิน
ที่มา : ทวีป ศิริรัศมี, 2544, หน้า 115.

ศิริรัตน์ เปรมจิตร (2547, หน้า 11) กล่าวว่า กระบวนการประเมินโครงการ เป็นการศึกษาความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปรที่กำหนดบังคับในโครงการกับตัวแปรตามหรือผลลัพธ์ของโครงการรวมทั้งเป็นการเปรียบเทียบความสอดคล้องของสิ่งที่ควรจะเป็นกับสิ่งที่ เป็นจริงจากหลักการดังกล่าว ได้จำแนกกระบวนการของการประเมินโครงการออกเป็น 5 ส่วน ดังแสดงไว้ภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 กระบวนการของการประเมินโครงการ

ที่มา : ศิริรัตน์ เปรมจิตร, 2547 หน้า 11.

ในการประเมินผลโครงการ ระยะเวลาหรืองานที่ต้องทำในเบื้องต้นก็คือ การกำหนดปัญหา เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ตลอดจนเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ ซึ่งต้องใช้เวลาและให้ความสนใจเป็นอย่างมากเพื่อทราบถึงลักษณะของปัญหา ขอบเขตของการศึกษาตลอดจนการเลือกเป้าประสงค์ที่จำเป็นแก่การประเมินและการศึกษาให้เข้าใจปัญหานั้นว่ามีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าความพยายามที่จะแสวงหาคำตอบ นอกจากนี้วัตถุประสงค์ยังต้องมีความชัดเจนเฉพาะเจาะจงและวัดได้ หลังจากที่กำหนดปัญหา เป้าประสงค์และวัตถุประสงค์ในการประเมินแล้ว งานที่ต้องทำต่อไปก็คือ การเลือกรูปแบบการประเมิน ซึ่งเป็นแผนที่กำหนดลักษณะของเครื่องมือที่จะใช้ในการเก็บข้อมูล วิธีการเก็บข้อมูล ประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างระยะเวลาการเก็บข้อมูล และอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องวางแผนเพื่อหาคำตอบให้กับปัญหาการประเมินตามที่กำหนดไว้ เมื่อเตรียมแผนการเก็บข้อมูลในลักษณะของรูปแบบการประเมินเรียบร้อยแล้ว ก็เป็นขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งนักวิชาการประเมินบางท่านก็ได้รวบรวมงานนี้ไว้เป็นส่วนเดียวกันแล้วเรียกว่า การนำรูปแบบการประเมินไปดำเนินงาน (Implement of design) และงานสุดท้ายก็คือการสรุปผล และรายงานพร้อมข้อเสนอแนะ

สรุป ขั้นตอนหรือกระบวนการประเมินโครงการในการวิจัยเรื่องนี้ ประกอบด้วย
1) การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับโครงการ ร่างเครื่องมือประเมินโครงการ 2) การวางแผนประเมินโครงการ 3) การดำเนินงานประเมินโครงการ และ 4) ขั้นตอนการวิเคราะห์ผลการประเมินและการเสนอรายงานของโครงการ

4. รูปแบบของการประเมินโครงการ

การพิจารณาจัดกลุ่มของการประเมิน นอกจากจะมีการแบ่งออกเป็นประเภทหรือชนิดของการประเมิน (Type of Evaluation) สามารถแบ่งตามลักษณะของการประเมิน โดยการพิจารณารูปแบบของการประเมิน (Evaluation Model) ซึ่งถือได้ว่าเป็นวิวัฒนาการของแนวคิดในเรื่องการประเมินโครงการที่ได้รับการพัฒนามาเป็นลำดับ การจัดรูปแบบของการประเมินโครงการมีผู้เสนอแนวความคิดเกี่ยวกับรูปแบบ (Approach) ในการประเมินไว้มากมายหลายรูปแบบ แต่ละแบบมีแนวความคิด ทฤษฎี เหตุผล และวิธีการประเมินที่มีผู้นิยมนำไปใช้เป็นแบบอย่าง (Model) ในการประเมินสภาพการณ์ของปัญหาที่จะประเมินต่างกันไป การจัดกลุ่มรูปแบบการประเมินโครงการแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ๆ ดังนี้ (สมคิด พรหมจ้อย, 2552, หน้า 50)

4.1 รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ สำหรับใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการของผู้บริหาร ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม และอัลคิน (Alkin)

4.1.1 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีม

สตัฟเฟิลบีม ได้อธิบายการประเมินแบบจำลองซิปป์ว่า หมายถึง กระบวนการจำแนก รวบรวมและเสนอข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับคุณค่าและประโยชน์ของความมุ่งหมาย การออกแบบหรือการวางแผนการดำเนินงานและแผนงานของโครงการใดโครงการหนึ่งเพื่อเป็นแนวในการตัดสินใจรับผิดชอบและเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการนั้น

สตัฟเฟิลบีม และคณะ (เยาวดี ราชชัยกุล วิทยุศรี, 2551, หน้า 58-61) ได้แบ่งการประเมินออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินบริบทหรือสถานะแวดล้อม เป็นการประเมินก่อนที่จะลงมือดำเนินการใดๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อกำหนดหลักการและเหตุผล รวมทั้งเพื่อพิจารณาความจำเป็นที่จะต้องจัดทำโครงการดังกล่าว การชี้ประเด็นปัญหา ตลอดจนการพิจารณาความเหมาะสมของเป้าหมายของโครงการ

2. การประเมินตัวป้อนเข้า เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึงความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ ตลอดจนเทคโนโลยีและแผนของการดำเนินงาน

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพมากขึ้น

4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้แต่ต้น รวมทั้งการพิจารณาในประเด็นของการยุบ เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยนโครงการ

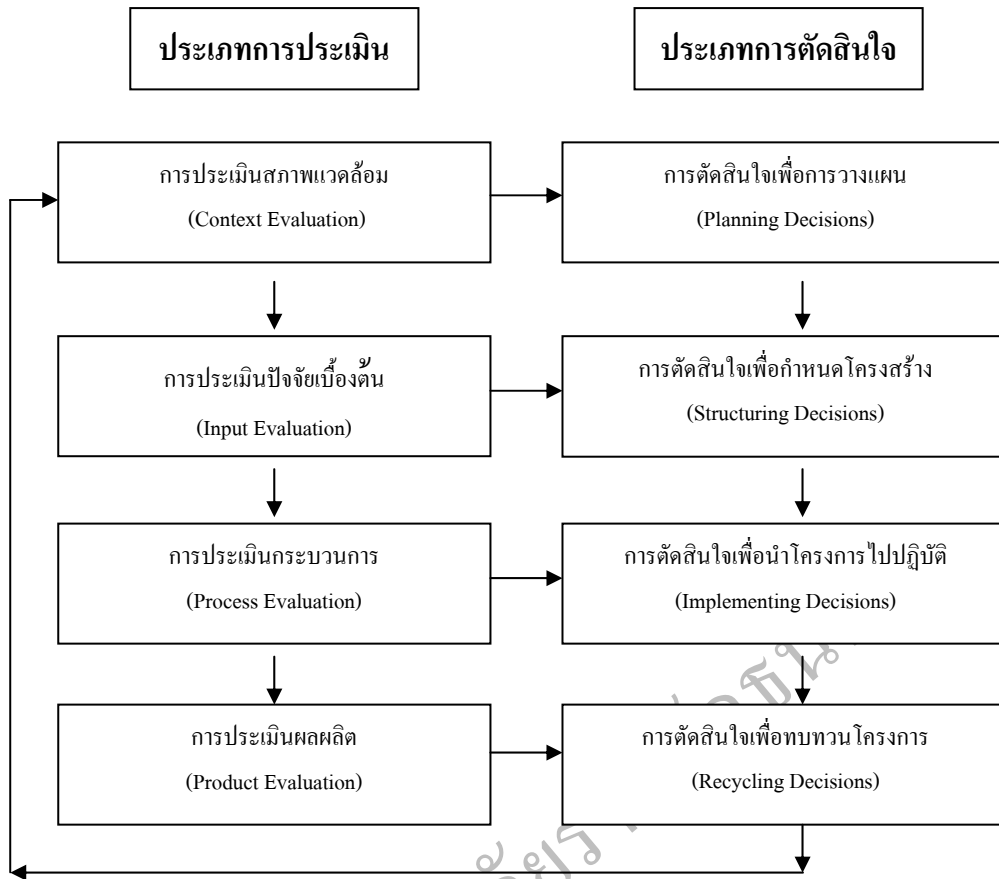
สิ่งที่ควบคู่กับการประเมินทั้ง 4 ประเภทข้างต้น ได้แก่ การตัดสินใจเพื่одำเนินการใด ๆ ซึ่งสามารถจะแบ่งออกได้อีกเป็น 4 ประเภทเช่นกัน คือ

1. การตัดสินใจเพื่อการวางแผน เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินสถานะแวดล้อม มีบทบาทที่สำคัญ คือ การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้สอดคล้องกับแผนในการดำเนินงาน

2. การตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้างของโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินตัวป้อน มีบทบาทสำคัญ คือ การกำหนดโครงสร้างของแผนงานและขั้นตอนการทำงานต่าง ๆ ของโครงการ

3. การตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยการประเมินกระบวนการ มีบทบาทสำคัญ คือ ควบคุมการทำงานให้เป็นไปตามแผนที่กำหนด และเพื่อปรับปรุงแก้ไขแนวทางการทำงานให้ได้ผลดีที่สุด

4. การตัดสินใจเพื่อการทบทวนโครงการ เป็นการตัดสินใจที่อาศัยผลจากการประเมินที่เกิดขึ้น มีบทบาทหลัก คือ การตัดสินใจเกี่ยวกับการยุติ ล้มเลิก หรือขยายโครงการในช่วงเวลาต่อไป แนวคิดและเป้าหมายของการประเมินตามที่สตีฟเฟิลบีมได้เสนอนั้นก็เพื่อประโยชน์ต่อการตัดสินใจ ดังรูปแบบความสัมพันธ์ของการตัดสินใจ และประเภทของการประเมินตามโมเดลของสตีฟเฟิลบีม ดังแสดงในภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างการตัดสินใจ และประเภทประเมินตามโมเดลของสตฟเฟิลบีม
ที่มา : สตฟเฟิลบีม และคณะ (อ้างถึงใน เขียวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี 2542, หน้า 60)

รัตนะ บัวสนธ์ (2538, หน้า 86-87) ได้ให้ความหมายคำย่อ CIPP ว่า มาจากส่วนประกอบต่าง ๆ ของโครงการที่จะทำการประเมิน ได้แก่

การประเมินสภาพแวดล้อมของโครงการ หมายถึง การประเมินเกี่ยวกับสิ่งที่จะเป็นส่วนสำคัญในการช่วยกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นสิ่งที่อยู่ภายนอกโครงการแต่มีผลต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ ได้แก่ ความต้องการของชุมชน และ กลุ่มเป้าหมายที่จะรับบริการจากโครงการ จำนวนประชากร กระแสทิศทางของสังคมและการเมือง สภาพเศรษฐกิจ และปัญหาของชุมชน ตลอดจนนโยบายของหน่วยงานระดับชั้น และหน่วยงาน

การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการ หมายถึง การประเมินทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับการนำมาใช้ในการดำเนินโครงการ กำลังคนหรือจำนวนบุคคลที่ต้องใช้งบประมาณและแหล่งเงินทุนสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ต่างๆ อาคารสถานที่ เครื่องมือและครุภัณฑ์การประเมิน ปัจจัยนำเข้าจะช่วยให้ในการพิจารณาตัดสินใจว่าโครงการนั้น ๆ มีความเหมาะสมและเป็นไปได้ในทางปฏิบัติที่จะทำให้

วัตถุประสงค์ของโครงการบรรลุหรือไม่และช่วยให้เกิดการวางแผน การจัดกิจกรรมของโครงการ ได้อย่างเหมาะสม

การประเมินกระบวนการ การดำเนินงานของโครงการ เป็นการประเมินที่เกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมของโครงการ การนำปัจจัยนำเข้ามาใช้เหมาะสมมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามลำดับขั้นตอนหรือไม่ กิจกรรมที่จัดจะก่อให้เกิดการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการหรือมีอุปสรรคใด ๆ เกิดขึ้น เพื่อที่จะได้นำผลการประเมินมาปรับปรุงกระบวนการดำเนินงานให้รัดกุมและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การประเมินผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินเกี่ยวกับผลที่ได้รับทั้งหมดจากการประเมินโครงการว่า ได้ผลมากน้อยเพียงไร เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ การประเมินผลผลิตจะมีการนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดไว้ซึ่งจะเป็นตัวบ่งชี้ความสำเร็จหรือล้มเหลวของโครงการ การประเมินในส่วนนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตัดสินใจปรับปรุงขยายโครงการและนำไปใช้ต่อเนื่องต่อไป หรือเพื่อล้มเลิกโครงการ

การใช้แบบจำลองชิปปีอย่างเต็มรูปจะให้สารสนเทศแบบสะสม กล่าวคือ การตัดสินใจหลังจากการประเมินสถานะแวดล้อมแล้ว จะเป็นแนวทางสำหรับประเมินปัจจัยเบื้องต้น การประเมินกระบวนการ การประเมินผลผลิต ขณะเดียวกันการตัดสินใจหลังการประเมินปัจจัยเบื้องต้นแล้ว จะเป็นแนวทางในการประเมินกระบวนการและการประเมินผลผลิตและจากการประเมินกระบวนการ และการประเมินผลผลิต ผลที่ได้จะย้อนกลับไปสู่การตัดสินใจเลือกวัตถุประสงค์ และการเลือกแนวทางในการจัดโครงการให้บรรลุวัตถุประสงค์

ข้อดีและข้อจำกัดของการประเมินแบบชิปปี รูปแบบของการประเมินโครงการโดยทั่วไปจะวางให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์และการดำเนินโครงการนั้น (จำเนียร สุขหลาย และคณะ 2535 อ้างถึงใน อัญชลี เกษสุริยงค์ 2539 หน้า 41) ดังนั้นในการใช้รูปแบบการประเมินนั้นควรได้คำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ด้วย

1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมียละเอียดที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจ
2. ชนิดของการตัดสินใจที่แตกต่างกัน ต้องการออกแบบการประเมินที่แตกต่างกันและการใช้รูปแบบการประเมินที่มีประสิทธิผลและเป็นรูปแบบต่างๆ ไป
3. ในกรณีที่รูปแบบการประเมินมีความแตกต่างกันในด้านเนื้อหา ควรใช้ขั้นตอนของการติดตามผลดังนี้ คือ การวิเคราะห์ การรวบรวม และการนำเสนอ

4. การตัดสินใจประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้ คือ ขั้นตอนวิเคราะห์ การออกแบบเลือกและปฏิบัติจึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยข้อมูลจากการประเมิน ดังนั้นจึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างนักประเมินและผู้ตัดสินใจ

5. เพื่อให้จะได้มาซึ่งคำตอบในการตัดสินใจ การออกแบบการประเมิน จึงควรคำนึงถึงเกณฑ์ที่มีความตรงภายใน ความตรงภายนอก ความเที่ยงและความ เป็นปรนัย

6. การประเมินทำเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นวัฏจักร ต้องใช้กับโครงการที่เป็นระบบ

ข้อดี คือทำให้เกิดความเข้าใจในบริบทของการตัดสินใจและสารสนเทศที่ต้องการเพื่อการตัดสินใจในการบริหารจัดการ โครงการหรือ โปรแกรมต่าง ๆ ทำให้มั่นใจว่าข้อมูลที่ต้องการมีข้อมูลอะไรบ้างที่ตรงกับความต้องการในการตัดสินใจ และมีกระบวนการกระตุ้นให้มีการวิเคราะห์องค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจที่สำคัญ และมีข้อจำกัด คือ ระบบการประเมินมักเปลี่ยนแปลงไม่ทันกับความต้องการสารสนเทศเพื่อการตัดสินใจในสภาพที่เป็นพลวัต และมีความเปลี่ยนแปลงรวดเร็วมักเป็นระบบที่ขาดความยืดหยุ่น

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544, หน้า 184-194) กล่าวว่า การประเมินแบบชิปปี้ ไม่ใช่เป็นการประเมินแต่เพียงแต่ให้บรรลุวัตถุประสงค์เท่านั้น แต่ยังเป็นการประเมินเพื่อให้ได้รายละเอียด เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการ โดยเฉพาะการประเมินผลโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นการประเมินความก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้ จุดเด่น จุดด้อย ของการประชุมเพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรม แผนการประชุมได้ทันที และมีกรประเมินรวมสรุปหลังโครงการประเมินสิ้นสุดลงแล้วบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของ โครงการประชุมที่เหมาะสม กรอบความคิดการประเมินแบบชิปปี้ จึงเป็นที่นิยมใช้เพราะนักประเมินจะได้ข้อดี ข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ช่วยในการตัดสินใจของผู้บริหารได้เป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง มโนทัศน์เบื้องต้นของรูปแบบชิปปี้ นั้นประเภทของการตัดสินใจที่แตกต่างกันจำเป็นต้องใช้สารสนเทศในการตัดสินใจที่แตกต่างกัน สตีฟเฟิลบีมได้จำแนกการตัดสินใจและการประเมินเพื่อการบริหารและการวางแผนไว้ 4 ประเภท ดังรายละเอียดต่อไปนี้

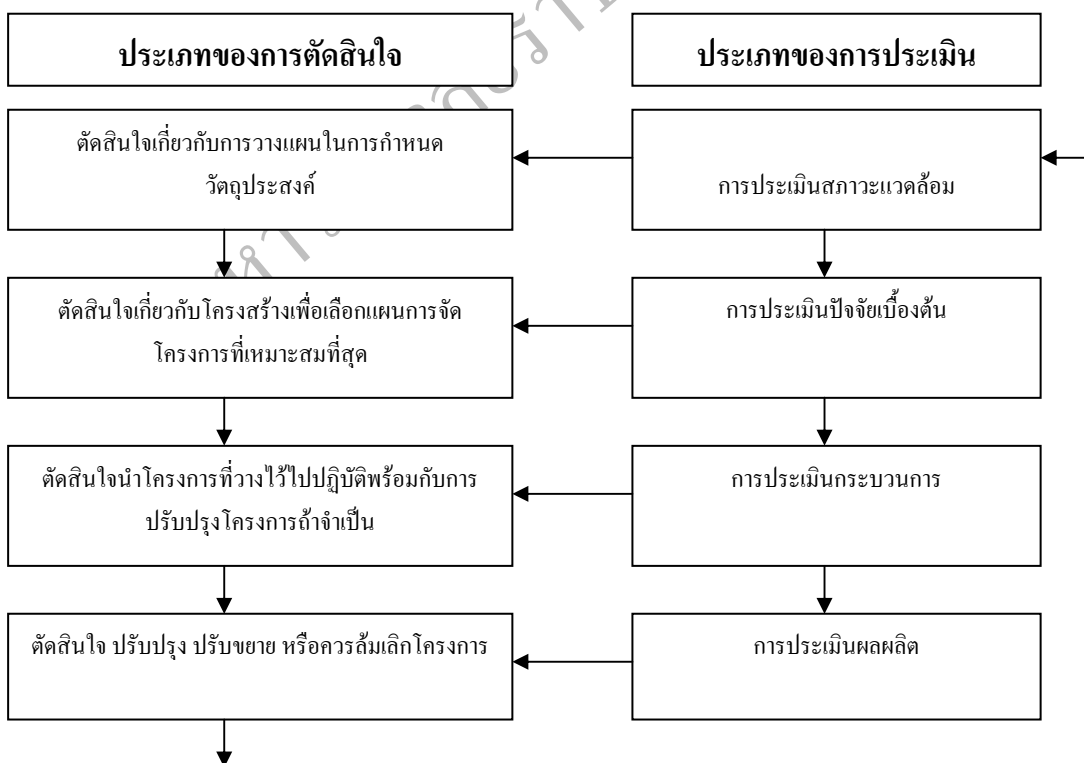
1. การประเมินสถานะแวดล้อม หรือบริบท เป็นการประเมินสภาพเศรษฐกิจ สังคม นโยบายทางการศึกษา นโยบายทางการเมือง ความต้องการของสังคม ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ตลอดจนปรัชญาทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปใช้ประโยชน์ในการตัดสินใจวางแผน กำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย และจุดมุ่งหมายที่เหมาะสมกับโครงการ

2. การประเมินตัวป้อน หรือปัจจัยนำเข้า เป็นการตรวจสอบความพร้อมของปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ เช่น บุคลากร อาคารสถานที่ งบประมาณหรืออื่น ๆ โดยจะนำไปใช้

ประโยชน์ในการตัดสินใจวางโครงการ หรือหาวิธีการที่จะดำเนินโครงการให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นวิธีการหรือยุทธวิธีที่เป็นไปได้ในการประเมินทรัพยากรด้านต่าง ๆ ที่มีอยู่

3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินขณะดำเนินงานเพื่อระบุจุดเด่นจุดด้อยของแนวทางที่เลือกใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระบวนการบริหาร กระบวนการจัดกิจกรรมต่าง ๆ หลังจากนั้นนำไปปฏิบัติจริง เพื่อจะได้ปรับปรุงแก้ไขกระบวนการต่าง ๆ ให้เหมาะสมได้ทันทั่วถึงขณะที่การดำเนินงานนั้นกำลังกระทำอยู่เพื่อให้สามารถดำเนินการตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ด้วยดี

4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินหลังจากการดำเนินโครงการสิ้นสุดลงแล้ว เพื่อเป็นการตัดสินใจคุณค่า ผลผลิตของโครงการทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ซึ่งเป็นเรื่องบ่งชี้ว่าในการดำเนินงานนี้ได้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ซึ่งจะช่วยให้ผู้บริหารนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจว่าจะปรับปรุงโครงการหรือให้ดำเนินการโครงการต่อไปหรือยุบเลิกโครงการนั้น ๆ ไปเลย

ภาพที่ 2.4 ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการตัดสินใจและประเภทของการประเมินในแบบจำลองซิปป์
ที่มา : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 194.

จิรพันธ์ ไตรทิพจรัส (2547, อ้างถึงใน พันธุ์ศักดิ์ ศรีบุหงา, 2550, หน้า 16-18) กล่าวถึง รูปแบบของการประเมินแบบซิปป์ ไว้ว่า ดาเนียล แอล สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1985) นักประเมินชาวสหรัฐอเมริกา เป็นผู้เสนอแนวคิดในการประเมินที่เป็นระบบและเป็นพลวัต (Dynamic model) โดยมุ่งเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหาร โครงการเพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ทั้งนี้ สตัฟเฟิลบีมมองว่าการประเมินเป็นกระบวนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจเพื่อแสวงหาทางเลือกที่เหมาะสม โดยคำว่า CIPP ย่อมาจาก คำว่า 1) สถานะแวดล้อม 2) สิ่งนำเข้า 3) กระบวนการ และ 4) ผลผลิต ซึ่งการประเมินในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม เป็นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่สำคัญ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ การกำหนดขอบเขตของการประเมิน เป็นต้น อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบเพื่อตอบคำถามต่าง ๆ เช่น

1.1 เป็นโครงการที่เสนอปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่

1.2 วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กรหรือนโยบายของหน่วยเหนือหรือไม่

1.3 เป็นโครงการที่เป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น เป็นการประเมินเพื่อตัดสินใจว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการเหมาะสมหรือไม่ อาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบเพื่อตอบปัญหาสำคัญ ๆ เช่น

2.1 ปัจจัยที่กำหนดไว้ในโครงการเหมาะสมพอเพียงหรือไม่

2.2 กิจกรรม/ยุทธวิธี/ทางเลือกที่กำหนดไว้ในโครงการมีความเป็นไปได้ และเหมาะสมเพียงใด

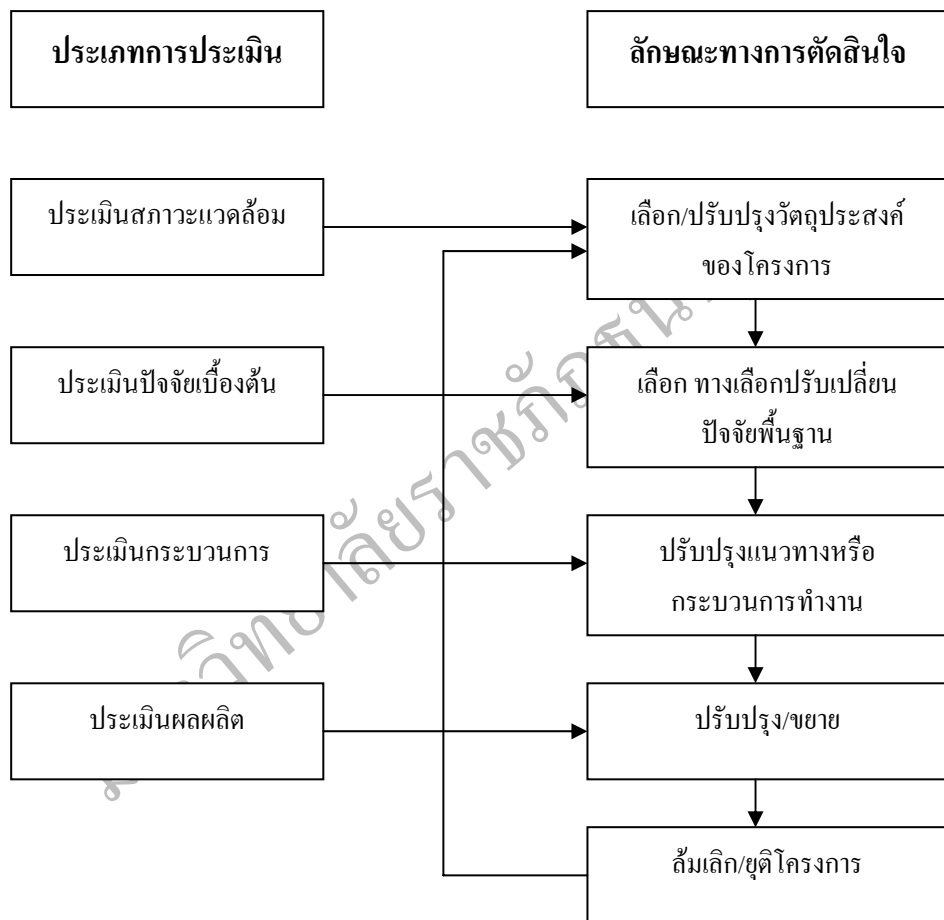
3. การประเมินกระบวนการ เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินงานตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ และเป็นการรายงานการปฏิบัติงานของโครงการนั้น ๆ ด้วย หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบ เพื่อตอบคำถามที่สำคัญ เช่น

3.1 การปฏิบัติงานเป็นไปตามแผนหรือไม่ กิจกรรมใดทำได้ หรือทำไม่ได้ เพราะเหตุใด

3.2 เกิดปัญหา อุปสรรค เกิดความไม่ราบรื่น ไม่คล่องตัวหรือไม่ อย่างไร

4. การประเมินผลผลิต เป็นการประเมินเพื่อวัดผลของโครงการ เป็นไปตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่โดยอาศัยข้อมูลการรายงานผลที่ได้จากการประเมินการสภาวะแวดล้อม และการประเมินกระบวนการ หรืออาจจะกล่าวได้ว่าเป็นการตรวจสอบเพื่อตอบคำถามที่สำคัญ ๆ

สรุปประเภทของการประเมินและลักษณะของการตัดสินใจจากระบบความคิด ของสตัฟเฟิลบีม ดังแสดงไว้ภาพที่ 2.5 ดังนี้

ภาพที่ 2.5 รูปแบบการประเมินของสตัฟเฟิลบีมและลักษณะการตัดสินใจ

ที่มา : จีรพันธ์ ไตรทิพจรัส, 2547 (อ้างถึงใน พันธุ์ศักดิ์ ศรีบุญหงา, 2550, หน้า 17-18)

4.1.2 รูปแบบการประเมินของอัลคิน

มาร์วิน ซี อัลคิน (Marvin C Alkin, 1969 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2552, หน้า 53) ได้เสนอรูปแบบการประเมินเรียกว่า CSE (Center for the Study of Evaluation Approach) จุดเน้นของการประเมินตามแนวความคิดของอัลคิน คือ การประเมินเพื่อการตัดสินใจ อัลคินได้ให้

ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการกำหนดขอบเขตของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ การเลือกข้อมูลข่าวสารที่เหมาะสม การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อนำไปสู่การจัดทำ รายงานสรุปให้กับผู้มีอำนาจในการตัดสินใจในการเลือกแนวทางที่เหมาะสมกับการดำเนินการ ของโครงการ

ขอบข่ายของการประเมิน

จากความหมายของการประเมิน ตามความคิดของอัลคินนั้นการประเมิน จะประกอบด้วย การจัดหาและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อที่จะนำไปใช้ในการตัดสินใจในการประเมิน จำเป็นต้องประเมินในเรื่องต่าง ๆ 5 ด้าน ดังนี้

1. การประเมินระบบ (System Assessment) เป็นการอธิบาย หรือพรรณนา สภาพของระบบเพื่อเปรียบเทียบ สภาพที่แท้จริงและความคาดหวังที่จะให้เกิดขึ้น การประเมินระบบ จะช่วยให้เราสามารถกำหนดขอบเขตและวัตถุประสงค์ที่เหมาะสม สิ่งที่จะต้องศึกษาได้แก่ ความต้องการของประชาชน ชุมชนและสังคมที่มีต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน สำหรับการประเมินระบบ แต่ละส่วนจำเป็นต้องใช้เทคนิคและวิธีการต่าง ๆ กัน

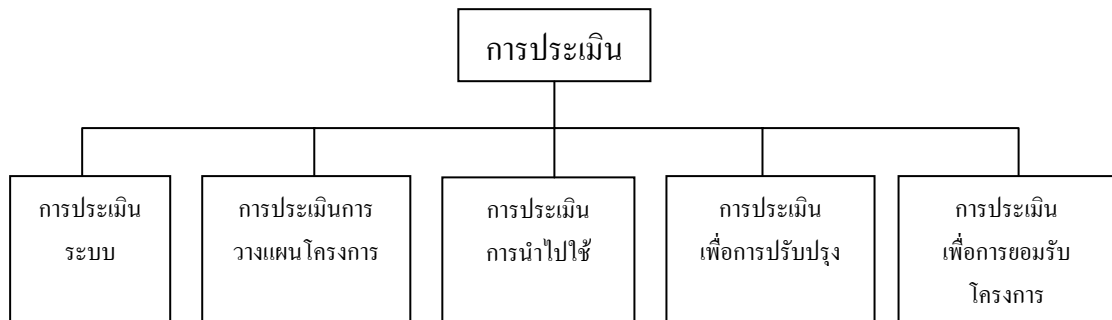
2. การประเมินการวางแผน โครงการ (Program Planning) เป็นการประเมิน ก่อนที่จะมีการดำเนินโครงการ เพื่อหาข้อมูลข่าวสารมาใช้ในการตัดสินใจพิจารณาทางเลือกที่เหมาะสม ของโครงการ นักประเมินต้องหาข้อมูลที่แสดงความคาดหวังที่จะบรรลุเป้าหมาย พร้อมกับประเมินผล ที่จะได้รับการใช้วิธีดำเนินการต่าง ๆ ด้วย เพื่อให้สามารถเห็นข้อเปรียบเทียบในการหาทางเลือกที่ เหมาะสม โดยใช้วิธีที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะของปัญหา โดยทั่วไปจะใช้การประเมินจากเกณฑ์ ภายนอก และการประเมินจากเกณฑ์ภายใน

3. การประเมินการนำไปใช้หรือการดำเนินโครงการ (Program Implementation) เป็นการประเมินขณะที่โครงการกำลังดำเนินงาน เพื่อตรวจสอบดูว่าการดำเนินงานของโครงการนั้นได้ เป็นไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้วางแผนไว้หรือไม่ ผลที่เกิดมีความสอดคล้องกับสิ่งที่วางแผนไว้หรือ คาดหวังไว้เพียงใด

4. การประเมินเพื่อการปรับปรุงโครงการ (Program Improvement) เป็น การประเมินเพื่อหาข้อมูล ที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการให้บรรลุจุดมุ่งหมายและมีผลที่ไม่คาดคิด มาก่อนเกิดขึ้นบ้างหรือไม่ ดังนั้น นักประเมินจึงมีบทบาทสำคัญในการที่จะหาข้อมูลเกี่ยวกับ ความสำเร็จหรือความล้มเหลวในทุก ๆ ด้านของโครงการ ตลอดจนผลกระทบของโครงการที่มีต่อ โครงการอื่นเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงโครงการต่อไป

5. การประเมินเพื่อการยอมรับโครงการ (Program Certification) ขั้นตอนนี้ นักประเมินต้องหาข้อมูลข่าวสารรายงานต่อผู้มีอำนาจตัดสินใจ เพื่อใช้ข้อมูลในการพิจารณาตัดสิน

คุณค่าของโครงการและศักยภาพในการสรุปอ้างอิง ไปสู่สถานการณ์อื่นๆหรือนำไปใช้กับโครงการในสถานการณ์อื่น ๆ ได้กว้างขวางเพียงใด ในขั้นนี้ข้อมูลที่ได้อาจนักประเมินจะทำให้ผู้บริหารได้ตัดสินใจว่า ควรจะดำเนินการกับโครงการในลักษณะใด อาจจะยกเลิก ปรับปรุงใหม่ หรืออาจจะขยายโครงการออกไปอีก เป็นต้น

ภาพที่ 2.6 รูปแบบการประเมินโครงการของอัลคิน

ที่มา : สมคิด พรหมจ้อย, 2552, หน้า 54.

4.2 รูปแบบการประเมินที่เน้นการวินิจฉัย หรือการตัดสินคุณค่า เป็นรูปแบบการประเมินที่เป็นกระบวนการของการกำหนด และวินิจฉัยคุณค่าของโครงการ โดยเทียบกับเกณฑ์ภายในและเกณฑ์จากภายนอก ได้แก่รูปแบบของสคริฟเวน (Scriven) สเตค (Stake) และ โพรวัส (Provus)

4.2.1 รูปแบบของสคริฟเวน

ไมเคิล สคริฟเวน (Michael Scriven, 1967 อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2552, หน้า 56-59) ได้ให้ความหมายของการประเมิน คือ การรวบรวมข้อมูล การตัดสินใจเลือกใช้เครื่องมือเพื่อเก็บข้อมูลและการกำหนดเกณฑ์ประกอบการประเมิน เป้าหมายสำคัญของการประเมิน คือ การตัดสินคุณค่าของโครงการ

จุดมุ่งหมายของการประเมิน

จุดมุ่งหมายที่สำคัญของการประเมินมี 2 ประการ คือ

1. การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินระหว่างที่โครงการกำลังดำเนินการอยู่ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้น เพราะการประเมินช่วยให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ

2. การประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการ มีจุดมุ่งหมายเพื่อตัดสินในคุณค่าของโครงการ ตลอดจนค้นหาสิ่งที่ดีของโครงการเพื่อนำไปใช้กับสถานการณ์อื่นที่คล้ายคลึงกันต่อไป

สคริปเว่น ได้เสนอแนะว่าในเรื่องการประเมินเพื่อปรับปรุงหรือดูความก้าวหน้าของโครงการ การประเมินความก้าวหน้าไม่จำเป็นต้องใช้นักประเมินอาชีพ อาจจะเป็นนักประเมินสมัครเล่น หรือเป็นผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับโครงการนั้น ๆ ก็ได้ แต่ถ้าเป็นการประเมินเพื่อตัดสินคุณค่า หรือการประเมินผลสรุปนั้นควรจะแยกหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคลต่าง ๆ ให้ชัดเจน รวมทั้งควรจะได้มีการปรึกษาหารือกันระหว่างนักประเมินกับผู้ดำเนินงานในโครงการด้วย

วิธีการประเมิน ในการประเมินมีวิธีการที่สามารถนำไปใช้ได้ 2 วิธี คือ

1) การประเมินก่อนมีการปฏิบัติงานหรือการประเมินคุณค่าภายใน (Intrinsic Evaluation) คือ ประเมินคุณค่าของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น เนื้อหาจุดมุ่งหมาย กระบวนการ การให้คะแนนและเจตคติของครูเป็นการประเมินก่อนที่จะนำไปปฏิบัติงาน

2) การประเมินคุณค่าการปฏิบัติงาน (Pay-off Evaluation) คุณค่าจากผลที่เกิดขึ้นจากการใช้เครื่องมือวัดกับนักเรียน เป็นการประเมินในส่วนซึ่งเป็นผลที่มีต่อผู้รับบริการจากการดำเนินโครงการ เช่น ผลที่ได้จากคะแนนสอบหรือผลกระทบต่อสุขภาพอนามัยของผู้บริหาร การประเมินคุณค่าการปฏิบัติงานให้ความสนใจเกี่ยวกับผลของโครงการที่เกิดกับผู้รับบริการ จึงจัดว่าเป็นการตัดสินคุณค่าของโครงการ โดยอิงเกณฑ์ภายนอก

การประเมินโดยการเปรียบเทียบ

สคริปเว่น มีความเห็นที่แตกต่างกับครอนบาค ในเรื่องของการใช้กลุ่มเปรียบเทียบมาใช้ในการประเมิน ซึ่งสคริปเว่น เป็นบุคคลที่เห็นว่าการใช้กลุ่มเปรียบเทียบมีข้อดีมากกว่าการไม่ใช้กลุ่มเปรียบเทียบการใช้กลุ่มเปรียบเทียบจะเป็นการประหยัดกว่า ไม่ต้องทำการศึกษาในระยะยาว และใช้กลุ่มตัวอย่างมาก ไม่ต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายมาก นอกจากนี้แล้ว สคริปเว่นยังเชื่อว่าการศึกษากลุ่มย่อย (Micro-studies) ด้วยวิธีการเปรียบเทียบจะเป็นประโยชน์มากกว่าการศึกษาประชากรทั้งหมด (Cross-studies) และทำได้ง่ายและบ่อยครั้งกว่า

คุณค่าและค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ

สคริปเว่น เป็นนักประเมินที่ให้ความสำคัญในการประเมินค่าใช้จ่ายกับผลที่ได้รับเขาเชื่อว่าการประเมินจะขาดความสมบูรณ์ ถ้านักประเมินไม่ได้พิจารณาในเรื่องคุณค่าที่ได้รับโดยการเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานของโครงการ สิ่งที่ต้องพิจารณามี 3 ประการ คือ

1. ความเป็นประโยชน์ นักประเมินควรจะพิจารณาดูว่า สิ่งการลงทุนไปนั้นมีประโยชน์มากน้อยเพียงใด คุ่มค่ากับค่าใช้จ่ายที่จะต้องนำไปหรือไม่

2. ขวัญหรือกำลังใจ หรือคุณธรรมเป็นสิ่งสำคัญมากในการดำเนินโครงการ ควรพิจารณาด้วยว่า ผลของโครงการจะทำให้ขวัญและกำลังใจหรือคุณธรรมของผู้ร่วมโครงการเป็นอย่างไร

3. ค่าใช้จ่าย เป็นเรื่องสำคัญมาก แต่นักประเมินไม่ค่อยให้ความสนใจ เนื่องจากมีความยุ่งยากในการประเมิน

การประเมินไม่ยึดวัตถุประสงค์เป็นหลัก (Goal – Free Evaluation)

การประเมินโดยทั่วไป นักประเมินจะยึดจุดมุ่งหมายของโครงการเป็นหลักดูความสอดคล้องการปฏิบัติงานกับจุดมุ่งหมายของโครงการ แต่สคริฟเวนมีความเห็นว่า นักประเมินไม่ควรให้ความสนใจเฉพาะจุดมุ่งหมายของโครงการที่ตั้งไว้เพียงอย่างเดียว แต่ควรให้ความสนใจกับผลที่เกิดขึ้นกับโครงการ ซึ่งนอกเหนือจากจุดมุ่งหมายของโครงการ ไม่ว่าผลอันนั้นจะสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของโครงการหรือไม่ ซึ่งผลบางอย่างอาจให้ความสำคัญมากก็ได้ ตัวอย่างการนำแนวคิดของสคริฟเวนมาประยุกต์ใช้ในการประเมินผลการเรียนการสอน อาจดำเนินการได้ดังนี้

1. ศึกษาจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการเรียนการสอน
2. พิจารณาความสำคัญของจุดมุ่งหมายและเลือกจุดมุ่งหมายที่จะประเมิน
3. กำหนดเกณฑ์การประเมินในจุดมุ่งหมายแต่ละข้อ
4. สร้างแบบทดสอบให้ครอบคลุมสิ่งที่ต้องการจะประเมิน
5. ตรวจสอบจุดมุ่งหมายเพื่อปรับปรุงให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน
6. ปรับปรุงแบบทดสอบที่จะใช้เก็บข้อมูล เพื่อให้มีความเที่ยงสูง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ควรตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างจุดมุ่งหมาย เนื้อหาของการเรียนการสอน และเนื้อหาของแบบทดสอบ

7. แบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยวิธีสุ่ม แล้วทำการทดสอบนักเรียนกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

8. นำผลของการทดสอบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกันและพยายามศึกษาข้อบกพร่องเพื่อปรับปรุงแก้ไขและนำไปใช้ในครั้งต่อไป

4.2.2 รูปแบบของสเตค

โรเบิร์ต อี สเตค (Robert E. Stake อ้างถึงใน สมคิด พรหมจ้อย, 2552, หน้า 59-62) ได้พัฒนารูปแบบการประเมินโดยใช้แนวคิดของครอนบาคและสคริฟเวน เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติในการประเมินของสเตค ถือว่าเป็นรูปแบบหนึ่งที่นักประเมินนำมาประยุกต์ใช้อย่างกว้างขวางในการประเมินโครงการ การประเมินตามความเห็นของสเตค หมายถึง กระบวนการที่

เกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจคุณค่าของโครงการ จุดมุ่งหมายของการประเมินมีอยู่ 2 ประการ คือ เพื่อต้องการได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่นำมาบรรยายเกี่ยวกับโครงการนั้น และเพื่อต้องการได้ข้อมูลต่าง ๆ ที่สามารถนำมาใช้ในการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ

วิธีการประเมิน

สเตคได้เสนอโครงสร้างของรูปแบบการประเมิน ใช้ชื่อว่ารูปแบบการประเมินเคาน์ทิแนนซ์ (Countenance Model) ซึ่งตามโครงสร้างรูปแบบนี้ได้จำแนกข้อมูลการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ เมตริกบรรยาย (Description Matrix) และเมตริกตัดสินใจคุณค่า (Judgment Matrix) และได้เสนอก่อนบรรยายหรือตัดสินใจคุณค่าของโครงการใด ๆ นักประเมินควรทำการวิเคราะห์หลักการและเหตุผลของโครงการนั้น ๆ ด้วย การประเมินโครงการตามแนวคิดของสเตค ผู้ประเมินจะต้องรวบรวมข้อมูลแท้จริงให้ได้ เนื่องจากแหล่งข้อมูลมีมากมายและวิธีการเก็บข้อมูลมีหลายวิธี ข้อมูลที่ต้องการคือข้อมูลที่นำมาใช้เพื่อการอธิบายและการตัดสินใจตามรูปแบบการประเมินนี้ได้จำแนกสิ่งที่จะต้องพิจารณาในการประเมินออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. สิ่งนำหรือปัจจัยเบื้องต้น (Antecedents) หมายถึง สภาพเงื่อนไขที่มีอยู่ก่อนแล้วหรือปัจจัยต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ

2. การปฏิบัติ (Transaction) หมายถึง กิจกรรมดำเนินการ กิจกรรมที่ปฏิบัติ เช่น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับครูและนักเรียน พฤติกรรมระหว่างบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน เป็นต้น

3. ผลลัพธ์หรือผลการดำเนินงาน (Outcomes) หมายถึง ผลผลิตที่เกิดขึ้นจากโครงการ ในการเก็บข้อมูลผู้ประเมินจะต้องบันทึกข้อมูลทั้งสามชนิดนี้แบ่งแยกเป็น 4 ประเภท คือ

- 3.1 ความคาดหวังหรือแผนงาน (Intents) หมายถึง สิ่งที่คาดหวังไว้ จำแนกเป็นความคาดหวังเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลการดำเนินงานโครงการ

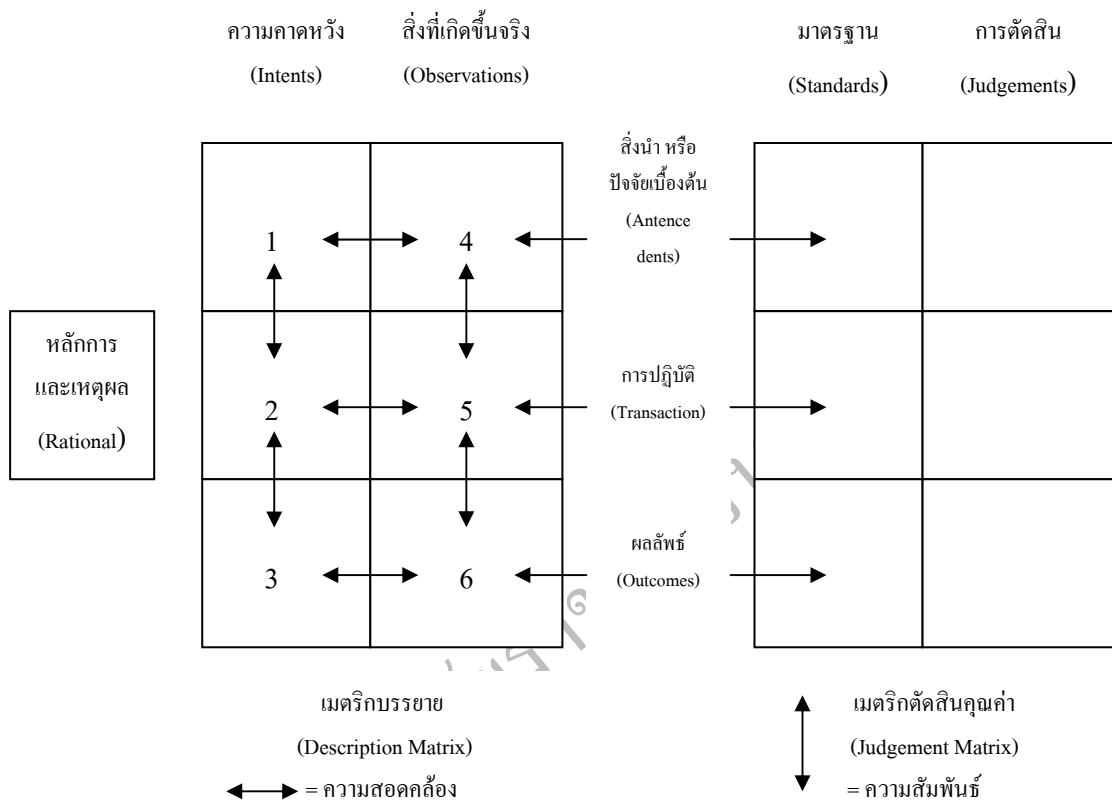
- 3.2 สิ่งที่เกิดขึ้นจริง (Observations) หมายถึง สภาพที่เกิดขึ้นจริงซึ่งจำแนกเป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติ และผลการดำเนินงาน

- 3.3 มาตรฐาน (Standards) หมายถึง แนวทางการดำเนินงาน คุณลักษณะที่ควรจะมีหรือควรจะได้รับเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและผลการดำเนินงาน

- 3.4 การตัดสินใจ (Judgment) หมายถึง การพิจารณาผลการตัดสินใจ เป็นการพิจารณาผลสรุปเกี่ยวกับปัจจัยเบื้องต้น การปฏิบัติและการดำเนินงาน

ในการประเมินผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลเพื่อการบรรยายและต้องมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความคาดหวังกับสิ่งที่เกิดขึ้นจริง และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย

เบื้องต้น การปฏิบัติและผลลัพธ์ เมื่อได้ผลอย่างไรแล้วจึงเปรียบเทียบกับมาตรฐานที่กำหนดไว้ และ มาตรฐานที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแล้วตัดสินใจ แนวคิดของสเตค แสดงได้ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 รูปแบบการประเมินของสเตค
ที่มา : สมคิด พรหมชัย, 2552, หน้า 61.

สเตค เสนอวิธีการประเมินในรูปแบบของเมตริก (Matrix) สองประเภท คือ เมตริกบรรยาย และเมตริกตัดสินคุณค่า ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ในเมตริกบรรยาย แบ่งออกเป็น 6 ช่อง

ช่องที่ 1 หมายถึง ภาวะการณ์ที่คาดหวังว่าต้องมีอยู่ก่อนที่การดำเนินงานโครงการเกิดขึ้น โดยถือว่าเป็นภาวะการณ์ที่เอื้ออำนวยให้เกิดผลดังที่คาดหวังไว้

ช่องที่ 2 หมายถึง กระบวนการที่เกิดขึ้นในการดำเนินงานตามความคาดหวังว่าจะเป็นกระบวนการที่มีประสิทธิภาพ คือ ก่อให้เกิดผลตามที่มุ่งหมายไว้

ช่องที่ 3 หมายถึง ผลลัพธ์ที่คาดหวังว่าจะได้รับหลังจากการดำเนินงาน

ช่องที่ 4 หมายถึง ปัจจัยเบื้องต้นที่มีอยู่จริงก่อนที่เริ่มโครงการ

ช่องที่ 5 หมายถึง กระบวนการดำเนินงานตามที่สังเกตได้จริงจาก
โครงการ

ช่องที่ 6 หมายถึง ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง ๆ หลังจากโครงการจบลงแล้ว
ตั้งแต่ช่องที่ 1 ถึง 6 ผู้ประเมินต้องพิจารณาข้อมูลใน 2 แนวคือ ในแนวตั้ง
ได้แก่ ช่อง 1-2-3 และ 4-5-6 ควรมีความสัมพันธ์กันเพื่อดูว่าปัจจัยเบื้องต้นเอื้ออำนวยต่อกระบวนการ
หรือไม่และในแนวนอนได้แก่ 1-4, 2-5 และ 3-6 ต้องมีความสอดคล้องกัน ทั้งนี้เพื่อต้องการตรวจสอบ
ว่าข้อมูลที่ได้จากการปฏิบัติจริง ๆ ในแต่ละส่วนตามแนวตั้งนั้นมีความสอดคล้องกับสิ่งที่คาดหวังไว้
หรือไม่ประการใดและต้องมีการปรับปรุงในส่วนใดบ้าง

2. ในเมตริกการตัดสินใจคุณค่าจำเป็นต้องใช้เกณฑ์มาตรฐานเพื่อพิจารณา
ข้อมูลที่ได้จากเมตริกบรรยาย เกณฑ์มาตรฐานนี้อาจมีอยู่ก่อนแล้วหรือตั้งขึ้นใหม่โดยคณะกรรมการ
หรือผู้รับผิดชอบโครงการก็ได้ สำหรับที่มาของการตัดสินใจควรให้ผู้ประเมินมีบทบาทด้วย คือ ต้อง
สรุปออกมาให้ได้ว่า โครงการการศึกษามีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด หรือต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง
ที่จุดใด หรือมีปัจจัยอะไรเป็นตัวเกื้อหนุนหรือเป็นอุปสรรคต่อโครงการ แนวคิดของสเตคแตกต่างไป
จากแนวคิดของคนอื่น ๆ ตรงที่ถ้าพบว่าผลลัพธ์ยังไม่ดีไม่ได้หมายความว่า การวางแผนไม่ดีหรือ
หลักสูตรไม่ดี แต่อาจบกพร่องที่องค์ประกอบอื่น ๆ เช่น การจัดเวลา สภาพแวดล้อม ผู้สอน ผู้บริหาร
ผู้เรียนหรือสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ก็ได้

4.2.3 รูปแบบการประเมินโครงการของโพรวัด

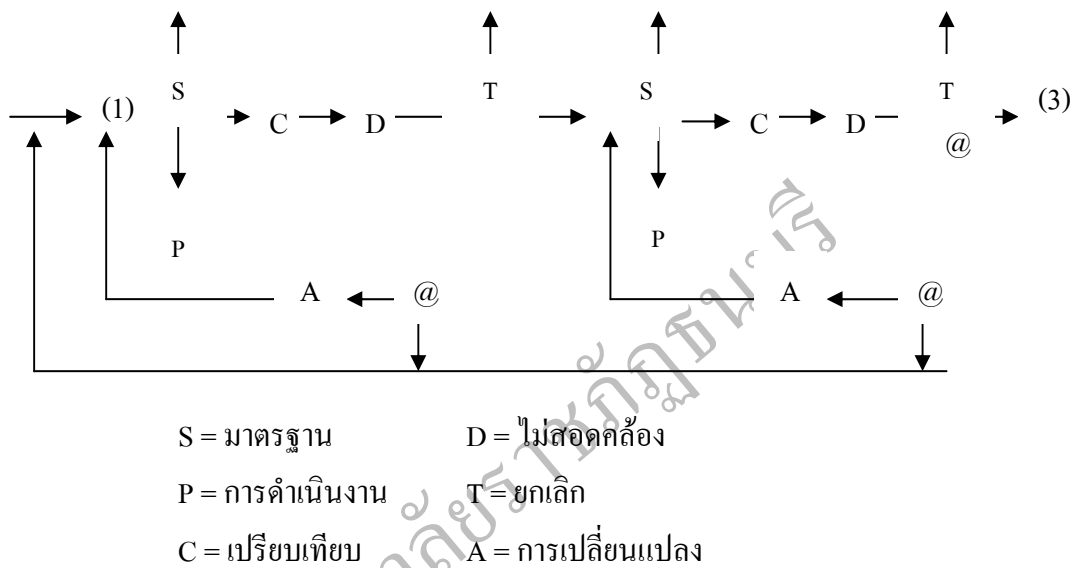
รูปแบบการประเมินโครงการของโพรวัด (อ้างถึงใน สมหวังพิชานวัฒน์,
2544, หน้า 200-215) โพรวัดพัฒนารูปแบบการประเมินขึ้นในปี ค.ศ. 1969 โดยมีจุดมุ่งหมายของ
การประเมิน คือ การหาข้อมูลเพื่อนำมาใช้ในการตัดสินใจคุณค่าของโครงการ เพื่อปรับปรุง และ
พัฒนาโครงการ โดยขั้นตอนการประเมินโครงการมี 5 ขั้นตอน คือ

1. การบรรยายโครงการ จะพิจารณาโครงการในแง่ของความครอบคลุมว่ามี
ตัวแปรต่าง ๆ ครบถ้วนหรือไม่ เมื่อเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดโดยคณะกรรมการ เพื่อดูว่าโครงการมี
ความสอดคล้องทั้งภายนอกและภายใน หรือดูว่ามีความซ้ำซ้อนกับโครงการอื่นหรือไม่

2. การดำเนินงานตามโครงการ เป็นการประเมินเพื่อสังเกตดูว่า เมื่อนำปัจจัย
นำเข้าสู่โครงการแล้วมีอะไรเกิดขึ้นกับโครงการ ผลเป็นไปตามเกณฑ์หรือมาตรฐานที่กำหนด
หรือไม่

3. กระบวนการของโครงการ เป็นการประเมินเพื่อดูความเป็นเหตุเป็นผลของ
โครงการ ตรวจสอบว่าการดำเนินงานโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ในโครงการเพียงใด

4. ผลผลิตของโครงการ เป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบว่า ผลที่เกิดขึ้นจากโครงการเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของโครงการเพียงใด โดยพิจารณาจากผลผลิตที่เกิดขึ้นจริงกับผลผลิตที่ได้กำหนดไว้ในโครงการ
5. การวิเคราะห์ค่าใช้จ่ายและผลกำไร เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบค่าใช้จ่ายกับผลที่ได้รับว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร สิ้นเปลืองมากน้อยเพียงใด

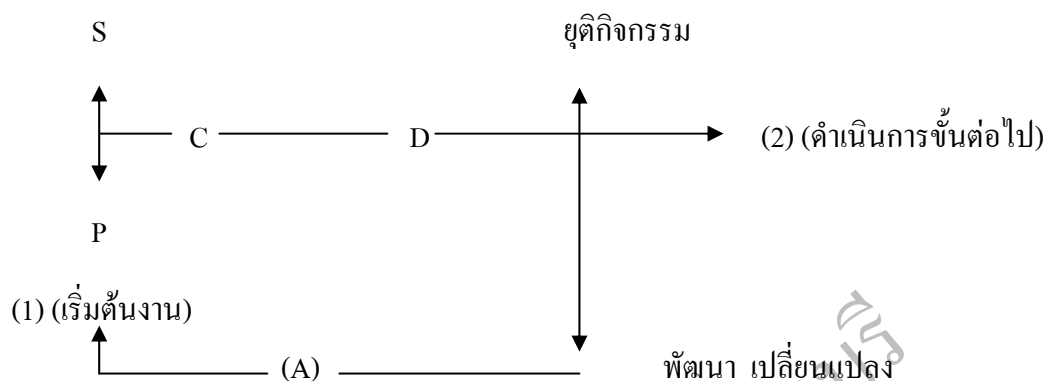
ภาพที่ 2.8 แบบจำลองการประเมินของโปรวัต
ที่มา : สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544, หน้า 215.

กิจกรรมที่ (1) จะนำการดำเนินงาน (P) มาเปรียบเทียบ (C) กับมาตรฐานงาน (S) ถ้าพบว่าไม่สอดคล้อง (D) จะมีทางเลือกอยู่ 3 ทาง คือ ยุติโครงการ (T) หรือมีการเปลี่ยนแปลง (A) หรือกลับไปเริ่มต้นใหม่ หากมีความสอดคล้องก็จะดำเนินการในกิจกรรม (2) ต่อไป

อย่างไรก็ตาม การประเมินผลโครงการตามรูปแบบนี้ ผู้ประเมินจะต้องมีการสร้างเกณฑ์หรือมาตรฐาน ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวนี้จะต้องสร้างมาจากหลักการพื้นฐาน เช่น จากทฤษฎี จากผลการวิจัย เป็นต้น

โปรวัต (อังกในเขาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2551, หน้า 53) ได้ให้นิยาม “การประเมิน” คือ การกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน และค้นหาช่องว่างระหว่างภาวะที่เป็นจริงกับเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อใช้ภาวะดังกล่าวนี้เป็นตัวชี้หรือระบุข้อบกพร่องของกิจกรรมหรือโครงการใด ๆ

แนวคิดการประเมินของโพรวัต สามารถนำเสนอเป็นรูปแบบการประเมินที่เรียกว่า “การประเมินความไม่สอดคล้อง” (The Discrepancy Evaluation Model) ซึ่งมีรูปแบบที่เข้าใจได้ง่าย ดังแสดงในภาพ

ภาพที่ 2.9 การเปรียบเทียบผลการปฏิบัติกับมาตรฐานตามรูปแบบของโพรวัต
ที่มา : เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2551, หน้า 53.

จากแผนภูมิดังกล่าว สัญลักษณ์ที่ใช้มีความหมาย ดังนี้

S คือ Standard หมายถึง เกณฑ์มาตรฐาน

P คือ Program Performance หมายถึง การปฏิบัติงานของโครงการ

C คือ Comparison หมายถึง การเปรียบเทียบ

D คือ Discrepancy Information หมายถึง สารสนเทศที่แสดงความแตกต่าง

A คือ Alternative หมายถึง ทางเลือกเพื่อการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ที่อาจจะ

เกิดขึ้นในลักษณะของการพัฒนาการทำงานของโครงการให้มีผลดียิ่งขึ้น

ผลของภาวะความแตกต่างระหว่าง S กับ P ซึ่งส่งผลทำให้เกิด D นั้นสามารถนำไปสู่การตัดสินใจเพื่อดำเนินการในลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไปนี้

1. การดำเนินการขั้นตอนต่อไป
2. กลับไปพัฒนางานเฉพาะในส่วนของขั้นตอนที่ได้ดำเนินการมาแล้ว
3. กลับไปเริ่มต้นงานหรือกิจการนั้น ๆ ใหม่ทั้งหมด
4. ยุติกิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ

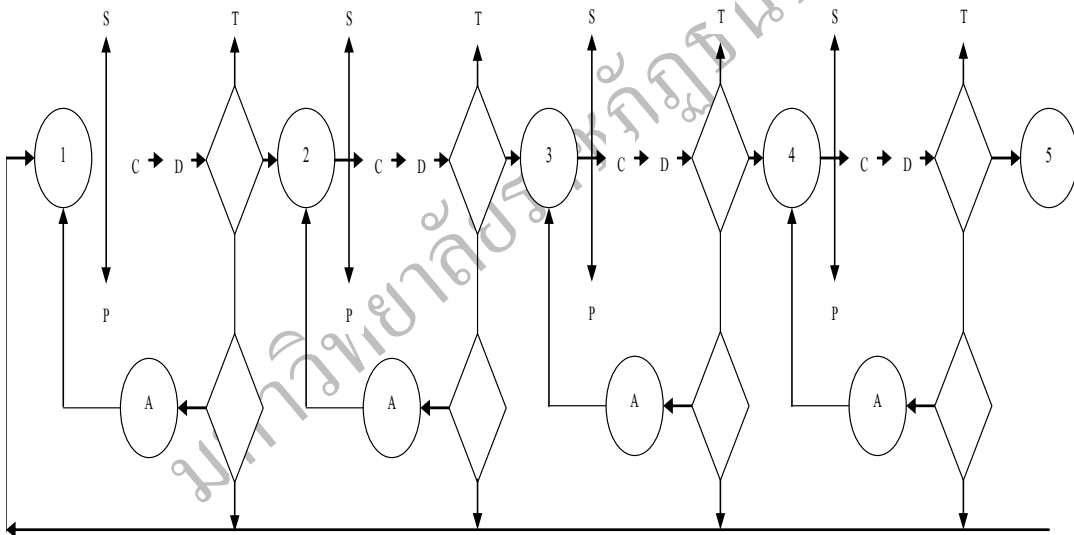
ขั้นตอนการประเมินงานหรือกิจกรรมใด ๆ นั้น โพรวัตถือว่าการประเมินเป็นสิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่กันไปกับโครงการ โดยการประเมินดังกล่าวแบ่งออกได้เป็น 5 ขั้นตอนคือ

1. ขั้นตอนการประเมินรายละเอียดของการออกแบบโครงการ ซึ่งได้แก่

การพิจารณาถึงจุดประสงค์ของโครงการ ที่งานที่เกี่ยวข้อง วัสดุ สื่อ อุปกรณ์ต่าง ๆ แผนการจัดกิจกรรม ตลอดจนการกำหนดผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

2. ขั้นตอนการปฏิบัติและการกำหนดแผนงานในการดำเนินงานตามโครงการ
3. ขั้นตอนการดำเนินงานตามแผนการที่กำหนด
4. ขั้นตอนการติดตามผลที่เกิดขึ้นจริงตามโครงการหรือกิจกรรมที่กำหนด
5. ขั้นตอนการพิจารณาถึงค่าใช้จ่ายของโครงการหรือกิจกรรมที่กระทำ

การประเมินในขั้นตอนต่าง ๆ ทั้ง 5 ขั้นตอนนั้น สามารถที่จะนำแนวคิดตามรูปแบบที่โปรวิสต์ได้พัฒนาขึ้นมาประยุกต์ใช้เพื่อดำเนินโครงการได้ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้รูปแบบในขั้นตอนดังกล่าวจึงได้รับการนำมาเชื่อมโยงให้ต่อเนื่องเข้าด้วยกันเป็นรูปแบบที่ขยายเพิ่มเติมได้ดังนี้

ภาพที่ 2.10 แบบจำลองแนวคิดการประเมินของโปรวิสต์ในส่วนของกรขยายความต่อเนื่อง
ที่มา : เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2551, หน้า 55.

จากแผนภูมิดังกล่าว สัญลักษณ์ต่าง ๆ มีความหมายเหมือนเดิม ดังนี้

S = เกณฑ์มาตรฐาน

D = สารสนเทศที่แสดงความแตกต่าง

P = โครงการ

A = ทางเลือกเพื่อการเปลี่ยนแปลงใดๆ ที่อาจเกิดขึ้น

C = การเปรียบเทียบ

แนวคิดและรูปแบบการประเมินที่นำเสนอโดยโพรวีสนี่ เป็นการแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการประยุกต์ทฤษฎีการประเมินรวมกันกับทฤษฎีการจัดการประเมินโครงการ โดยการประเมินเพื่อการพัฒนาโครงการ และช่วยให้โครงการดำเนินไปในลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamics) ควบคู่ไปกับการดำเนินโครงการ

นอกจากนี้ แนวคิดของโพรวีสนี่จุดเน้นที่สำคัญของการประเมิน ก็คือการหาความแตกต่างและความไม่สอดคล้องกันระหว่างมาตรฐานกับการปฏิบัติ โดยใช้การทำงานเป็นทีม และโดยใช้บทบาทของนักประเมินเป็นอิสระจากคณะผู้ดำเนินโครงการ ในขณะที่เดียวกัน ผู้ดำเนินโครงการจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการประเมิน ดังนั้นความเห็นเกี่ยวกับความสอดคล้องระหว่างคณะผู้ประเมินกับคณะผู้ปฏิบัติงาน โครงการจึงต้องมีความสัมพันธ์กัน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องที่ยาก แต่ก็มีคุณค่ามากต่อการประเมิน ถ้าหากว่าสามารถดำเนินไปตามกฎเกณฑ์หรือตามหลักฐานต่างๆ ได้โดยปราศจากความลำเอียงส่วนบุคคล และโดยใช้นักประเมินทำหน้าที่แต่เพียงการให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ ช่วยกระตุ้นให้ผู้ดำเนินการได้ตัดสินใจดำเนินโครงการอย่างอิสระเท่าที่จำเป็น การประเมินตามแนวคิดนี้จะต้องอาศัยหลักการที่สนับสนุนส่งเสริมซึ่งกันและกัน และให้ความสำคัญต่อการพัฒนาโดยมีเกณฑ์มาตรฐานที่เป็นปรนัย และมีความเป็นไปได้ควบคู่กันไป (เยาวดี ราชชัยกุล วิทยุสิทธิ์, 2551, หน้า 55 - 56)

4.3 รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย เป็นการประเมินที่เน้นการตรวจสอบที่เกิดขึ้นจากโครงการว่า สามารถบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้มากน้อยเพียงใด ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) และครอนบาค (Cronbach)

4.3.1 รูปแบบการประเมินของไทเลอร์

ไทเลอร์ (Tyler, 1943 อ้างถึงใน สมคิด พรหมขัย, 2552, หน้า 51-52) เป็นผู้นำที่สำคัญในการประเมินโครงการ ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้ว่า การประเมิน คือ การเปรียบเทียบพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้ โดยมีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจน รัดกุมและจำเพาะเจาะจงแล้ว จะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินได้เป็นอย่างดีในภายหลัง เขาได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการประเมิน โดยเสนอเป็นกรอบความคิด ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1943 โดยเน้นการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการให้อยู่ในรูปของวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม แล้วประเมินความสำเร็จของวัตถุประสงค์เหล่านั้น โดยมีแนวความคิดว่าโครงการประสบความสำเร็จหรือไม่ ดูได้จากผลผลิตของโครงการว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้แต่แรกหรือไม่เท่านั้น แนวคิดลักษณะนี้เรียกว่าแบบจำลองยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก

ไทเลอร์มีความเห็นว่า จุดมุ่งหมายของการประเมินเพื่อตัดสินว่า จุดมุ่งหมายของการศึกษาที่ตั้งไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้นประสบความสำเร็จหรือไม่ มีส่วนใดบ้าง

ต้องปรับปรุงแก้ไขและถือว่าการประเมินโครงการเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอน ลำดับขั้นของการประเมินการเรียนการสอนมีดังนี้ กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมด้วยข้อความที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์ทางการศึกษาที่ต้องการให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม เมื่อจบบทเรียนจึงประเมินผลโครงการ โดยการทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้แนวคิดของไทเลอร์ มาใช้ในการประเมินโครงการ การประเมินโครงการเกี่ยวกับการเรียนการสอน ควรดำเนินการ ดังนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายที่แท้จริงทางการศึกษา ซึ่งได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยเขียนในรูปจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
2. จัดเนื้อหาการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์
3. ทำการทดสอบผู้เรียน ก่อนทำการเรียนการสอน
4. เลือกวิธีสอนให้เหมาะสม
5. ทำการทดสอบผู้เรียน เมื่อจบการเรียนการสอนแล้ว
6. ประเมินประสิทธิภาพของโครงการ ด้วยการเปรียบเทียบคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนว่าแตกต่างกันอย่างไรและมีนักเรียนร้อยละเท่าไรที่ผ่านเกณฑ์
7. นำผลการเปรียบเทียบมาศึกษาจุดบกพร่องในการเรียนการสอน เพื่อแก้ไขปรับปรุงต่อไป

ในปี 1986 ไทเลอร์ ได้นำเสนอกรอบความคิดของการประเมินโครงการใหม่ (New Tyler) โดยแบ่งการประเมินเป็น 6 ส่วน คือ

1. การประเมินวัตถุประสงค์ (Appraising Objectives)
2. การประเมินแผนการเรียนรู้ (Evaluation the learning Plan)
3. การประเมินแนะแนวในการพัฒนาโครงการ (Evaluation to Guide Program Development)
4. การประเมินเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Evaluation Program Implement)
5. การประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางการศึกษา (Evaluation the Outcome of an Educational Program)
6. การติดตาม (Follow up) และการประเมินผลกระทบ (Impact Evaluation)

เขาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2544 หน้า 4) ได้กล่าวถึง แนวคิดและโมเดลในการประเมินของ ไทเลอร์ (Tyler's Rationale and Model of Evaluation) ว่า ไทเลอร์ได้เสนอโมเดล

การประเมินเรียกว่า “Tyler’s Goal Attainment Model or Objective-Based Model ” ซึ่งเป็นโมเดลที่ยึดจุดมุ่งหมายเป็นหลักในการประเมินความสำเร็จของโครงการ โดยการตรวจสอบผลผลิตของโครงการว่าเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ จุดมุ่งหมายของการประเมินตามแนวคิดของไทเลอร์ ที่สำคัญมี 2 ประการ คือ

1. เพื่อตรวจสอบว่าจุดมุ่งหมายของโครงการซึ่งได้กำหนดไว้ในรูปของจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมนั้นได้บรรลุผลสำเร็จมากน้อยเพียงใด

2. เพื่อหาข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการปรับปรุงการดำเนินโครงการ ขั้นตอนของการประเมินโครงการตามแนวคิดของไทเลอร์ มีขั้นตอนในการดำเนินงาน ดังนี้

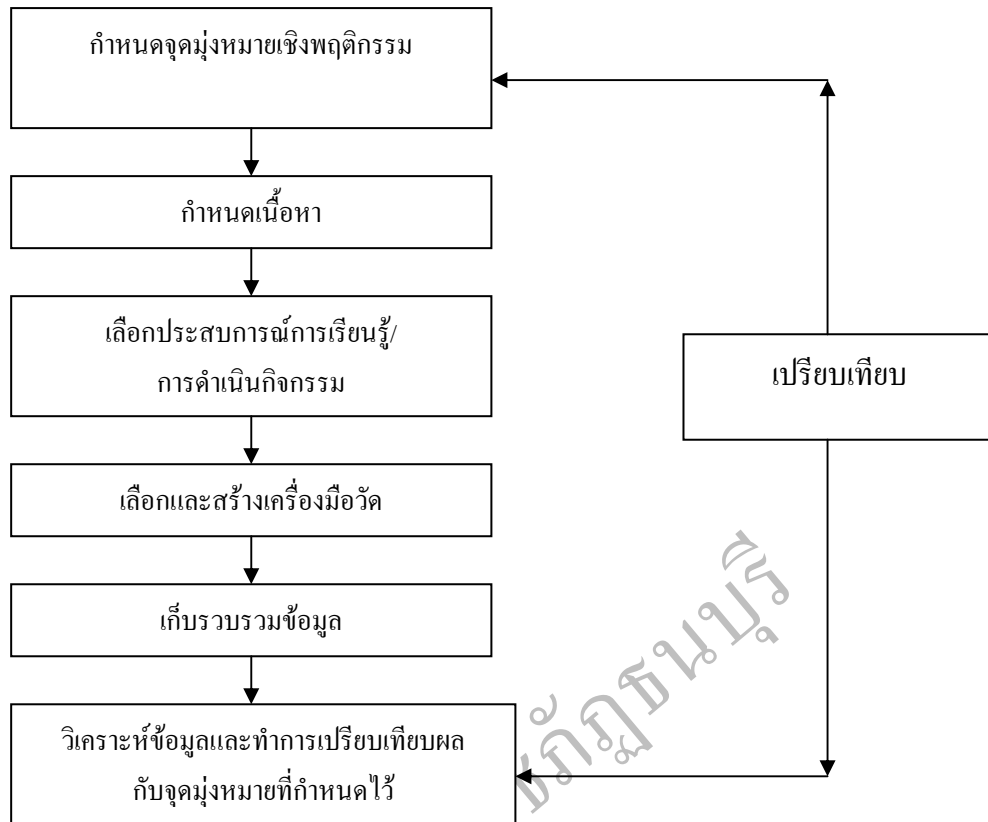
1. กำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมให้ชัดเจน ว่าเมื่อเสร็จสิ้นโครงการแล้วผู้เข้าร่วมโครงการจะต้องเกิดพฤติกรรมอะไรบ้าง อาจจะเป็นพฤติกรรมรายบุคคลหรือรายกลุ่มก็ได้

2. กำหนดและเลือกเนื้อหาสำคัญที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้เกิดการเรียนรู้แล้วมีการเปลี่ยนแปลงไปตามจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่กำหนดไว้

3. กำหนดประสบการณ์การเรียนรู้การสอน สถานการณ์และวิธีการต่างๆ ที่จะทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการได้แสดงพฤติกรรมที่สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ และดำเนินกิจกรรมดังกล่าว

4. เลือกและสร้างเครื่องมือที่จะใช้ในการวัดพฤติกรรมตามที่ได้ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ระบุว่าได้มีการบรรลุจุดมุ่งหมายเพียงใด

5. วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับและใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเปรียบเทียบกับจุดมุ่งหมายที่กำหนด เพื่อการพิจารณาจุดเด่นและจุดด้อยของโครงการ ขั้นตอนการประเมินโดยใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ สรุปได้ดังในภาพที่ 2.11

ภาพที่ 2.11 ขั้นตอนการประเมิน โดยรูปแบบการประเมินของไทเลอร์
ที่มา : เขาวดี ราชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2544 หน้า 4.

4.3.2 รูปแบบการประเมินของครอนบาค

ครอนบาค (Cronbach, 1963 อ้างถึงในกรมสามัญศึกษา 2539 หน้า 35) ได้ให้ความหมายของการประเมินไว้อย่างกว้าง ๆ ว่า “การประเมิน คือ การเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อนำข้อมูลนั้นไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับโครงการทางการศึกษา” คำว่าโครงการทางการศึกษาในความเห็นของครอนบาค นั้นครอบคลุมถึงกิจกรรมต่าง ๆ ทางการศึกษา เช่น กิจกรรมการเรียนการสอน หรือ การทดลองทางการศึกษา การประเมินผลนั้นเกี่ยวข้องกับกิจกรรมมากมาย จำเป็นต้องอาศัยข้อมูล หลาย ๆ ด้าน จะไม่มีการประเมินรูปแบบใดที่สามารถใช้ได้กับทุก ๆ สถานการณ์ ดังนั้น การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอสำหรับการประเมินผล

จุดมุ่งหมายของการประเมิน

การประเมินโดยทั่วไปอาจแบ่งจุดมุ่งหมายของการประเมินออกเป็น

3 ประการ คือ

1. เพื่อปรับปรุงรายวิชา เป็นการพิจารณาตัดสินว่า อุปกรณ์การเรียน การสอนใด หรือวิธีการสอนใดให้ผลเป็นที่น่าพอใจและมีส่วนใดบ้างที่ต้องมีการแก้ไขปรับปรุง

2. เพื่อตัดสินเกี่ยวกับตัวบุคคล โดยเฉพาะตัวผู้เรียน เป็นการสำรวจความต้องการการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผน การคัดเลือกและให้ข้อมูลเกี่ยวกับ จุดเด่น และจุดด้อยที่ต้องปรับปรุงแก้ไข

3. เพื่อตัดสินเกี่ยวกับระบบการบริหาร เป็นการพิจารณาว่าระบบ การบริหารของโรงเรียนดีหรือไม่เพียงไร ครูแต่ละคนมีประสิทธิภาพเพียงใด

สำหรับการประเมินผลการเรียนการสอนนั้น ครอนบาค มีความเห็นว่า ควรประเมินผลที่เกิดขึ้นทุก ๆ ด้าน เช่น ความถนัด ความสนใจ ความรู้ ความสามารถทั่ว ๆ ไปของผู้เรียนด้วยไม่ควรประเมินเฉพาะผลตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น การกำหนดวัตถุประสงค์ที่ เฉพาะเจาะจงเกินไปจะทำให้ผู้เรียนให้ความสนใจกับสิ่งที่กำหนดไว้เฉพาะเท่านั้น ไม่สนใจสิ่งอื่นที่ เกี่ยวข้องทำให้การเรียนการสอนได้ผลน้อยกว่าที่ควร

นอกจากนี้ ครอนบาค ยังได้เสนอขั้นตอนในการประเมินโครงการเกี่ยวกับการ การเรียนการสอน ดังนี้

1. การบรรยายโครงการนั้นให้บรรยายให้กว้างและครอบคลุมมากที่สุด

2. การประเมินผล ควรประเมินผลที่เกิดขึ้นทุก ๆ ด้าน ไม่เฉพาะแต่ผลที่เกิด ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้เท่านั้น

3. การวิเคราะห์คะแนน ควรวิเคราะห์แต่ละประเด็นหรือแต่ละข้อ ซึ่งจะมี ความสำคัญมากกว่าคะแนนรวม

4. การทดสอบกลุ่มตัวอย่างขนาดที่แตกต่างกัน ไม่ควรทดสอบด้วย ข้อสอบชุดเดียวกันแต่ควรทำการทดสอบด้วยข้อสอบหลาย ๆ ชุด ซึ่งจะได้ผลมากกว่า

5. การสัมภาษณ์ และการใช้ข้อสอบแบบอัตนัย อาจมีความจำเป็นใน การประเมินผลโครงการ แต่ไม่ควรใช้กลุ่มตัวอย่างขนาดใหญ่ เพราะสิ้นเปลืองเวลาและค่าใช้จ่ายมาก

6. ในการประเมินผลไม่ควรเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มที่เรียนเนื้อหา หรือ วิธีที่แตกต่างกันเพราะจะก่อให้เกิดความยากลำบากในการตีความ

วิธีการประเมิน (เขาวดี ราชย์กุล วิบูลย์ศรี, 2551 หน้า 33-34)

ครอนบาค มีความเห็นว่า การประเมินนั้นไม่ควรกระทำโดยใช้แต่ แบบทดสอบเพียงประการเดียว แต่ควรมีมาตรการอื่นประกอบด้วย โดยครอนบาค ได้เสนอ แนวทางการประเมินเพิ่มเติมไว้อีก 4 แนวทาง คือ

1. การศึกษากระบวนการ (Process Studies) ได้แก่ การศึกษาภาวะการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เช่น การที่นักเรียนทำแบบฝึกหัดไม่ถูกต้อง การสังเกตผลการใช้สื่อการซักถาม นักเรียนขณะดำเนินการสอน หรือขณะให้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ภาวะการณ์ที่เกิดขึ้นเหล่านี้ สามารถจะนำมาเป็นข้อมูลที่ใช้เพื่อการพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชาได้เป็นอย่างดี

2. การวัดศักยภาพของผู้เรียน (Proficiency Measurement) ครอนบาค ได้ให้ความสำคัญต่อคะแนนรายข้อมากกว่าคะแนนจากแบบทดสอบทั้งฉบับ โดยให้ทัศนะว่า คะแนนจากแต่ละข้อสามารถชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่ผู้เรียนรู้แล้วและสิ่งที่ควรที่จะพัฒนาต่อไป ด้วยเหตุนี้ครอนบาคจึงให้ความสำคัญต่อการสอบเพื่อวัดสมรรถภาพของผู้เรียนระหว่างการเรียนการสอนว่า มีความสำคัญมากกว่าการสอบประจำปลายภาคเรียนหรือการสอบปลายปี

3. การวัดทัศนคติ (Attitude Measurement) ครอนบาค ให้ทัศนะว่าการวัดทัศนคติเป็นผลที่เกิดจากการเรียนการสอนส่วนหนึ่งซึ่งมีความสำคัญเช่นกัน การวัดทัศนคติอาจทำได้หลายวิธี เช่น การสัมภาษณ์ การตอบแบบสอบถาม และอื่น ๆ

4. การติดตามผล (Follow-up Studies) เป็นการติดตามผลการทำงาน หรือภาวะการณ์เลือกศึกษาต่อในสาขาต่าง ๆ รวมทั้งการให้บุคคลที่เรียนในระดับขั้นพื้นฐานที่ผ่านมาแล้ว ได้ประเมินถึงข้อจำกัดของวิชาต่าง ๆ ว่าควรมีการปรับปรุงเพิ่มเติมอย่างไร เพื่อช่วยในการพัฒนาหรือปรับปรุงรายวิชาเหล่านั้นต่อไป

สรุป รูปแบบการประเมินโครงการ จำแนกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย 1) รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ 2) รูปแบบการประเมินที่เน้นการวินิจฉัย หรือการตัดสินใจคุณค่า และ 3) รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมายจากรูปแบบการประเมินดังกล่าวข้างต้น การวิจัยครั้งนี้ได้เลือกรูปแบบการประเมินโครงการรูปแบบแบบชิปปี้ นำมาประยุกต์ใช้ในการประเมินโครงการสวัสดิการเบี่ยงชีฟผู้สูงอายุของ อบต.บางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นโครงการที่มีคุณค่าสูงต่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ เนื่องจากการประเมินรูปแบบชิปปี้ เป็นการประเมินที่ช่วยประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารในการพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพสูงและมีคุณค่ายิ่งขึ้น โดยทำการประเมินใน 4 ด้าน คือ 1) ด้านบริบท หรือสภาวะแวดล้อม 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้น 3) ด้านการดำเนินงานโครงการ และ 4) ด้านผลผลิตของการดำเนินงานตามโครงการ

5. ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

การประเมินเป็นกิจกรรมที่สำคัญในวงจรการวางแผนและบริหาร โครงการ เพราะการประเมินมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวางแผนและบริหาร โครงการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมบัติ สุวรรณพิทักษ์ (2531, หน้า 15) ที่สรุปไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการกำหนดโครงการ การตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการดำเนินโครงการต่าง ๆ ตลอดจนความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการ

2. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปรับปรุงหรือแก้ไขการดำเนินโครงการให้เป็นที่มาตามทิศทางที่ต้องการ

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จและความล้มเหลวของโครงการที่นำมาใช้ในการตัดสินใจและวินิจฉัยว่าจะดำเนินงานในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือจะขยายการดำเนินงาน ต่อไปอีก

4. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกประสิทธิภาพของโครงการว่าเป็นอย่างไร คำนวณค่ากับการลงทุนหรือไม่

ประชุม รอดประเสริฐ (2535, หน้า 73) กล่าวว่า การประเมินโครงการมีประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องหรือกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งผลการประเมินที่ออกมาจะไม่เป็นไปในทางบวกอย่างเดียว แต่อาจจะมีผลในทางตรงกันข้ามด้วย แต่สามารถนำผลไปเป็นประโยชน์ได้ทั้งสองลักษณะ ดังนี้

1. ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือ ก่อนโครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบอย่างละเอียดจากผู้บริหารและผู้ประเมินส่วนใดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงานหากขาดความแน่นอนเข้มงวดจะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการมีความชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ผลมากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2. ช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือซึ่งเกิดประโยชน์เต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม คำนวณค่าทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวนหรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอแก่การดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอนและทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้รับการจัดหาเพิ่มเติม การประเมินโครงการจึงมีส่วนที่ทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. ช่วยให้แผนงานโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ เมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบวิเคราะห์ปรับปรุงแก้ไข ย่อมทำให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการ จะทำให้โครงการมีข้อที่ก่อให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง

5. ช่วยควบคุมคุณภาพของงาน เนื่องจากการประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานอย่างมีระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทั้งข้อมูลกระบวนการ และผลลัพธ์ จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอนส่วนใดที่เป็นปัญหาหรือไม่ มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ

6. มีส่วนช่วยในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะประเมินโครงการมิใช่เป็นการควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อการปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติโครงการ ทำให้ผลงานที่ได้เป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง ทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจ และมีความตั้งใจกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไปและมากขึ้น

7. ช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ เพราะการประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงอุปสรรคปัญหา ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินการโครงการ

สรุป ประโยชน์ของการประเมินโครงการในการวิจัยครั้งนี้ คือ 1) ช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมยิ่งขึ้น 2) ช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือซึ่งเกิดประโยชน์สูงสุด 3) ช่วยให้เห็นงานโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ 4) ช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบของโครงการ 5) ช่วยควบคุมคุณภาพของงาน เนื่องจากการประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมการดำเนินงานอย่างมีระบบ 6) ช่วยในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน และ 7) ช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ

นโยบายสร้างหลักประกันผู้สูงอายุ

ประมวล วิภาทนาง (2551, หน้า 13-14) กล่าวว่า ประเทศไทยมีนโยบายเพื่อผู้สูงอายุในปี พ.ศ. 2529 โดยมีการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับแรก (2529-2544) ปรัชญาสำคัญของการจัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 1 คือ ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่เคยทำประโยชน์ให้สังคม สังคมจึงต้องทำหน้าที่ตอบแทนบุญคุณผู้สูงอายุ วัตถุประสงค์ของแผนเน้นที่ผู้สูงอายุโดยตรง เน้นการให้ความรู้และการให้ความคุ้มครองผู้สูงอายุทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยให้ผู้สูงอายุเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในฐานะผู้รับและผู้ให้แก่สังคม คณะอนุกรรมการศึกษาวิจัยและวางแผนระยะยาวเกี่ยวกับผู้สูงอายุ (2525) แต่ในทางปฏิบัติในแต่ละมาตรการก็ยังไม่สามารถเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ในขณะที่แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (2545-2564) เป็นแผนยุทธศาสตร์เน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุ หากพิจารณาโดยรวมแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 เน้นบริการด้านสุขภาพมากกว่าบริการสวัสดิการผู้สูงอายุด้านอื่น ๆ ประกอบกับนโยบายการปฏิรูประบบราชการที่เน้นการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากขึ้น ทิศทางนโยบายดังกล่าวย่อมส่งผลให้สวัสดิการผู้สูงอายุเป็นภารกิจของชุมชนและท้องถิ่น รัฐบาลกลางพยายามลดบทบาทของหน่วยงาน ลงมาทำหน้าที่เพียงการสนับสนุน ส่งเสริมบริการด้านวิชาการและการกำกับดูแล โดยนโยบายสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย ได้ดำเนินการตามหลักการขององค์การสหประชาชาติตามปฏิญญาผู้สูงอายุประเทศไทยและแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (2545-2564) ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ประกาศว่าด้วยผู้สูงอายุของสมาชิกใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ

การที่ผู้สูงอายุมีจำนวนและสัดส่วนที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน เช่น ด้านแรงงาน รายได้ ที่อยู่อาศัย สุขภาพอนามัย สวัสดิการ ฯลฯ องค์การสหประชาชาติในฐานะที่เป็นองค์กรความร่วมมือระดับชาติได้เห็นความสำคัญของเรื่องนี้ จึงได้จัดให้มีการประชุมสมาชิกโลกว่าด้วยผู้สูงอายุครั้งแรกขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2525 และได้มีการกำหนดแผนปฏิบัติการระยะยาวระหว่างประเทศเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ต่อมาในปี พ.ศ.2535 ในการประชุมสามัญครั้งที่ 45 ขององค์การสหประชาชาติ ได้มีมติให้วันที่ 1 ตุลาคมของทุกปีเป็นวันผู้สูงอายุสากล (International Day For The Elderly) และในปีเดียวกันนี้สมาชิกใหญ่แห่งองค์การสหประชาชาติ ได้มีมติให้ประกาศว่าด้วยผู้สูงอายุ (Proclamation On Aging) ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. การสูงอายุของประชากรจะก่อให้เกิดความจำเป็นอันรีบด่วน ที่รัฐบาลและเอกชนจะต้องกำหนดนโยบายและแผนงานเพื่อสนองความต้องการตามความจำเป็นให้เพียงพอ

2. จำนวนผู้สูงอายุในภูมิภาคที่กำลังพัฒนาได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วกว่าในภูมิภาคที่พัฒนาแล้ว

3. ในทศวรรษหน้าจะมีการร่วมมือ การเริ่มงานใหม่ และการจัดสรรทรัพยากรให้กับผู้สูงอายุมากขึ้น

4. ควรมีการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมในผู้สูงอายุ

5. ชราภาพเป็นกระบวนการของอายุยืนยาว การเตรียมตัวเข้าสู่วัยชราจะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก และต่อเนื่องไปตลอดชีวิต

6. ผู้สูงอายุย่อมหวังที่จะมีสุขภาพดีที่สุดเท่าที่จำเป็น

7. การเข้าสู่วัยชราของผู้สูงอายุบางคน อาจต้องการบริการจากชุมชนและครอบครัว
อภิญา เวชชชัย (2544 อ้างถึงใน ประมวล วิทยานั่ง, 2551, หน้า16-17) สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ ได้มีมติรับรองหลักการผู้สูงอายุ 18 ประการ เมื่อวันที่ 16 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ดังนี้

หลักการที่ 1 การมีเสรีภาพ

1. ผู้สูงอายุควรได้รับอาหาร น้ำ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม และการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างพอเพียง โดยการมีรายได้ การสนับสนุนของครอบครัวและชุมชน และการช่วยเหลือตนเอง

2. ผู้สูงอายุควรได้รับ โอกาสในการทำงานหรือสามารถได้รับรายได้อื่น ๆ

3. ผู้สูงอายุควรมีส่วน ในการตัดสินใจว่าเมื่อใดจะต้องพ้นจากการทำงาน

4. ผู้สูงอายุควรได้รับการฝึกอบรมและการศึกษาตามความเหมาะสม

5. ผู้สูงอายุควรที่จะได้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่สงบปลอดภัย ด้วยความพึงพอใจตามกำลังความสามารถ

6. ผู้สูงอายุควรที่จะได้อาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง ตลอดระยะเวลาอันยาวนานเท่าที่เป็นไปได้

หลักการที่ 2 การมีส่วนร่วม

7. ผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมในการกำหนดและดำเนินงานตามนโยบายต่าง ๆ ที่จะส่งผลโดยตรงต่อความเป็นอยู่ที่ดีของตน และสามารถถ่ายทอดความรู้ทักษะให้กับชนรุ่นหลังได้

8. ผู้สูงอายุควรที่จะได้รับการพัฒนาโอกาสต่างๆ เพื่อให้บริการแก่ชุมชนและเป็นอาสาสมัครในตำแหน่งที่เหมาะสมตามความสนใจและกำลังความสามารถของตน

9. ผู้สูงอายุควรมีบทบาทที่จะจัดตั้งกลุ่มหรือสมาคมของผู้สูงอายุเองได้

หลักการที่ 3 การได้รับการดูแล

10. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลจากครอบครัวและชุมชน และได้รับความคุ้มครอง

11. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลด้านสุขภาพอนามัย เพื่อให้ได้รับการฟื้นฟูทางร่างกายจิตใจและอารมณ์ให้ดีขึ้น เพื่อเป็นการป้องกันหรือชะลอการเจ็บป่วยในระยะเริ่มต้น

12. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการเข้าบริการทางสังคมและกฎหมาย เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน การเป็นอิสระ การคุ้มครองและการได้รับการดูแล

13. ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแล คุ้มครอง ฟื้นฟูและส่งเสริมทางด้านสังคมและจิตใจอย่างเหมาะสมจากสถานสงเคราะห์ผู้สูงอายุที่มีสภาพแวดล้อมที่มั่นคง

14. ผู้สูงอายุควรได้รับสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิต

หลักการที่ 4 การบรรลุความพึงพอใจของตนเอง

15. ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสพัฒนาศักยภาพตนเองอย่างเต็มความสามารถ

16. ผู้สูงอายุควรได้รับ โอกาสในการศึกษาวัฒนธรรม จิตใจและกิจกรรมนันทนาการของสังคม

หลักการที่ 5 ความมีศักดิ์ศรี

17. ผู้สูงอายุควรที่จะดำรงชีวิตอยู่ด้วยศักดิ์ศรีและความปลอดภัยโดยปราศจากการถูกแสวงหาประโยชน์และถูกทำร้ายร่างกายและจิตใจ

18. ผู้สูงอายุควรได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสมตามสถานภาพและภูมิหลัง และมีอิสระในการช่วยเหลือตนเองทางด้านเศรษฐกิจ

2) ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย

ปฏิญญาผู้สูงอายุไทย เป็นพันธกรณีเพื่อให้ผู้สูงอายุได้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ โดยสาระสำคัญของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย ดังนี้

ข้อ 1 ผู้สูงอายุต้องได้รับปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี ได้รับการพิทักษ์และคุ้มครองให้พ้นจากการถูกทอดทิ้ง และละเมิดสิทธิโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่ไม่สามารถพึ่งตนเองได้และผู้พิการที่สูงอายุ

ข้อ 2 ผู้สูงอายุควรอยู่กับครอบครัว โดยได้รับความเคารพ รัก ความเข้าใจ ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่ การยอมรับบทบาทของกันและกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีในการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

ข้อ 3 ผู้สูงอายุควรได้รับโอกาสในการศึกษาเรียนรู้ และพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่องเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและบริการทางสังคมอันเป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต เข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมรอบด้าน เพื่อสามารถปรับบทบาทของตนให้สมวัย

ข้อ 4 ผู้สูงอายุควรได้ถ่ายทอดความรู้ประสบการณ์ให้สังคม มีโอกาสได้ทำงานที่เหมาะสมกับวัยและความสมัครใจ โดยได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อให้เกิดความภูมิใจและเห็นชีวิตมีคุณค่า

ข้อ 5 ผู้สูงอายุควรได้เรียนรู้ในการดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง ต้องมีหลักประกัน และสามารถเข้าถึงบริการด้านสุขภาพอนามัยอย่างครบวงจร โดยเท่าเทียมกัน รวมทั้งได้รับการดูแล จนถึงวาระสุดท้ายของชีวิตอย่างสงบตามคตินิยม

ข้อ 6 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่พึ่งพาตนเองได้ สามารถช่วยเหลือครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมในสังคม เป็นแหล่งภูมิปัญญาของคนรุ่นหลัง มีการเข้าสังคม มีนันทนาการที่ดี และมีเครือข่ายช่วยเหลือซึ่งกันและกันในชุมชน

ข้อ 7 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องกำหนดนโยบายและแผนหลักด้านผู้สูงอายุ ส่งเสริมและประสานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องให้บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อ 8 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องตรากฎหมายว่าด้วยผู้สูงอายุ เพื่อเป็นหลักประกันและบังคับใช้ในการพิทักษ์สิทธิคุ้มครองสวัสดิภาพ และจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

ข้อ 9 รัฐโดยการมีส่วนร่วมขององค์กรภาคเอกชน ประชาชน สถาบันสังคม ต้องรณรงค์ปลูกฝังค่านิยมให้สังคมตระหนักถึงคุณค่าของผู้สูงอายุตามวัฒนธรรมไทยที่เน้นความกตัญญู กตเวทิตะและเอื้ออาทรต่อกัน

สาระสำคัญของปฏิญญาผู้สูงอายุไทย คือ ผู้สูงอายุจะต้องได้รับการตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน รวมทั้งต้องได้รับการพิทักษ์สิทธิ คุ้มครอง และรอดพ้นจากการถูกละเมิดสิทธิที่เกิดจากการเลือกปฏิบัติ โดยรัฐจะต้องเป็นกลไกหลักในการกำหนดและขับเคลื่อนนโยบายไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเป็นหลักประกันให้กับผู้สูงอายุด้วยการตรากฎหมาย

3) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564)

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (สำนักนายกรัฐมนตรี, 2544) ได้จัดทำแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ.2545-2564) ได้กำหนดให้แผนฉบับนี้เป็นแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 5 หมวด คือ

1. ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ
2. ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ
3. ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ
4. ยุทธศาสตร์ด้านการบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ
5. ยุทธศาสตร์การประมวลและพัฒนาองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และการติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

หมวดที่ 1 ยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ

1. มาตรการหลักประกันด้านรายได้เพื่อวัยสูงอายุ
 - 1.1 ขยายหลักประกันยามชราภาพให้ครอบคลุมบุคคลทั่วไป
 - 1.2 ส่งเสริมการออมตั้งแต่วัยต้น
2. มาตรการการให้การศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต
 - 2.1 ส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยตั้งแต่วัยเด็กให้มีหลักสูตรวิชาการดูแลสุขภาพและพฤติกรรมอนามัย
 - 2.2 ส่งเสริมการจัดบริการการศึกษาต่อเนื่องตลอดชีวิตทั้งการศึกษาในระบบและการศึกษานอกระบบ รวมถึงการศึกษาตามอัธยาศัยเพื่อความเข้าใจในชีวิตและพัฒนาการในแต่ละวัยและเพื่อการเตรียมตัวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เหมาะสม
 - 2.3 รมรงค์ให้สังคมตระหนักถึงความจำเป็นของการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ
 - 2.4 เตรียมการสำหรับผู้ที่เข้าสู่วัยสูงอายุให้มีความรู้ที่ถูกต้องในทุกเรื่องที่เป็น (Preretirement Program)
3. มาตรการการปลูกจิตสำนึกให้คนในสังคมตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ
 - 3.1 ปรับปรุงระบบการศึกษาให้เกิดการเรียนรู้และประชาชนทุกวัยมีส่วนร่วมในการดูแลรับผิดชอบครอบครัวผู้สูงอายุและชุมชน
 - 3.2 จัดให้มีการศึกษาเกี่ยวกับผู้สูงอายุทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยเริ่มตั้งแต่ระดับอนุบาล
 - 3.3 ส่งเสริมให้มีกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุและเยาวชน โดยดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและการกีฬา
 - 3.4 รมรงค์ให้สังคมมีจิตสำนึกและตระหนักถึงคุณค่าและศักดิ์ศรีของผู้สูงอายุ

หมวดที่ 2 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ

1. มาตรการส่งเสริมความรู้ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน ดูแลตนเองเบื้องต้น
 - 1.1 จัดบริการการอบรมในรูปแบบที่หลากหลายและเหมาะสมแก่ผู้สูงอายุ
 - 1.2 จัดบริการให้คำปรึกษาทั่วไปในสถานบริการทางสุขภาพของรัฐและเอกชน
 - 1.3 ดำเนินการให้มีการสื่อสารข้อมูลข่าวสารแก่ผู้สูงอายุอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง
2. มาตรการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันและสร้างความเข้มแข็งขององค์กรผู้สูงอายุ
 - 2.1 ส่งเสริมการจัดตั้งชมรมผู้สูงอายุและเครือข่าย

- 2.2 สนับสนุนกิจกรรมขององค์กรเครือข่ายผู้สูงอายุ
3. มาตรการส่งเสริมด้านการทำงานและการหารายได้ของผู้สูงอายุ
 - 3.1 ส่งเสริมการทำงานทั้งเต็มเวลาและไม่เต็มเวลา ทั้งในระบบและนอกระบบ
 - 3.2 ส่งเสริมการฝึกอาชีพและจัดหางาน ให้เหมาะสมกับวัยและความสามารถ
 - 3.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มของชุมชน เพื่อจัดทำกิจกรรมเสริมรายได้โดยให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมด้วย
4. มาตรการสนับสนุนผู้สูงอายุที่มีศักยภาพ
 - 4.1 ประกาศเกียรติคุณผู้สูงอายุที่เป็นตัวอย่างที่ดีของสังคม
 - 4.2 ส่งเสริมและเปิดโอกาสให้มีการเผยแพร่ภูมิปัญญาของผู้สูงอายุ และให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมสังคมด้านต่างๆ
5. มาตรการส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภท ให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ และสนับสนุนให้ผู้สูงอายุได้รับความรู้และสามารถเข้าถึงข่าวสารและสื่อ
 - 5.1 ส่งเสริมสนับสนุนสื่อทุกประเภทให้มีรายการเพื่อผู้สูงอายุ
 - 5.2 ส่งเสริมการผลิตและเข้าถึงสื่อและข่าวสารที่มีประสิทธิภาพสำหรับผู้สูงอายุ
 - 5.3 ดำเนินการให้ผู้สูงอายุสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจากสื่อต่างๆ ได้อย่างต่อเนื่อง
6. มาตรการส่งเสริมและสนับสนุน ให้ผู้สูงอายุมีที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมและปลอดภัย
 - 6.1 กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมของผู้สูงอายุ
 - 6.2 สนับสนุนให้องค์กรทั้งภาครัฐ ชุมชน และเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมในการรับผิดชอบและจัดบริการด้านที่พักอาศัยและสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ
 - 6.3 กำหนดมาตรการแหล่งเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อที่อยู่อาศัย การปรับปรุงเพื่อที่อยู่อาศัยและระบบสาธารณูปโภคสำหรับผู้สูงอายุ

หมวดที่ 3 ยุทธศาสตร์ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ

1. มาตรการคุ้มครองด้านรายได้ที่สำคัญ
 - 1.1 จัดสวัสดิการด้านรายได้แก่ผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่มีแหล่งพึ่งพิงที่เพียงพอ
 - 1.2 ขยายหลักประกันยามชราภาพให้ครอบคลุมผู้สูงอายุ
 - 1.3 ส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนในชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ครอบคลุมผู้สูงอายุ
2. มาตรการหลักประกันด้านสุขภาพ
 - 2.1 พัฒนาและส่งเสริมระบบประกันสุขภาพที่มีคุณภาพเพื่อผู้สูงอายุทุกคน
3. มาตรการด้านครอบครัว ผู้ดูแล และการคุ้มครอง

3.1 ลดหย่อนภาษีสำหรับผู้ดูแลผู้สูงอายุที่ช่วยตัวเองไม่ได้

3.2 เร่งรัดให้มีกฎหมายและแนวทางปฏิบัติในการคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิของผู้สูงอายุที่ได้รับการทารุณกรรม หรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม หรือถูกทอดทิ้งเกิดผลเสียร้ายแรงทางสุขภาพกายและหรือสุขภาพจิต

3.3 ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุได้อยู่กับครอบครัวอย่างมีคุณภาพและต่อเนื่องจนวาระสุดท้ายของชีวิต

3.3.1 รมรณรงค์ให้เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุ

3.3.2 ส่งเสริมสมาชิกในครอบครัวให้มีศักยภาพในการดูแลผู้สูงอายุโดยการให้ความรู้ และเรียนรู้วิธีการขอความช่วยเหลือ

4. มาตรการระบบบริการและเครือข่ายการเกื้อหนุน

4.1 ปรับปรุงบริการสาธารณะทุกระบบให้สามารถอำนวยความสะดวกให้ผู้สูงอายุในการดำรงชีวิตและติดต่อสัมพันธ์กับสังคม กลุ่ม และบุคคล

4.1.1 ลดราคาค่าโดยสารระบบขนส่งสาธารณะและระบบขนส่งมวลชนแก่ผู้สูงอายุ

4.1.2 ปรับปรุงบริการระบบขนส่งสาธารณะให้สะดวกเหมาะสมกับผู้สูงอายุ

4.1.3 จัดทำมาตรฐานสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดิน อาคาร ห้องสุขา

4.1.4 จัดตั้งอำนวยความสะดวกในสถานที่สาธารณะแก่ผู้สูงอายุ เช่น ถนน ทางเดิน อาคาร ห้องสุขา

4.1.5 จัดทำมาตรฐานสวนสาธารณะและสนามกีฬา สำหรับการออกกำลังกาย และพักผ่อนที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

4.1.6 จัดให้มีสวนสาธารณะและสนามกีฬาสำหรับการออกกำลังกาย และพักผ่อนที่เหมาะสมและปลอดภัยสำหรับผู้สูงอายุ

4.2 จัดตั้งและพัฒนาบริการทางสุขภาพและสังคมในชุมชน ที่สามารถเข้าถึงผู้สูงอายุมากที่สุดโดยเน้นบริการถึงบ้าน และมีการสอดประสานกันระหว่างบริการทางสุขภาพและทางสังคม โดยควรครอบคลุมบริการดังต่อไปนี้

4.2.1 ศูนย์เอนกประสงค์สำหรับผู้สูงอายุ

4.2.2 ศูนย์ดูแลกลางวัน

4.2.3 บริการเยี่ยมบ้าน

4.2.4 บริการดูแลที่บ้าน

- 4.2.5 บริการสุขภาพที่บ้าน
- 4.2.6 บริการชุมชนเคลื่อนที่ไปในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะพื้นที่ห่างไกล
- 4.2.7 ส่งเสริมการจัดตั้งระบบเฝ้าระวังเกื้อกูล และดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน
- 4.2.8 สนับสนุนระบบอาสาสมัคร
- 4.2.9 สนับสนุนและส่งเสริมความรู้ความสามารถให้กับผู้ดูแลผู้สูงอายุและอาสาสมัครผู้ดูแล

4.3 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรทางศาสนา มีส่วนร่วมในการดูแลจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

4.3.1 ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีแผนงบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

4.3.2 ส่งเสริมและสนับสนุนการดำเนินงานของชุมชน ที่ดำเนินการจัดบริการและสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ

4.3.3 ส่งเสริมให้องค์กรทางศาสนามีส่วนร่วมในการพัฒนาจิตใจ และดูแลจัดสวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุ

4.4 เกื้อหนุนให้เอกชนจัดบริการด้านสุขภาพ และสังคมให้กับผู้สูงอายุที่สามารถซื้อบริการได้ โดยมีการดูแลและกำกับมาตรฐานร่วมด้วย

4.5 จัดบริการแพทย์ทางเลือก เช่น แพทย์แผนไทย ฯลฯ เพื่อเป็นทางเลือกในการดูแลรักษาปัญหาสุขภาพ

4.6 จัดตั้งคลินิกสูงอายุ หอผู้ป่วยสูงอายุ และสถานบริการสุขภาพเรื้อรัง สำหรับผู้สูงอายุที่เพียงพอแก่การให้บริการและสามารถรับปัญหาในผู้สูงอายุ

หมวดที่ 4 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ และการพัฒนาบุคลากรผู้สูงอายุ

1. มาตรการ การบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาทางด้านผู้สูงอายุระดับชาติ

1.1 ส่งเสริมให้คณะกรรมการส่งเสริม และประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติมีศักยภาพในการดำเนินการให้แผนผู้สูงอายุแห่งชาติได้รับการนำไปปฏิบัติ และเป็นสื่อกลางในการประสานงานกิจการและการดำเนินการต่าง ๆ ทั้งระหว่างองค์กรต่างๆภายในประเทศและต่างประเทศ

1.2 คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ ดำเนินการให้มีการพัฒนาและปรับปรุงแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ที่เหมาะสมกับสถานการณ์เป็นระยะอย่างต่อเนื่อง

2. มาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบุคลากรด้านผู้สูงอายุ

2.1 ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรด้านผู้สูงอายุ ทั้งในระดับวิชาชีพ ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ดูแลทั่วไปอย่างมีประสิทธิภาพและได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

2.2 กำหนดแผนการผลิตบุคลากรด้านผู้สูงอายุให้เหมาะสมและเพียงพอต่อความต้องการของประเทศและดำเนินการติดตามอย่างต่อเนื่อง

หมวดที่ 5 ยุทธศาสตร์การประมวลและพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุ และติดตามประเมินผลการดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ

1. มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมให้หน่วยงานวิจัยดำเนินการประมวล และพัฒนางานองค์ความรู้ด้านผู้สูงอายุที่จำเป็น สำหรับการกำหนดนโยบายและการพัฒนาการบริการ หรือการดำเนินการที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สูงอายุ

2. มาตรการสนับสนุนและส่งเสริมการศึกษาวิจัยด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะที่เป็นประโยชน์ต่อการกำหนดนโยบาย การพัฒนาบริการ และการส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างเหมาะสม

3. มาตรการดำเนินการให้มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติที่มีมาตรฐานอย่างต่อเนื่อง

แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุภายใต้ปรัชญาการสร้างหลักประกันในวัยสูงอายุที่เน้นกระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นคงทางสังคมโดยให้ผู้สูงอายุช่วยตนเอง ครอบครัว เกื้อหนุนชุมชน ช่วยเหลือสังคม ภาครัฐ เกื้อหนุน การตระหนักในคุณค่าและศักยภาพของผู้สูงอายุ การสร้างคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัวและชุมชน ดังนั้นแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 ได้กำหนดหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละยุทธศาสตร์ไว้ชัดเจน เพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ ผู้สูงอายุมีสถานะดีทั้งสุขภาพกายและจิต อยู่กับครอบครัวอย่างอบอุ่น มีหลักประกันมั่นคงอยู่อย่างมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี พึ่งตนเองได้ มีส่วนร่วมในสังคม และเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจของครอบครัวและชุมชน

สรุป การดำเนินงานตามนโยบายสร้างหลักประกันผู้สูงอายุ จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกันอย่างจริงจังทั้งภาครัฐ และเอกชน โดยแผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ 2 (2545-2564) ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่าง ๆ ของสังคมตั้งแต่ ครอบครัว ชุมชน ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบดูแลสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังนั้นคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ผู้สูงอายุ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์ 5 ด้าน คือ 1) ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรเพื่อวัยสูงอายุที่มีคุณภาพ 2) ด้านการส่งเสริมผู้สูงอายุ 3) ด้านระบบคุ้มครองทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ 4) ด้านบริหารจัดการเพื่อการพัฒนาผู้สูงอายุระดับชาติ

และพัฒนาบุคลากรผู้สูงอายุ และ 5) การพัฒนาองค์ความรู้ผู้สูงอายุ และติดตามประเมินผล การดำเนินการตามแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ดังนั้น การประเมินโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ อบต.บางบ่อ ในการวิจัยครั้งนี้ จึงเป็นการดำเนินงานที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาผู้สูงอายุ ตามนโยบายระดับประเทศอีกด้วย

การจัดสวัสดิการสังคม

1. แนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคม

งานสวัสดิการสังคม เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในสังคมอย่าง ไร้ขีดจำกัด เป็นงานที่ไม่มีรูปแบบตายตัว แต่มีหลักการ วิธีการ และระบบของการดำเนินงานอย่างมี อัตลักษณ์ของความเป็นมืออาชีพ มีการปรับตัว ยืดหยุ่นตามสถานการณ์ของปัญหา และช่วงเวลา งานสวัสดิการสังคมยังเป็นงานในมิติของการป้องกันปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในสังคม ทุกคนให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างเป็นสุข การจัดการพัฒนาองค์ความรู้ ทำให้เกิดแนวความคิดที่ หลากหลายในการจัดสวัสดิการสังคม เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชน (People Participation) การเป็นหุ้นส่วนทางสังคม (Social Partnership) การเป็นผู้ประกอบการทางสังคม (Social Entrepreneur) การคุ้มครองทางสังคม (Social Protection) เครือข่ายทางสังคม (Social Network) การบูรณาการทางสังคม (Social Intregation) การรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility) และการบริหารสังคม (Social Administration) เป็นต้น (ทัศนีย์ ลักษณ์ภิญชช, 2552)

ปัจจุบันรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 และ 2550 บัญญัติให้ หน่วยงานรัฐต้องจัดบริการสังคมขั้นพื้นฐานให้กับประชาชนอย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม ได้แก่ การจัดบริการสังคมด้านสุขภาพอนามัย การศึกษา และบริการสวัสดิการสังคม จึงถือว่า สวัสดิการสังคมเป็นสิทธิของประชาชน และเพื่อสนับสนุนการดำเนินงานสวัสดิการสังคมให้เข้าถึง ประชาชนกลุ่มเปราะบางอย่างทั่วถึง ถูกต้อง และเป็นธรรม รัฐจึงได้ออกกฎหมายที่เรียกว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ.2546 และแก้ไขเพิ่มเติม 2550 ซึ่งกฎหมายฉบับ นี้ ให้นิยามความหมายของศัพท์ต่างๆที่ใช้ในการจัดสวัสดิการสังคม เช่นคำว่า สวัสดิการสังคม องค์การสวัสดิการสังคม การจัดสวัสดิการสังคม ผู้รับบริการสวัสดิการสังคม แนวทางการจัด สวัสดิการสังคม กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม โครงการด้านการจัดสวัสดิการสังคม โครงการด้านปฏิบัติการจัดสวัสดิการสังคม

คำว่า สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบการจัดบริการทางสังคมซึ่งเกี่ยวข้องกับ การป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนอง ความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม

เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การมีงานทำ และมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคม

คำว่า องค์การสวัสดิการสังคม หมายถึง

1. หน่วยงานของรัฐที่ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคม
2. องค์การสาธารณประโยชน์ คือองค์การเอกชนที่ได้รับการรับรองให้ดำเนินงานการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้
3. องค์การสวัสดิการชุมชน คือองค์การภาคประชาชนที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ในการจัดสวัสดิการสังคมให้แก่สมาชิกในชุมชนหรือปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมของเครือข่ายองค์การสวัสดิการสังคมชุมชน และได้รับการรับรองให้ดำเนินงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมตามพระราชบัญญัตินี้

แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมขององค์การสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้รับบริการ ให้คำนึงถึงเรื่องดังต่อไปนี้

1. สาขาต่างๆที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการ และกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น
2. ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น

ในการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าว ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย

กองทุน หมายความว่า กองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เน้นการพัฒนาภาคีความร่วมมือในงานด้านสวัสดิการสังคม การสร้างความเข้มแข็งของหุ้นส่วนทางสังคม การคุ้มครองทางสังคม เป็นการเสริมสร้างสำนึกและการรับผิดชอบต่อสังคม ในการสนับสนุนค่าใช้จ่ายโครงการ อาจแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

1. โครงการด้านจัดสวัสดิการสังคม ได้แก่
 - 1.1 โครงการที่มีผลต่อบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งอยู่ในสภาวะยากลำบากหรือจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือ
 - 1.2 โครงการด้านส่งเสริม การพัฒนา สงเคราะห์ การป้องกัน การแก้ไข การบำบัด

ฟื้นฟู

1.3 โครงการที่สนับสนุนการพัฒนาหรือการให้บริการเกี่ยวข้องกับสาขาใดสาขาหนึ่ง เช่น การบริการทางสังคม การศึกษาสุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ นันทนาการ และกระบวนการ ยุติธรรม

2. โครงการด้านปฏิบัติงานการจัดสวัสดิการสังคม

2.1 การศึกษา วิจัยและพัฒนา

2.2 การประสานงาน การเผยแพร่ การประชาสัมพันธ์งานหรือกิจกรรม

2.3 การร่วมมือและประสานงาน

2.4 การติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงาน

2.5 การดำเนินการและสนับสนุนให้มีการปฏิบัติงานด้านการจัดสวัสดิการสังคมขององค์กรสวัสดิการสังคม นักสังคมสงเคราะห์ และอาสาสมัคร

2.6 การจัดฝึกอบรม นักสังคมสงเคราะห์ อาสาสมัครรวมทั้งบุคลากรอื่นตาม ความจำเป็น ฯลฯ

2. แนวคิดและรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย

แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุไทย อาจพิจารณาได้จากอุดมการณ์ ค่านิยม และการปฏิบัติต่อผู้สูงอายุในอดีตจนถึงปัจจุบัน ที่พิจารณาจากรูปแบบบริการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ แม้ว่าสังคมไทยได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญของการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุ คือ การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของผู้สูงอายุ แนวคิดในการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุไทย ใช้แนวคิดดังนี้ (ระพีพรรณ คำหอมและคณะ, 2542, หน้า 31)

2.1 แนวคิดการสงเคราะห์ประชาชน (Public Assistance) เป็นแนวคิดที่สังคมไทย ลอกเลียนแบบมาใช้ในการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รวมทั้งผู้สูงอายุโดยนำ แนวคิดมาจากประเทศอังกฤษ และประเทศสหรัฐอเมริกา ภายใต้ความเชื่อของรัฐบาลไทยที่ว่า สังคมไทยเป็นสังคมระบอบเสรีนิยมประชาธิปไตยเช่นเดียวกับประเทศมหาอำนาจ วิธีคิดดังกล่าว การจัดสวัสดิการจึงเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน ที่ต้องรับผิดชอบเอง ซึ่งเป็น แนวคิดที่เชื่อว่า รัฐบาลจะเข้าแทรกแซงบริการสวัสดิการสังคมเมื่อจำเป็นหรือน้อยที่สุด คนทุกคนต้อง รับผิดชอบต่อตนเอง คนมีอิสระเสรีภาพ แต่ต้องมีขอบเขตตามระบบเสรีนิยมที่ใช้กลไกตลาดกำหนด รัฐบาล จะเข้ามาจัดการดูแลสวัสดิการเฉพาะกลุ่มผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแลช่วยเหลือตัวเองไม่ได้เท่านั้น บริการ ที่จัดให้กับผู้สูงอายุจึงเป็นการจัดให้ตามความจำเป็นพื้นฐาน เพื่อให้ผู้สูงอายุดำรงชีวิตอยู่ในสังคม ได้ในระดับหนึ่งเท่านั้น ปัจจุบันนโยบายของรัฐได้เปลี่ยนไปเป็นการใช้แนวคิดด้านสิทธิมนุษยชน แนวคิดความเป็นธรรมทางสังคม ที่เน้นความเท่าเทียมกัน และความเสมอภาค โดยเฉพาะการให้ ความสำคัญกับทุกคนในรัฐในฐานะที่เป็นพลเมืองของรัฐ

2.2 รูปแบบบริการแบบเก็บตก (Residual Model) และแบบสถาบันของรัฐ (Institutional Model) มีอิทธิพลต่อการจัดบริการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ โดยเริ่มจากปี พ.ศ. 2496 ที่รัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม ได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรา บ้านบางแคขึ้นเป็นครั้งแรก ภายใต้นโยบายสร้างชาติสร้างรัฐ บริการที่รัฐจัดให้จึงเป็นแบบสงเคราะห์ประชาชน โดยใช้แนวคิดการจัดบริการสวัสดิการสังคมในลักษณะสถาบันของรัฐที่ให้องค์สวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ทำหน้าที่ดูแลบริการที่สะท้อนแนวคิดที่ชัดเจน เช่น บริการสังคมในชุมชน สถานสงเคราะห์ เบี้ยยังชีพ เป็นต้น แนวคิดนี้มีอิทธิพลต่อการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุจากอดีตถึงปัจจุบัน

2.3 แนวคิดการลดการพึ่งพาบริการของรัฐ (Deinstitutional Model) เมื่อแนวโน้มสัดส่วนประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็นลำดับและอายุขัยเฉลี่ยของประชาชนโลกทั้งชายและหญิงเพิ่มขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวส่งผลให้แนวคิดการจัดสวัสดิการสังคมตามแนวคิดเดิมของรัฐไม่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุได้ทั้งหมด บริการที่จัดให้ไม่เพียงพอและทั่วถึง รัฐมีภาระด้านการจัดสรรงบประมาณสูงมาก และไม่สามารถจัดสรรทรัพยากรจำกัดสำหรับผู้สูงอายุ รัฐเริ่มนำแนวคิดการลดการพึ่งพาบริการจากรัฐมาใช้ โดยรัฐจะจัดบริการที่จำเป็นให้กับผู้สูงอายุในครอบครัว ชุมชน โดยผู้สูงอายุไม่ต้องเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ ลักษณะบริการที่รัฐนำมาใช้ได้แก่ บริการเบี้ยยังชีพ

แนวคิดการจัดบริการของสถานสงเคราะห์และเบี้ยยังชีพ รัฐได้นำแนวคิดสวัสดิการสังคมตะวันตกที่เน้นการให้บริการเชิงปัจเจกบุคคล (Individual) แบบสงเคราะห์ประชาชนมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากการใช้แบบ Mean-test หากคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ โดยรัฐเรียกคนกลุ่มนี้ว่าเป็น ผู้สูงอายุที่ยากไร้ ไม่มีผู้ดูแล ซึ่งในความเป็นจริงผู้สูงอายุส่วนใหญ่ก็ยังอยู่กับครอบครัว เครือญาติและชุมชนได้

2.4 แนวคิดครอบครัวและชุมชนเป็นฐาน (Family and Community-Based) มาใช้ในการจัดบริการสังคมให้กับผู้สูงอายุในชุมชนที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของแนวคิดการลดการพึ่งพาบริการจากรัฐ บริการสังคมในลักษณะนี้เป็นกระแสนำของภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนที่เชื่อว่ารัฐควรเตรียมความพร้อมของคนในชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และมีการนำแนวคิดสวัสดิการสังคมเชิงรุกมาใช้ในงานสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ บริการที่สำคัญจากแนวคิดนี้ เช่น ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน การจัดตั้งศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ปัจจุบันแนวคิดชุมชนเป็นฐานได้มีการพัฒนาจากการทำงานในมิติเดิม (ของรัฐ) มาเป็นการรวมตัวรวมกลุ่มของคนในชุมชนมากขึ้น มีองค์กรประชาชนกลุ่มต่างๆเกิดขึ้นมากมายที่พร้อมจะดูแลรับผิดชอบเฉพาะกลุ่มของตนเอง

2.5 แนวคิดการจัดสวัสดิการแบบรวมในชุมชน (Collective Welfare) ที่เกิดขึ้นจากความต้องการ ความสนใจ และการสร้างความมั่นคงในชีวิตของผู้สูงอายุเอง แนวคิดการจัดสวัสดิการแบบรวมในชุมชนของไทยก็คืออุดมการณ์ของกลุ่มเฟเบียน (Fabian) ในกลุ่มประเทศสังคมนิยมของแนวคิดสวัสดิการสังคมตะวันตกนั่นเอง ซึ่งแนวคิดนี้ รัฐเข้ามาแทรกแซงจัดสวัสดิการสังคมให้กับคนในสังคม รัฐเชื่อว่า คนไม่สามารถรับผิดชอบตัวเองได้ทั้งหมด รัฐต้องเข้ามาช่วยเหลือ โดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม รัฐให้ความสำคัญกับการจัดสรรทรัพยากรให้กับทุกคนในสังคมอย่างเท่าเทียมกันทุกด้าน

3. การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทย

3.1 บริการสถานสงเคราะห์คนชรา

ในปี พ.ศ. 2496 รัฐได้จัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชรานานบางแค สำหรับผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อน เช่น ถูกทอดทิ้ง ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะดูแล เข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ โดยบริการที่จัดให้ประกอบด้วย บริการด้านปัจจัย 4 บริการตรวจสุขภาพทั่วไป การรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วย บริการด้านกายภาพบำบัด บริการให้คำปรึกษา แก้ไขปัญหาทางอารมณ์ จิตใจและปรับตัวโดยนักสังคมสงเคราะห์ กิจกรรมนันทนาการ กิจกรรมเสริมรายได้ บริการด้านศาสนกิจ และบริการฌาปนกิจให้ผู้สูงอายุที่ไม่มีญาติ เป็นต้น ปัจจุบันมีสถานสงเคราะห์คนชราจำนวน 20 แห่งใน 16 จังหวัด เพื่อรองรับปัญหาผู้สูงอายุที่ยากจนและไม่ได้รับการดูแลจากครอบครัว

3.2 ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน

ในปี พ.ศ.2522 กรมประชาสงเคราะห์ได้เริ่มก่อตั้งศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุที่อยู่กับครอบครัวในชุมชนได้มีโอกาสรับบริการอื่นๆ โดยยึดหลักสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่ต้องทำหน้าที่ดูแลและรับผิดชอบในการดูแลผู้สูงอายุ บทบาทของรัฐจะเป็นการช่วยเหลือสงเคราะห์เฉพาะหน้า ปัจจุบันมีศูนย์บริการผู้สูงอายุจำนวน 18 แห่งใน 14 จังหวัด โดยมีการจัดบริการใน 3 ลักษณะ คือ 1) บริการภายในศูนย์ ได้แก่ บริการด้านสุขภาพอนามัย กายภาพบำบัด สังคมสงเคราะห์ กิจกรรมเสริมรายได้ เป็นต้น 2) บริการหน่วยเคลื่อนที่ เป็นบริการที่จัดให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชน โดยการออกหน่วยเคลื่อนที่ เยี่ยมเยียน ให้คำแนะนำปรึกษาแก้ไขปัญหา บริการด้านสุขภาพอนามัย และบริการด้านข้อมูลข่าวสาร เป็นต้น 3) บริการบ้านพักฉุกเฉิน เป็นการบริการช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้า โดยการเข้าพักในบ้านฉุกเฉินเป็นการชั่วคราว และให้บริการด้านปัจจัย 4 ด้านสังคมสงเคราะห์ เช่น ให้คำแนะนำปรึกษา แก้ไขปัญหา ส่งกลับบ้านหรือส่งไปรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ๆ เป็นต้น

3.3 บริการเบี้ยยังชีพ

บริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่สำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง คือ บริการเบี้ยยังชีพ โดยได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 และได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 จนถึงปัจจุบัน ซึ่งถือเป็นครั้งแรกในการจัดสวัสดิการด้านการเงินและรายได้ให้กับผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแลหรืออุปการะและไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ในระยะแรกอยู่ในความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์ จนถึงปีงบประมาณ 2544 กรมประชาสงเคราะห์ได้เริ่มการถ่ายโอนภารกิจเบี้ยยังชีพให้กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นดำเนินการแทนตามนโยบายการกระจายอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการดำเนินงานให้เป็นไปตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 (และแก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ 2 พ.ศ. 2545)

สรุป การจัดสวัสดิการสังคม การวิจัยครั้งนี้ มีแนวคิดในการจัดบริการทางสังคมขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสม เป็นธรรมและให้เป็นไปตามมาตรฐาน การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุในประเทศไทยได้จัดบริการไว้ 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) บริการสถานสงเคราะห์คนชรา 2) ศูนย์บริการผู้สูงอายุในชุมชน และ 3) บริการเบี้ยยังชีพ

แนวทางการจัดโครงการจ่ายเงินสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

1. ความเป็นมาของเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็นกิจกรรมหนึ่งที่กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2535 ซึ่งเห็นชอบให้กรมประชาสงเคราะห์ดำเนินโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชนเพื่อจัดสรรงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนสงเคราะห์เบี้ยยังชีพช่วยเหลือผู้สูงอายุที่ประสบปัญหาเดือดร้อนในด้านต่าง ๆ โดยกระทรวงการคลังได้อนุมัติหลักการเบิกจ่ายเงินตามโครงการดังกล่าวเป็นเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ คนละ 200 บาทต่อเดือนจนตลอดชีพและรัฐบาลได้ให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุอย่างต่อเนื่อง จนได้เพิ่มจำนวนผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพเพิ่มมากขึ้นทุกปี จนถึงปี พ.ศ. 2542 รัฐบาลได้เพิ่มเงินเพิ่มพิเศษในภาวะเศรษฐกิจถดถอยให้แก่ผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพอีกคนละ 100 บาทต่อคนต่อเดือน รวมเงินเบี้ยยังชีพที่ผู้สูงอายุได้รับคนละ 300 บาทต่อเดือนจนตลอดชีพและเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม 2549 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบ ให้ปรับเพิ่มเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจาก 300 บาท เป็น 500 บาท เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2545 สำนักงบประมาณได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติในการบริหารงบประมาณโครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ คือ กรมประชาสงเคราะห์จะขออนุมัติเงิน

ประจำงวดไปยังสำนักงบประมาณ เพื่อโอนเงินงบประมาณเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ หมวดเงินอุดหนุนทั่วไป ไปยังสำนักงานคลังจังหวัดทั่วประเทศและให้สำนักงานประชาสงเคราะห์ประจำจังหวัด จัดทำใบแจ้งการเบิกเงินงบประมาณแทนกัน โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดทำหน้าที่วางฎีกา การเบิกจ่ายเงินตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ สำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 โดยสำนักงานประชาสงเคราะห์จังหวัดมีหน้าที่ติดตาม เฝ้าระวังผลการดำเนินงานและรายงานกรมประชาสงเคราะห์ทุกเดือน และตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2546 เป็นต้นมา สำนักงบประมาณ ได้จัดสรรงบประมาณเงินเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการ (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย, 2549)

2. การบริหารจัดการโครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

2.1 แนวคิดพื้นฐานและหลักการ

แนวคิดพื้นฐานที่สำคัญเพื่อนำไปสู่การคิดและวางแผน การส่งเสริม และการพัฒนาผู้สูงอายุ ประกอบด้วย

- 1) การเล็งเห็นคุณค่าผู้สูงอายุ ผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภาท้องถิ่น และประชาคมกลุ่มองค์กรชุมชนจะต้องมีค่านิยมที่เห็นคุณค่าของผู้สูงอายุว่ามีความสำคัญต่อสังคมและชุมชนท้องถิ่น
- 2) เป็นภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ควรตระหนักว่า การจัดสวัสดิการเพื่อสงเคราะห์และพัฒนาผู้สูงอายุ ถือเป็นเป็นภารกิจและอำนาจหน้าที่ที่สำคัญที่ต้องให้การบริการและจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ
- 3) สร้างค่านิยมการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ถือเป็นความร่วมมือร่วมใจของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการร่วมคิด ร่วมวางแผน และร่วมปฏิบัติ เพื่อให้การสงเคราะห์และพัฒนาผู้สูงอายุเป็นไปอย่างยั่งยืน

ในด้านหลักการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ได้มีแนวทางการวางแผนนโยบายและการวางแผน ดังนี้

- 1) ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยการรณรงค์ในเชิงความคิดเพื่อให้ทุกภาคส่วนในชุมชนเห็นคุณค่าของผู้สูงอายุและก่อให้เกิดค่านิยมการอยู่ร่วมกันกับผู้สูงอายุ ซึ่งเห็นว่าผู้สูงอายุเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่จะเป็นเสาหลักแห่งภูมิปัญญาให้กับท้องถิ่น และควรจะได้จัดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็น วางนโยบายและแผนงานเพื่อการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุและพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

- 2) ยึดหลักประสานงานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการประสานกับส่วนราชการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ เช่น กระทรวงการพัฒนาสังคม

และความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงมหาดไทย เป็นต้น เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเป็นที่ปรึกษาแนะนำระหว่างหน่วยงาน เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางการจัดสวัสดิการสงเคราะห์ผู้สูงอายุให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

3) ยึดหลักการศึกษาและการวิเคราะห์ข้อมูลด้านผู้สูงอายุที่ได้จัดเก็บรวบรวมไว้ อย่างเป็นระบบ ซึ่งมีการจัดเก็บไว้เป็นทำเนียบข้อมูลผู้สูงอายุ ทำให้สามารถทราบโครงสร้างผู้สูงอายุในท้องถิ่นและศักยภาพของกลุ่มผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้และพึ่งตนเองไม่ได้

4) ยึดหลักการเตรียมกลไกการทำงานด้านผู้สูงอายุ โดยเฉพาะบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบงานบริการและการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ รวมทั้งอาสาสมัคร และการจัดตั้งคณะกรรมการด้านสวัสดิการผู้สูงอายุ ดังนั้นจึงต้องมีการวางแผนเตรียมการในเรื่องบุคลากร งบประมาณ สถานที่ เครื่องมือ และความรู้ความเข้าใจในงานด้านผู้สูงอายุ

2.2 แนวทางปฏิบัติในการจัดการโครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจจากส่วนกลาง และส่วนราชการ ภูมิภาคให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สำหรับภารกิจการสังคมสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการถ่ายโอนเมื่อปี พ.ศ. 2546 โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติดังนี้

2.2.1 แนวทางการจัดทำข้อมูลผู้สูงอายุ

1) สืบหาและเก็บรวบรวมข้อมูลทะเบียนประวัติเบื้องต้นของผู้สูงอายุ ในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อวางแผนการจัดการบริการด้านการสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ข้อมูลประกอบด้วย ชื่อ-สกุล อายุ เพศ สถานภาพการสมรส จำนวนบุตร ระดับการศึกษา ความสามารถพิเศษ รายได้ โรคประจำตัว สภาพปัญหาของผู้สูงอายุ และข้อมูลอื่น ๆ ที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเห็นสมควร

2) วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสำรวจเพื่อให้ทราบถึงจำนวนผู้สูงอายุที่พึ่งตนเองได้และพึ่งตนเองไม่ได้ รวมทั้งจัดกลุ่มสภาพปัญหาที่พบ เช่น ปัญหาด้านสุขภาพ ปัญหาด้านรายได้ ปัญหาด้านครอบครัว เป็นต้น

3) จัดลำดับความสำคัญโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นำปัญหาที่พบ มาจัดเรียงลำดับความสำคัญ เพื่อวางแผนให้การบริการและสงเคราะห์ผู้สูงอายุก่อนหลัง

4) จัดกลุ่มผู้สูงอายุออกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อสร้างแนวทางการบริการ คือ กลุ่มที่พึ่งตนเองได้ และกลุ่มที่พึ่งตนเองไม่ได้

2.2.2 แนวทางการปฏิบัติงานการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ

การจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีแนวทางปฏิบัติ 3 แนวทาง ดังนี้

1) ตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ. 2543 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดขั้นตอนแนวทางปฏิบัติการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ดังนี้

(ก) การสำรวจผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเหมาะสม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ทำการสำรวจผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเหมาะสม คือ ผู้ที่มีอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป มีรายได้น้อยเพียงพอแก่การยังชีพ ถูกทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุแต่ละรายตามแบบสอบถามประวัติผู้สูงอายุ เสนอให้ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือประธานคณะกรรมการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน พิจารณาเห็นชอบ

(ข) การคัดเลือกและขออนุมัติผู้สูงอายุรับเบี้ยยังชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดประชุมผู้แทนองค์กรที่เกี่ยวข้อง เพื่อพิจารณาจัดทำรายชื่อผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเหมาะสมและมีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพด้วยความเป็นธรรม โปร่งใส และนำเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาอนุมัติและปิดประกาศโดยเปิดเผย

(ค) จัดทะเบียนรายชื่อผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดทำเอกสารทะเบียนรายชื่อผู้สูงอายุ พร้อมทั้งหมายเลขสมุดบัญชีธนาคาร เพื่อความสะดวกในการโอนเงินเข้าบัญชี และการประสานงานติดตามผล

(ง) การขออนุมัติเปลี่ยนแปลงผู้สูงอายุรับเบี้ยยังชีพ ในกรณีที่พบว่าผู้สูงอายุมีคุณสมบัติไม่เหมาะสม ข้ำงภูมิฐานะออกนอกพื้นที่ หรือถึงแก่กรรม ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เสนอขออนุมัติเปลี่ยนแปลงต่อผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา

(จ) การเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตรวจสอบผู้สูงอายุว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ ก่อนการวางฎีกาเบิกจ่ายเงิน เมื่อดำเนินการตรวจสอบแล้วให้วางฎีกาเบิกเงินจากสำนักงานคลังจังหวัด หรือสำนักงานคลังจังหวัด ณ อำเภอ เบิกจ่ายเงินให้ผู้สูงอายุเป็นรายงวดๆ ละ 6 เดือน ปีละ 2 ครั้ง เป็นเงิน 1,800 บาท/ครั้ง (มติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 29 พฤษภาคม พ.ศ. 2544) สำหรับการจ่ายเงินสามารถดำเนินการได้หลายวิธี คือ การโอนเข้าบัญชีฝากธนาคารในนามผู้สูงอายุหรือของบุคคลที่ได้รับมอบอำนาจ จ่ายเป็นเงินสดให้กับผู้สูงอายุหรือผู้รับมอบอำนาจ และการจัดส่งชานฉัตติ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเก็บหลักฐานการเบิกจ่ายไว้เพื่อการตรวจสอบ

(ฉ) การติดตามผลการจ่ายเบี้ยยังชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
หน่วยงานเจ้าของงบประมาณและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ติดตามตรวจสอบผลการดำเนินงานและหา
แนวทางปรับปรุงแก้ไข

(ซ) การรายงานผลการดำเนินงาน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
รายงานผลการดำเนินงานให้อำเภอ และจังหวัด พร้อมสำเนาหน่วยงานเจ้าของงบประมาณทราบ
ภายใน วันที่ 1 ของทุกเดือน

2) ตามระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อ
การยังชีพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2548 ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ดังนี้

(ก) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำรวจและตรวจสอบผู้มีสิทธิได้รับ
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยพิจารณาจากผู้ที่มิอายุเกิน 60 ปีขึ้นไป มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ ถูก
ทอดทิ้ง ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้ ให้ที่ประชุมประชาคม
หมู่บ้าน/ตำบลพิจารณาเพื่อจัดลำดับผู้มีสิทธิได้รับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ

(ข) นำรายชื่อที่จัดลำดับแล้วมาจัดทำบัญชีผู้มีสิทธิได้รับเงิน
สงเคราะห์โดยมีรายละเอียดประกอบด้วยชื่อ-สกุล อายุ และที่อยู่ แล้วนำไปปิดประกาศไว้โดย
เปิดเผยเป็นเวลาไม่น้อยกว่าสิบห้าวัน ณ สำนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หากไม่มีผู้ใด
คัดค้านให้นำบัญชีดังกล่าวเสนอผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติ ในกรณีที่มีการคัดค้านให้เสนอ
ผู้บริหารท้องถิ่นแต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบก่อนเสนอผู้บริหารท้องถิ่นพิจารณาอนุมัติหรือถอด
ถอนรายชื่อ

(ค) การตั้งงบประมาณ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะตั้งงบประมาณ
ของตนเองหรือขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้อัตราเบี้ยยังชีพ
ผู้สูงอายุให้เป็นไปตามระเบียบกรมประชาสงเคราะห์ ว่าด้วยการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพ
สำหรับผู้สูงอายุ พ.ศ.2543 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545

(ง) การเบิกจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการเบิกจ่ายได้เดือนละ 1 ครั้ง หรือจะจ่ายปีละ 2 ครั้ง ๆ ละ 6 เดือนก็ได้
โดยให้อยู่ในดุลยพินิจของผู้บริหารท้องถิ่น การจ่ายเงินให้จ่ายเป็นเงินสดหรือโอนเข้าบัญชีเงินฝาก
ธนาคารก็ได้ตามหนังสือแสดงความประสงค์ของผู้สูงอายุ

(จ) การเก็บรักษาหลักฐานการจ่ายหรือ โอนเงิน ให้พนักงานส่วน
ท้องถิ่นที่มีหน้าที่ในการจ่ายเงิน เก็บรักษาหลักฐานการจ่ายหรือ โอนเงินไว้เพื่อรอการตรวจสอบจาก
หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

(ง) การรายงานผลการดำเนินการ หลังจากที่มีการจ่ายเงินเบี้ยยังชีพให้กับผู้สูงอายุแล้ว ให้รายงานผลการดำเนินการให้สำนักงานท้องถิ่นทราบ

3) ตามประกาศองค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ เรื่อง หลักเกณฑ์การขอรับเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ได้กำหนดคุณสมบัติดังนี้

- (ก) เป็นผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป
- (ข) มีภูมิลำเนาอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ ไม่น้อยกว่า 6 เดือน
- (ค) ไม่เป็นข้าราชการบำนาญ ไม่เป็นพระภิกษุ สามเณร ชี พราหมณ์ นักพรต

(ง) มีรายได้ไม่เพียงพอแก่การยังชีพ หรือถูกทอดทิ้ง หรือขาดผู้อุปการะเลี้ยงดู หรือไม่สามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้

(จ) ในกรณีผู้สูงอายุมีคุณสมบัติเบื้องต้นเหมือนกันให้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนกว่า หรือผู้ที่มีปัญหาซ้ำซ้อน หรือผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร ยากต่อการเข้าถึงบริการของรัฐ เป็นผู้ได้รับการพิจารณาก่อน

สรุป แนวทางการจัดโครงการจ่ายเงินสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของอบต.บางบ่อในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย 1) สำรวจและเก็บรวบรวมข้อมูลของผู้สูงอายุที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในเขตพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อแบ่งกลุ่มตามสภาพปัญหา 3) จัดลำดับความสำคัญของปัญหาเพื่อวางแผนให้บริการและสงเคราะห์ผู้สูงอายุก่อนหลัง 4) ขออนุมัติและเบิกจ่ายเบี้ยยังชีพตามบัญชีผู้มีสิทธิได้รับเบี้ยยังชีพ และ 5) ติดตามและรายงานผลการจ่ายเบี้ยยังชีพ

ข้อมูล อบต.บางบ่อ

จากการศึกษาแผนพัฒนาสามปี และแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาของ อบต.บางบ่อ ประกอบด้วยข้อมูล ดังนี้

1. สภาพทั่วไป

1.1 ประวัติความเป็นมา

ตำบลบางบ่อ เป็นตำบลหนึ่งในแปดตำบลของอำเภอบางบ่อได้รับการจัดตั้งให้เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล เมื่อวันที่ 3 มีนาคม 2538 ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537

1.2 ที่ตั้ง

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ ตั้งอยู่ที่ทิศเหนือของอำเภอบางบ่อ ปัจจุบันที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ ตั้งอยู่ที่ 999 ซอยผู้ใหญ่วีระ ถนน รัตนราช หมู่ที่ 1 ตำบล บางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

1.3 เนื้อที่

องค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ มีเนื้อที่ประมาณ 49 ตารางกิโลเมตรหรือ 30,625 ไร่

1.4 ภูมิประเทศ

ทิศเหนือ	จด	อบต.เป็ริง
ทิศใต้	จด	อบต.บางเพ็ริง
ทิศตะวันออก	จด	อบต.บ้านระกาศ
ทิศตะวันตก	จด	อบต.บางเสาธง

1.5 จำนวนหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน

- จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต.เต็มทั้ง 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 4 – หมู่ที่ 11
- จำนวนหมู่บ้านในเขต อบต.บางส่วน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 – หมู่ที่ 3

1.6 ท้องถิ่นอื่นในตำบล

จำนวนเทศบาล 1 แห่ง คือ เทศบาลตำบลบางบ่อ

1.7 ประชากร

ประชากรทั้งสิ้น 16,865 คน แยกเป็น ชาย 8,143 คน หญิง 8,722 คนมีจำนวนครัวเรือน 8,669 ครัวเรือน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 339 คน / ตารางกิโลเมตร (ข้อมูลทะเบียนราษฎร อำเภอบางบ่อ ณ เดือนพฤศจิกายน 2551)

1.8 ด้านการศึกษา

- โรงเรียนระดับประถมศึกษา 6 แห่ง
- โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา 2 แห่ง
- โรงเรียนระดับอาชีวศึกษา 1 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 6 แห่ง
- ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 3 แห่ง

2. ด้านการเมืองและการบริหาร

2.1 โครงสร้างการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่

2.1.1 สภาพองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย ประธานสภา รองประธานสภา เลขานุการสภา และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในเขต องค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ หมู่บ้านละ 2 คน รวม 22 คน เพื่อทำหน้าที่ฝ่ายนิติบัญญัติ

2.1.2 ฝ่ายบริหาร ประกอบด้วย นายองค์การบริหารส่วนตำบล รองนายก องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน และเลขานุการนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน มีหน้าที่บริหารจัดการกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติข้อบังคับและนโยบายที่กำหนดไว้ และรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภา องค์การบริหารส่วนตำบล

2.2 โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบลบางบ่อ มีปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้บังคับบัญชาสูงสุดของส่วนราชการ โดยมีรองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นผู้ร่วมปฏิบัติงานประจำทั่วไปแทนปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนราชการ ดังนี้

2.2.1 สำนักงานปลัด มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับราชการทั่วไปของ องค์การบริหารส่วนตำบลและราชการที่มีได้กำหนดให้เป็นหน้าที่ของกองหรือส่วนราชการใด โดยเฉพาะ รวมทั้งกำกับและเร่งรัดการปฏิบัติราชการของส่วนราชการในองค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามนโยบาย แนวทางและแผนการปฏิบัติราชการ รวมถึงงานกิจการสภาและงานเลขานุการผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.2 กองคลัง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับงานการจ่าย การรับ การนำส่ง เงิน การเก็บรักษาเงิน และเอกสารทางการเงิน การตรวจสอบใบสำคัญ ฎีกา งานเกี่ยวกับเงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทน เงินบำเหน็จบำนาญและเงินอื่น ๆ งานเกี่ยวกับการจัดทำงบประมาณ ฐานะทางการเงิน การจัดสรรเงินต่าง ๆ การจัดทำบัญชีทุกประเภท ทะเบียนคุมเงินรายได้และรายจ่ายต่าง ๆ การควบคุม การเบิกจ่าย งานทำงบทดลองประจำเดือน ประจำปี งานเกี่ยวกับพัสดุขององค์การบริหาร ส่วนตำบล

2.2.3 กองช่าง มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการสำรวจ ออกแบบ การจัดทำ ข้อมูลทางด้านวิศวกรรม การจัดเก็บและทดสอบคุณภาพวัสดุ งานออกแบบและเขียนแบบ การตรวจสอบการก่อสร้าง งานการควบคุมอาคารตามระเบียบกฎหมาย งานแผนการปฏิบัติการ ก่อสร้างและซ่อมบำรุง งานประสานสาธารณูปโภคและผังเมือง งานสถาปัตยกรรมและงานสำรวจ ต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.4 กองการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางการศึกษาเกี่ยวกับ การวิเคราะห์ วิจัยและพัฒนาหลักสูตร การแนะแนว การวัดผล

การประเมินผล การวางแผนการศึกษา การจัดบริการส่งเสริมการศึกษา การใช้เทคโนโลยีทางการศึกษา การเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษา ส่งเสริมการวิจัย การวางโครงการ ดำรง เก็บรวบรวม ข้อมูลสถิติการศึกษาเพื่อนำไปประกอบการพิจารณา กำหนดนโยบาย แผนงาน และแนวทางการปฏิบัติในการจัดการศึกษา การเผยแพร่การศึกษา งานส่งเสริมศาสนาและอนุรักษ์ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น

2.2.5 ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับ สาธารณสุขชุมชน ส่งเสริม สุขภาพและอนามัย งานป้องกัน โรคติดต่อ งานสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม งานดูแลรักษาความสะอาดและกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอยรวมถึงงานอื่น ๆ เกี่ยวกับการให้บริการ สาธารณสุข งานสัตวแพทย์ งานด้านการรักษาพยาบาลในเบื้องต้น งานศูนย์บริการสาธารณสุขของ องค์การบริหารส่วนตำบล

2.2.6 ส่วนสวัสดิการสังคม มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการปฏิบัติงาน ด้านสวัสดิการสังคม การสังคมสงเคราะห์ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส การส่งเสริมสวัสดิการ เด็กและเยาวชน การพัฒนาชุมชน การจัดระเบียบชุมชน การให้คำปรึกษาแนะนำหรือตรวจสอบ เกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม

2.2.7 ฝ่ายตรวจสอบภายใน มีหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับการตรวจสอบแผน งานจัดซื้อจัดจ้าง การควบคุมและการบริหารงานตรวจสอบ

3. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และแก้ไข เพิ่มเติม จนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งใน ด้านเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรม

มาตรา 67 ภายใต้บังคับแห่งกฎหมาย องค์การบริหารส่วนตำบล มีหน้าที่ต้องทำใน เขตองค์การบริหารส่วนตำบล ดังต่อไปนี้

1. จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก
2. รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะรวมทั้งกำจัดมูล ฝอยและสิ่งปฏิกูล
3. ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
4. ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
5. ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
6. ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ

7. คຸ້ມครอง คຸແລ ແລະ ບຳຮຸ່ງຮັກສາທຳຣັຖາຮຣຣມຮາຮາດີແລະ ສິ່ງແວດລ້ອມ
8. ບຳຮຸ່ງຮັກສາສິລປະ ຈາຣິຕປຣະເພືີ ກູມິປັຢູຮຸນາທ້ອງຖີ່ນ ແລະ ວັດຸນຮຣຣມອັນດີຂອງທ້ອງຖີ່ນ
9. ປຸກປັດືຢຳທ້ອງຖີ່ນຕາມທ້ອງຣາຮາກຣມອບຸຮມາຍ ດ້ອງຈັດສຣຣງບປຣະມາຸນຢຳ ຫືຣອບຸຮລາກຣໃຫ້ຕາມຄວາມຈຳເປັນແລະສມຄວຣ

ມາຕຣາ 68 ຄາຍໄດ້ບັງຄັບແຫ່ງກຸຸຸຸຸຸຸ ອງຄໍ່າກຣບຣິຮາຣສ່ວນຕຳບລ ອາງຈັດທຳກິຣາຣໃນເຂຕອງຄໍ່າກຣບຣິຮາຣສ່ວນຕຳບລ ດັງຕ້ອໄປນີ້

1. ໃຫ້ມີນ້ຳເພື່ອກຸອປໂກຄ ບຣິໂກຄ ແລະ ກາຍເຄຣຕຣ
2. ໃຫ້ມີແລະ ບຳຮຸ່ງຮັກສາກາຣໄຟຟ້າຫືຣແສງສວ່າງດ້ອງວິຣີອື່ນ
3. ໃຫ້ມີແລະ ບຳຮຸ່ງຮັກສາທາງຣະບາຍນ້ຳ
4. ໃຫ້ມີແລະ ບຳຮຸ່ງສຸຣາຣທ້ອງຣຸຸຸ ກາຣກິຢາ ກາຣຢັກຢ່ອນຢ່ອນໃຈ ແລະ ສວນສາຮາຣະ
5. ໃຫ້ມີແລະ ສັ່ງເສຣິມກຸ່ມເຄຣຕຣກຣແລະ ກິຣາຣສາຮາຣຸຸຸ
6. ສັ່ງເສຣິມໃຫ້ມີອຸຕສາຮາຣຣມໃນຄຣອບຄຣັວ
7. ບຳຮຸ່ງແລະ ສັ່ງເສຣິມກາຣປຣະກອບອາຣີຢອຂອງຣາຢຸຣ
8. ກາຣຄຸ້ມຄຣອງຄຸແລ ແລະ ຣັກສາທຳຣັຖາຣິຣອັນເປັນສາຮາຣະສມບັດຂອງແຜ່ນດິນ
9. ຫາຢຸລປຣະໂຢຮຸນຈາກທຳຣັຖາຣິຣອັນຂອງອງຄໍ່າກຣບຣິຮາຣສ່ວນຕຳບລ
10. ໃຫ້ມີຕລາດ ທຳເທິຍເບຣືອ ແລະ ທຳຂ້າມ
11. ກິຣາຣເທິຍກຸຸຸ ທາຣາຣາຣິຣຸຸຸ
12. ກາຣທ້ອງເທິຍ
13. ກາຣຢັງເມືອງ

4. ຢຸຣທຣາສາຣຸຸຸ ແລະ ແນວທາງກາຣຢັດຸນາຂອງອງຄໍ່າກຣບຣິຮາຣສ່ວນຕຳບລບາງບ້ອ

4.1 ຢຸຣທຣາສາຣຸຸຸດ້ານຄ້ອງສຣັ່ງຢັດຸນາ

ແນວທາງທ້ອງຖີ່ນ 1 ຄ້ອງສຣັ່ງ ປຣິບປຣຸ່ງ ບຳຮຸ່ງຮັກສາຄນນ ສະຢານ ທາງເດິນທ້ອງຖີ່ນ ທ້ອງຣະບາຍນ້ຳ

ແນວທາງທ້ອງຖີ່ນ 2 ຢັດຸນາບຸຣະ ແລະ ຢັດຸນາຣະບບໄຟຟ້າສາຮາຣະໃຫ້ເພິຍງຢັດຸນາ ຄວາມຕ້ອງຄ້ອງຂອງປຣະຮາຣາຣ

ແນວທາງທ້ອງຖີ່ນ 3 ສັ່ງເສຣິມກາຣຢັດຸນາຣະບບປຣະປາໃຫ້ທ້ອງຖີ່ນ ແລະ ພືຍງຢັດຸນາ

ແນວທາງທ້ອງຖີ່ນ 4 ຢັດຸນາຣະບບຈາຣາຣ

ແນວທາງທ້ອງຖີ່ນ 5 ປຣິບປຣຸ່ງຢັດຸນາຣະບບຣວມ

- 4.2 ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม
- แนวทางที่ 1 ส่งเสริมอาชีพและเพิ่มรายได้แก่ประชาชน
 - แนวทางที่ 2 ส่งเสริมงานด้านสวัสดิการและสังคม
 - แนวทางที่ 3 ส่งเสริมการจัดการศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม การกีฬา และนันทนาการ
 - แนวทางที่ 4 จัดให้มีสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ รวมถึงสวนสาธารณะ
 - แนวทางที่ 5 ป้องกันรักษา และส่งเสริมสุขภาพอนามัยของประชาชนรวมถึง การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด

- 4.3 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- แนวทางที่ 1 สร้างจิตสำนึกและความตระหนักในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - แนวทางที่ 2 บำบัด ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - แนวทางที่ 3 เฝ้าระวังทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - แนวทางที่ 4 ส่งเสริมการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
 - แนวทางที่ 5 เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและคุณค่าความหลากหลายทางชีวภาพ

- 4.4 ยุทธศาสตร์ด้านการจัดระเบียบชุมชน / สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย และความมั่นคง

- แนวทางที่ 1 ส่งเสริมให้มีการจัดระเบียบชุมชน/สังคม
- แนวทางที่ 2 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- แนวทางที่ 3 รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของชุมชน

- 4.5 ยุทธศาสตร์ด้านการส่งเสริมการลงทุนพาณิชยกรรมและการท่องเที่ยว

- แนวทางที่ 1 ส่งเสริมการวางแผน การลงทุนและพาณิชยกรรม
- แนวทางที่ 2 พัฒนาการเกษตร อุตสาหกรรม
- แนวทางที่ 3 ส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยว

- 4.6 ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาการเมืองการบริหาร

- แนวทางที่ 1 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น
- แนวทางที่ 2 ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจการของท้องถิ่น
- แนวทางที่ 3 ปรับปรุงและพัฒนารายได้

แนวทางที่ 4 พัฒนาประสิทธิภาพบุคลากร

แนวทางที่ 5 ปรับปรุงระบบข้อมูลสารสนเทศของท้องถิ่น

แนวทางที่ 6 ปรับปรุงและพัฒนาเครื่องมือเครื่องใช้และสถานที่ปฏิบัติงาน

แนวทางที่ 7 ป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบ

แนวทางที่ 8 เสริมสร้างธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการองค์กร

5. วิสัยทัศน์การพัฒนางองค์การบริหารส่วนตำบลบางป่อ

“ท้องถิ่นก้าวหน้า การศึกษาก้าวไกล ใส่ใจการกีฬา รักษาวัฒนธรรม”

6. พันธกิจ

1. พัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคให้ทั่วถึง
2. ส่งเสริมและสนับสนุนด้านการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
3. ส่งเสริมการกีฬาและการสาธารณสุขมูลฐานที่ดี
4. พัฒนาเศรษฐกิจ รายได้ และกลุ่มอาชีพ
5. พัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
6. การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและการป้องกันบรรเทาสาธารณภัย
7. พัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่นทุกชุมชน

7. จุดมุ่งหมายเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนองค์การบริหารส่วนตำบลบางป่อ

1. ประชาชนได้รับบริการทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคที่ได้มาตรฐานเพียงพอต่อความต้องการและครอบคลุมทุกพื้นที่
2. ประชาชนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ร่วมทำนุบำรุงรักษาศาสนาและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น
3. ประชาชนมีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี
4. ประชาชนมีอาชีพ มีการรวมกลุ่มอาชีพ และมีรายได้เพียงพอแก่การดำรงชีวิต
5. ประชาชนร่วมอนุรักษ์และใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่าและยั่งยืน
6. สร้างสถาบันครอบครัวให้เข้มแข็ง สร้างเครือข่ายในการสร้างความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนเพื่อให้ประชาชนอยู่ในสังคมร่วมกันอย่างมีความสุข
7. ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่น

สรุป ในการวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูลของ อบต.บางป่อ อำเภอบางป่อ จังหวัดสมุทรปราการ เป็นข้อมูลพื้นฐานในการประเมินโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 2 ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต การศึกษา ศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรม แนวทางที่ 2 ว่าด้วยการส่งเสริม

งานด้านสวัสดิการและสังคม เพื่อพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และสร้างความพึงพอใจ
สำหรับผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงผู้ที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ และ
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสวัสดิการของผู้สูงอายุ พอสรุปได้ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

ธัญญา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2542) ได้ศึกษา การประเมินรูปแบบการบริการที่จัดให้
ผู้สูงอายุในชุมชน โดยมุ่งเน้นการให้บริการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ผลวิจัยพบว่า
การบริการสวัสดิการสังคมที่จัดขึ้นในชุมชนที่ดีทั้งด้านคุณภาพและปริมาณนั้น คือ การบริการ
ด้านสาธารณสุขทั้งสถานพยาบาล การแจกบัตรผู้สูงอายุ รวมทั้งการบริการสังคมทั่วไป ทั้งนี้ เนื้อหา
ของการบริการยังคงเน้นการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า เช่น การแจกเครื่องอุปโภค-บริโภค และยัง
พบว่าศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านยังดำเนินการจัดการบริการสวัสดิการสังคมไม่บรรลุตาม
วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เนื่องจากข้อจำกัดด้านรูปแบบการจัดตั้งองค์กร และความรู้ในการจัดสวัสดิการ
สังคม

ภรณ์ เกตकिनทะ (2542) ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุที่อยู่ในบ้านพักคนชราใน
เขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ผู้สูงอายุ มีความต้องการด้านร่างกาย คือ ต้องการได้รับ
อาหารอย่างเพียงพอ และสะอาดให้ครบวันละ 3 มื้อ ด้านจิตใจ คือ มีความต้องการด้านความ
ปลอดภัยในชีวิต และส่วนระดับคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุซึ่งวัดจากสุขภาพกายและสุขภาพจิตนั้น
พบว่า โดยเฉลี่ยผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านพักคนชราของรัฐบาลมีระดับคะแนนคุณภาพชีวิตสูงกว่า
ผู้สูงอายุที่อาศัยในบ้านพักคนชราของเอกชนและมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ 0.01

ระพีพรรณ คำหอม และคณะ (2542) ได้ประเมินโครงการบริการสวัสดิการสังคมเพื่อ
พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในประเทศไทยที่ดำเนินการโดยภาครัฐ 4 บริการ ได้แก่ บริการสถาน
สงเคราะห์ บริการเบี้ยยังชีพ บริการสังคมในชุมชน (เน้นศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน) และ
บริการฌาปนกิจสงเคราะห์ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า บริการที่รัฐจัดทำแต่เพียงผู้เดียว คือ บริการสถาน
สงเคราะห์ บริการเบี้ยยังชีพ และศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน ส่วนฌาปนกิจสงเคราะห์เป็น
บริการที่ผู้สูงอายุและครอบครัวเป็นผู้จัดเอง สำหรับประสิทธิภาพในการดำเนินงาน พบว่า กลไก
การบริหารจัดการของรัฐยังไม่มีประสิทธิภาพ หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้สูงอายุเข้าสถานสงเคราะห์
และการรับเบี้ยยังชีพยังขาดมาตรฐาน ส่วนศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน กลไกการจัดตั้ง

คณะกรรมการเป็นไปตามระบบราชการ ไม่ได้มาจากตัวแทนของชุมชนอย่างแท้จริง ในส่วนของผลการดำเนินงานในแต่ละบริการพบว่า สถานสงเคราะห์สามารถตอบสนองความต้องการทางกายภาพได้ แต่ไม่สามารถตอบสนองความต้องการด้านจิตใจได้ บริการมีพอเพียงแต่ไม่เป็นธรรม ผู้สูงอายุฐานะดีและปานกลางได้รับประโยชน์จากสถานสงเคราะห์เท่ากับผู้สูงอายุที่ยากไร้ บริการเบี้ยยังชีพยังคงอยู่กับผู้สูงอายุที่มีสายสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน หรือผู้สูงอายุยากจนที่อยู่ไม่ห่างไกล ส่วนผู้สูงอายุยากจนที่ทุกข์ยาก ไร้ญาติขาดมิตร อยู่ลำพังคนเดียว ฯลฯ มีโอกาสได้รับเบี้ยยังชีพน้อยกว่าบริการเบี้ยยังชีพและบริการศูนย์สงเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้านเป็นการกระจายบริการเชิงปริมาณมากกว่าเชิงคุณภาพ บริการฉาบพินิจสงเคราะห์เป็นนโยบายที่ตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุมากกว่าบริการอื่น ๆ ที่รัฐจัดให้

อภิญา เวชชชัย (2544) ได้ศึกษาโครงการกองทุนส่งเสริมสวัสดิการผู้สูงอายุและครอบครัวในชุมชน โครงการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการประเมินการจัดสวัสดิการสังคมในโครงการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพให้แก่ผู้สูงอายุ สภาพปัญหาของการดำเนินโครงการ ผลวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพในแต่ละหมู่บ้านแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจน อายุมาก มีบุตรหลานดูแล และไม่ได้ถูกทอดทิ้งอยู่ตามลำพัง ครอบครัวเกื้อกูลดี มีสัมพันธภาพที่ดีกับคณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นกลุ่มที่ได้รับเบี้ยยังชีพมากที่สุด 2) กลุ่มผู้สูงอายุที่ยังอยู่กับบุตรหลานไม่ลำบากมาก ฐานะปานกลาง จะเป็นกลุ่มญาติสนิท บิดามารดาของคณะกรรมการหมู่บ้านหรือกำนันผู้ใหญ่บ้านจะได้รับเป็นลำดับที่ 2 และ 3) กลุ่มผู้สูงอายุที่ยากจน ทุกข์ยาก ไร้ญาติขาดมิตรจำนวนมาก อยู่ตามลำพังคนเดียว เข้าไม่ถึงบริการของรัฐ ไม่มีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน มีเพื่อนบ้านคอยให้การช่วยเหลือดูแล เป็นกลุ่มที่ได้รับเบี้ยยังชีพน้อยที่สุด

ทองเลียน แฉขุนทด (2547) ได้ศึกษาการประเมินโครงการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ประเมินโครงการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤตทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียน สังกัดสำนักงานประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี โดยใช้แบบจำลองของ CIPP ในด้านบริบท ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ผลวิจัยพบว่า

1. การประเมินด้านบริบท พบว่า โครงการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง

2. การประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้น พบว่า โครงการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ ระดับมาก

3. การประเมินด้านกระบวนการ พบว่า โครงการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ ระดับมาก

4. การประเมินด้านผลผลิต พบว่า โครงการช่วยเหลือนักเรียนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤตทางการศึกษาระดับประถมศึกษาในโรงเรียนสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยภาพรวมอยู่ ระดับมาก

ระพีพรรณ คำหอม และคณะ (2547) ได้ศึกษาโครงการวิจัยประเมินผลการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความต้องการของผู้สูงอายุ ประเมินผล โครงการ ประเมินกระบวนการ วิธีการ ขั้นตอนการดำเนินการ และความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลไกการบริหารงานขององค์กรต่อการดำเนินงาน โครงการการประเมินผลการจ่ายเงินสงเคราะห์เพื่อการยังชีพสำหรับผู้สูงอายุพบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังต้องการรับการสงเคราะห์เบี้ยยังชีพรายเดือน ซึ่งมีความจำเป็นมากสำหรับผู้สูงอายุที่ยากไร้ ไม่มีผู้ดูแลหรือถูกทอดทิ้งในชุมชน ในกระบวนการพิจารณาคัดเลือกเบี้ยยังชีพสามารถใช้เกณฑ์พิจารณาหลายลักษณะร่วมกัน และควรมีกระบวนการจากภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาคท้องถิ่นร่วมพิจารณา สำหรับวิธีการจ่ายเบี้ยยังชีพ จะเป็นการ โอนผ่านบัญชีผู้สูงอายุมากที่สุด โดยขั้นตอนการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพเป็น ไปอย่างตรงเวลา ระยะเวลาการจ่ายเงินสงเคราะห์เบี้ยยังชีพ คือ 6 เดือนต่อครั้ง ส่วนใหญ่เห็นว่าไม่เหมาะสม ควรจ่ายเป็นราย 3 เดือน และเห็นว่าจำนวนเบี้ยยังชีพ 300 บาทน้อยเกินไป ไม่ครอบคลุมทั่วถึงและเป็นธรรมสำหรับผู้สูงอายุที่เดือดร้อน คณะกรรมการคัดเลือกเบี้ยยังชีพไม่เหมาะสม รัฐบาลกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานในแต่ละระดับที่ชัดเจน

จิตติมา วุฒิอิน (2548) ได้ศึกษาการประเมินความต้องการของผู้สูงอายุ ตำบลเวียง อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุมีความต้องการที่จริงในปัจจุบัน โดยภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความต้องการที่คาดหวังโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ตัวแปรสำคัญที่มีผลต่อความต้องการของผู้สูงอายุ ได้แก่ เพศ ความสามารถในการอ่านและการเขียนหนังสือ การมีส่วนร่วมในชุมชนและที่ตั้งของบ้าน แนวทางการพัฒนาเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้สูงอายุในอนาคตให้ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วม และควรเน้นการบริการผู้สูงอายุถึงบ้าน (Home Health Care) รวมทั้งจัดบริการในรูปของคลินิกผู้สูงอายุ

วิรุฒิ พิหุสูตร (2549) ได้ศึกษาโครงการวิจัยประเมินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีวัตถุประสงค์ คือ (1) เพื่อประเมินสภาพแวดล้อมการดำเนินโครงการ (2) เพื่อประเมินด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับทรัพยากรที่นำมาใช้ในการดำเนินโครงการ (3) เพื่อประเมินด้านกระบวนการดำเนินโครงการ และ (4) เพื่อประเมินผลการดำเนินโครงการ โดยผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มผลิตภัณฑ์ดอกไม้จากรังไหม ผลการประเมินบริบทสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าเกี่ยวกับทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง และด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก

2. กลุ่มผลิตปลูกหน่อไม้ฝรั่ง ผลการประเมินบริบทสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับปานกลาง ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก และด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก

3. กลุ่มทำพืชมทอผ้า ผลการประเมินบริบทสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก

4. กลุ่มทอผ้าไหม ผลการประเมินบริบทสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก

5. กลุ่มปั้นหม้อดิน ผลการประเมินบริบทสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านผลผลิตอยู่ในระดับปานกลาง

พนัษัศัคคั ศรีบุหงา (2550) ได้ศึกษาการประเมินโครงการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความพึงพอใจของกลุ่มเกษตรกรและกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ต่อการดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต ผลการวิจัยพบว่า

1. ด้านความพึงพอใจของประชาชนต่อโครงการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต สรุปได้ดังนี้

1.1 การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในโครงการ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.2 การประชาสัมพันธ์ให้รับรู้ข้อมูลของโครงการ พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

1.3 การดำเนินงานเป็นไปตามระยะเวลาที่กำหนด พบว่า มีความพึงพอใจอยู่ในระดับปานกลาง

1.4 การรายงานผลการดำเนินงานของโครงการ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการดำเนินโครงการ พบว่า อยู่ในระดับมาก

2 ด้านผลการดำเนินงาน โครงการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าเกษตรขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พบว่า

2.1 วัตถุประสงค์ของโครงการ เป็นผลผลิตที่มีคุณภาพมาตรฐานสากล

2.2 มีการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนรับรู้ข้อมูล โดยหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นวารสารการเกษตรของเกษตรจังหวัด เจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัด และจากสื่อวิทยุโทรทัศน์ของกรมประชาสัมพันธ์ประจำจังหวัดภูเก็ต

2.3 การดำเนินโครงการสามารถนำไปสู่การแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นทำให้ประชาชนมีความรู้ด้านการผลิตที่เป็นมาตรฐานและทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

2.4 การปรับปรุงคุณภาพผลิตภัณฑ์สินค้าทำให้ได้รับรู้การพัฒนาการสินค้าเป็นขั้นตอน

2.5 มีการรายงานผลให้ประชาชนได้รับทราบของการดำเนินงานอย่างเป็นระบบขั้นตอนเพื่อให้ประชาชนรับทราบข้อมูลข่าวสารในการดำเนินการ

3. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงโครงการ สรุปได้ดังนี้

3.1 ควรมีการจัดโครงการอย่างต่อเนื่อง

3.2 ควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการให้สมาชิกทราบอย่างต่อเนื่อง

3.3 ควรมีการปรับปรุงหลักเกณฑ์เรื่อง การประชุม การอบรม หรือสัมมนาต่างๆ ใหม่ เพื่อให้เกษตรกรได้ประโยชน์สูงสุด

นิตประภา แก้วกระจ่าง (2550) ได้ศึกษาการประเมินผลโครงการกองทุนส่งเสริมการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในหมู่บ้านและชุมชนเมือง (เบ็ญยังชีพ) กรณีศึกษา องค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภออุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จากกลุ่มตัวอย่างได้แก่ นายกององค์การบริหารส่วนตำบล รองนายกององค์การบริหารส่วนตำบลและสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำท้องถิ่น คณะกรรมการศูนย์ส่งเสริมผู้สูงอายุประจำหมู่บ้านหรือชุมชน ผู้สูงอายุในหมู่บ้านและชุมชนที่ได้รับสวัสดิการเบ็ญยังชีพ และผู้แทนประชาคมและบุคคลที่น่าเชื่อถือในหมู่บ้านและชุมชน จำนวน 377 คน ผลการศึกษาวิจัยพบว่า การแสดงความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของปัจจัยนำเข้า จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษากลุ่มใหญ่สุดเห็นว่าวัตถุประสงค์ของโครงการมีความเหมาะสมชัดเจนมาก คณะกรรมการมีการวางกฎระเบียบน้อย ความยุ่งยากในการปฏิบัติงานตามโครงการ มีอยู่ในระดับความยุ่งยากในระดับ

ปานกลาง แต่ทำได้ตามแผนที่กำหนด ในด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงานพบว่า นายกองค้การ
บริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมาก ร้อยละ 80.4 ประสิทธิภาพในการบริหารโครงการ ด้าน
การวางแผน ด้านการจัดองค์กร ด้านอำนาจการ ด้านการควบคุม การติดตามประเมินผล มีความเหมาะสม
ค่อนข้างมาก ผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินโครงการโดยรวมอยู่ในระดับสูง

ศิริรัตน์ กิมชู (2550) ได้ศึกษาความพึงพอใจของประชาชนในเขตองค์การบริหาร
ส่วนตำบลตะโละไกรทอง อำเภอไม้แก่น จังหวัดปัตตานี ที่มีต่อการบริหารงานด้านการสงเคราะห์
เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของประชาชนที่ติดต่อการ
บริหารงานด้าน การสงเคราะห์เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และความสัมพันธ์ระหว่างระดับความพึงพอใจ
กับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความพึงพอใจ
ต่อข้อมูลข่าวสาร สิทธิในด้านกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกผู้สูงอายุเข้ารับเงินสวัสดิการ โดย
ดำเนินการอย่างเปิดเผย และปรับปรุงและประกาศรายชื่อผู้มีสิทธิรับเงินสวัสดิการอย่างสม่ำเสมออยู่
ในระดับมาก สูงถึงร้อยละ 65.0 และ 62.4 ตามลำดับ มีความพึงพอใจต่อเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้าน
การจ่ายเงินสวัสดิการเต็มจำนวน และไม่คิดค่าบริการ และการอำนวยความสะดวกด้านเอกสารแก่
ผู้รับสวัสดิการ คิดเป็นร้อยละ 57.3 และ 56.4 ตามลำดับ ส่วนด้านการบริการรับ-จ่ายเงิน พบว่า มี
ระดับความพึงพอใจอยู่ระดับมาก ในส่วนที่เกี่ยวกับการแจ้งยอดเงินสวัสดิการและเอกสารทาง
การเงิน คิดเป็นร้อยละ 58.10 และ 57.3 ตามลำดับ สำหรับด้านการบริหารกองทุน มีระดับความพึง
พอใจด้านการจัดทำสรุปผลการดำเนินการอย่างสม่ำเสมอและมีความเข้าใจในแผนการปฏิบัติงาน
เรื่องเงินสวัสดิการ อยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 59.8 และ 59.0 ตามลำดับ และจากการศึกษา
ครั้งนี้ สามารถสรุปได้ว่า ระดับความพึงพอใจของผู้สูงอายุต่อการบริหารงานกองทุนอยู่ในระดับมาก

อารี เวชพันธุ์ (2550) ได้ศึกษาการประเมินโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เส้นทาง
การท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความพึงพอใจ
ของประชาชนนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องต่อโครงการปรับปรุงภูมิทัศน์เส้นทางท่องเที่ยวของ
อบจ.ภูเก็ตใน ด้านสถานะแวดล้อมของโครงการ ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ และผลผลิตของโครงการ
2) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคของโครงการ 3) เพื่อศึกษาจุดอ่อนจุดแข็งของโครงการ 4) เพื่อเสนอแนวทาง
ในการปรับปรุงโครงการผลการวิจัยพบว่า

1. ความพึงพอใจของประชาชน นักท่องเที่ยว และเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องกับโครงการ
พบว่า ระดับความพึงพอใจในภาพรวม อยู่ในระดับมาก โดยจำแนกรายด้าน ดังนี้ 1) ด้านสถานะ
แวดล้อมของโครงการฯ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการฯ
ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก 3) ด้านกระบวนการของโครงการ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก
และ 4) ด้านผลผลิตของโครงการ ความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหา อุปสรรคของโครงการ คือ ปัญหาการจราจรติดขัด การดำเนินงานล่าช้า ป้ายจราจรเสียหายไม่ได้รับการซ่อมแซม ขาดงบประมาณ มีอุบัติเหตุบ่อยครั้งบนทางหลวงหมายเลข 4026 มีฝุ่นละอองมากและมีดินบนถนน

3. จุดแข็งของโครงการ คือ 1) ถนนในตัวเมืองมีความสวยงาม 2) ทางหลวงหมายเลข 402 มีบริเวณกว้าง 3) มีการตกแต่งไฟฟ้าบนถนนอย่างสวยงาม ส่วนจุดอ่อนของโครงการ คือ 1) ดันไม้บนเกาะกลางถนนดูไม่สดชื่น 2) ไม่มีความพร้อม และ 3) ถนนยังไม่พร้อมที่จะรองรับยานพาหนะของนักท่องเที่ยว

4. แนวทางปรับปรุงโครงการ คือ 1) ควรจัดหางบประมาณเพิ่มเติม 2) ควรปลูกต้นไม้เพิ่มบนเกาะกลางถนน 3) ควรเร่งดำเนินการให้รวดเร็วและสะดวกต่อประชาชน 4) ควรปลูกต้นไม้สองข้างทางเพื่อเพิ่มความร่มรื่น 5) เป็นโครงการที่สร้างสรรค์ 6) ควรแก้ไขปัญหาดินเป็นหลุมเป็นบ่อ 7) ควรเพิ่มสัญญาณไฟจราจร 8) ควรแก้ปัญหายะสองข้างทาง และ 9) ควรพัฒนาถนนบริเวณทางแยกให้กว้างขึ้น

2. งานวิจัยในต่างประเทศ

รีด (Reed, 1991, หน้า 61-69 อ้างถึงในบรรลุ ศิริพานิช, หน้า 44) ได้ศึกษาภาวะสุขภาพและการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สูงอายุในเมืองมารินเคาน์ตี้ มลรัฐแคลิฟอร์เนีย เปรียบเทียบกับประชากรกลุ่มที่มีความแตกต่างกันในด้านเศรษฐกิจ สังคม โดยการสัมภาษณ์ผู้สูงอายุในชุมชนจำนวน 2,018 คน ระหว่างปี 1989-1991 โดยการซักถามประวัติความเจ็บป่วยและโรคเรื้อรัง บันทึกลงและสังเกตการเสื่อมสมรรถภาพและคุณลักษณะของวิถีชีวิต ผลของการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุในมารินเคาน์ตี้มีอัตราการตายต่ำกว่าอัตราการตายของประเทศสหรัฐอเมริกาทั้งหมด ภาวะสุขภาพและความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้สูงอายุที่มีเศรษฐกิจสังคมต่ำจะน้อยกว่าผู้สูงอายุที่มีเศรษฐกิจสังคมสูงกว่าเล็กน้อย ผู้สูงอายุในมารินเคาน์ตี้มีความสามารถในการจำดีกว่าและมีภาวะซึมเศร้าน้อยกว่าผู้สูงอายุทั้งประเทศ

วินดี้ (Windey, 2005) ได้ทำการศึกษา นโยบายการดูแลสุขภาพและสังคมสำหรับผู้สูงอายุในเบลเยียมและจำแนกลักษณะการดูแลผู้สูงอายุในเบลเยียมเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้แก่ การดูแลโดยหน่วยงานหรือสถาบันต่าง ๆ การดูแลโดยชุมชน และการดูแลภายในครอบครัว จากการศึกษาพบว่า ข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจ ขนาดของครอบครัวที่เล็กลง การจ้างงานสตรีที่เพิ่มขึ้น ระยะทางระหว่างสมาชิกในครอบครัว และความต้องการของผู้สูงอายุที่จะยังคงอาศัยอยู่ในบ้านของตนเอง นั้น ถือเป็นความท้าทายในการวางนโยบาย และระบบดูแลผู้สูงอายุของเบลเยียม ซึ่งนำไปสู่การริเริ่มโครงการดูแลผู้สูงอายุภายในบ้านของตนเอง ในชุมชน หรือสิ่งแวดลอมที่ผู้สูงอายุคุ้นเคย

โดย การพัฒนาการประสานในการดูแลผู้สูงอายุ โปรแกรมสนับสนุนการดูแลคนชรา ตลอดจน การวิจัยเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก และการแก้ปัญหาสุขภาพในผู้สูงอายุ

คลอดีโอ (Claudio, 2008) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับคุณภาพของผู้ให้บริการเอกชนในการดูแลผู้สูงอายุ ไร้สมรรถภาพภายในบ้าน โดยตรวจสอบความเกี่ยวพันของคุณภาพในการดูแลผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน จากผู้สูงอายุ 100 คนที่อาศัยอยู่ที่บ้านของตนเอง และผู้ให้บริการดูแลผู้สูงอายุเอกชน 88 คน โดยเริ่มการศึกษาดังแต่ปี พ.ศ. 2548–2549 ผลการศึกษาพบว่า ทักษะทางภาษา และคุณภาพชีวิตของผู้ให้บริการดูแลผู้สูงอายุจากบริษัทเอกชนส่งผลต่อคุณภาพในการดูแลผู้สูงอายุ ไร้สมรรถภาพภายในบ้าน ซึ่งหากผู้ให้บริการดูแลผู้สูงอายุมีทักษะทางภาษา และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ก็มีความเป็นไปได้ว่าคุณภาพในการให้บริการดูแลผู้สูงอายุจะดีขึ้นตามไปด้วย

เว็นดี้ และแคโรลีน (Wendy and Caroline, 2008) ได้ศึกษาความเสี่ยงและสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ กรณีศึกษาการวินิจฉัย การจัดการ และนโยบายใหม่ ซึ่งมีผู้ให้บริการสวัสดิการทางสังคม และผู้สูงอายุที่เข้ารับบริการในประเทศอังกฤษเป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อหาคำตอบว่าผู้วางนโยบายสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุได้เรียนรู้อะไรจากการทำวิจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นบ้าง อะไรคือความเสี่ยงของผู้ให้บริการ และผู้รับบริการสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ พบว่า มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดความขัดแย้งระหว่างผู้ประกอบการ ผู้รับบริการ (ผู้สูงอายุ) และผู้ดูแล จากการจัดการสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ และการวิจัยเกี่ยวกับสวัสดิการทางสังคมของผู้สูงอายุ ยังกระจุกตัวอยู่ในบางพื้นที่เท่านั้น ยังมีอีกหลายพื้นที่ที่ควรจะต้องเข้าไปทำการวิจัยเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาอภิปรายเพื่อพัฒนาศักยภาพในการจัดสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุต่อไป

ฌอน (Jean, 2009) ได้ทำการวิจัยเชิงสำรวจเกี่ยวกับค่าใช้จ่าย และการจัดเตรียมสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจทัศนคติของผู้สูงอายุ และคนในครอบครัวเกี่ยวกับการจัดการสวัสดิการทางสังคมในปัจจุบันและอนาคต โดยสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์กับประชาชนที่อาศัยอยู่ในกรุงลอนดอน อายุระหว่าง 18–64 ปี จำนวน 1,011 คน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความกังวลเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุในด้านต่าง ๆ ได้แก่ ค่าใช้จ่าย คุณภาพความเหมาะสมของลักษณะสวัสดิการทางสังคมที่ผู้สูงอายุจะได้รับกลุ่มตัวอย่างมีความตระหนักถึงแบบแผน และทัศนคติในการจ่ายเงินเพื่อรับสวัสดิการทางสังคมผู้สูงอายุ ตลอดจนเตรียมความพร้อมของตนเองทั้งในด้านค่าใช้จ่าย และทัศนคติเกี่ยวกับผู้รับผิดชอบในการจัดสวัสดิการทางสังคมแก่ผู้สูงอายุ

สำหรับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องข้างต้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาโดยนำจุดเด่นจุดด้อย และขั้นตอนการประเมินโครงการต่าง ๆ ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ รูปแบบการประเมิน

ทั้ง 4 ด้านโดยใช้รูปแบบชิปปี ของงานวิจัยแต่ละงาน ได้แก่ 1) ขั้นตอนการประเมินด้านบริบท หรือสถานะแวดล้อมของ โครงการ 2) ขั้นตอนการประเมินด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ 3) ขั้นตอนการประเมินด้านการดำเนินงานโครงการ และ 4) ขั้นตอนการประเมินด้านผลผลิตของโครงการ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ขั้นตอนของการประเมินโครงการที่สอดคล้องของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนี้จะสามารถประยุกต์ใช้กับรูปแบบการประเมินโครงการสวัสดิการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุของ อบต.บางบ่อ อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ และเป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งที่ทำให้งานวิจัยสำเร็จลุล่วงอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี